

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Rikosseuraamusalan kestävä kehitys ja ympäristöasenteet

Nelin, Eija-Riitta

Laurea-ammattikorkeakoulu
Vantaa

Rikosseuraamusalan kestävä kehitys ja ympäristöasenteet

Eija-Riitta Nelin
Sosionomi ylempi amk
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2012

Laurea-ammattikorkeakoulu

Tiivistelmä

Tikkurila

Sosiaalialan koulutusohjelma, ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Sosiaali- ja rikosseuraamusalan kehittäminen ja johtaminen

Nelin Eija-Riitta

Rikosseuraamusalan kestävä kehitys ja ympäristöasenteet

Vuosi

2012

Sivumäärä

99

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa mikä on rikosseuraamusalan kestävä kehityksen nykytila, seurataanko sähkön, veden ja lämmön kulutusta, miten sähkön, veden ja lämmön kulutuksessa voidaan säästää, lajitellaanko ja kierrätetäänkö jätteet, onko hankinnoissa huomioitu kestävä kehitys ja millaiset ovat Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan ympäristöasenteet Valtioneuvosten kestävä kehityksen periaatteisiin verrattuna.

Tutkimuksen kohderyhmän muodosti Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunta. Kysely lähetettiin sähköpostilinkillä tammikuussa 2012 Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön sähköpostiosoitteisiin 2.994 henkilölle. Kyselyn vastausaktiiviteetti oli 32 %. Tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista tutkimusotetta strukturoitujen kysymysten osalta ja kvalitatiivista tutkimusotetta avointen vastausten osalta. Vastaukset tallentuivat Webropol- ohjelmaan, josta tulokset otettiin helmikuussa 2012.

Sähkön kulutusta seurataan 32 %:ssa vastaajien yksiköistä. Sähkön kulutuksessa voidaan säästää saunomiskertoja harventamalla, laitteita ja valoja sammuttamalla. Yleisin lämmitysmuoto vastaajien keskuudessa oli kaukolämpö. Vastaajista 33 %:ia kertoi, että lämmön kulutusta seurataan. Lämmityksessä voidaan säästää ikkunoita ja ovia sulkemalla, peruskorjauksella, ikkunoiden ja ovien tiivistyksellä, ilmastointia ja lämmitystä säätämällä. Veden kulutusta seurataan 31 %:ssa vastaajien yksiköistä. Veden kulutuksessa voidaan säästää vuotavien hanojen ja wc-istuinten korjaamisella, vedenpaineen laskulla ja veden käytön rajoituksilla. Lisäksi sähkön, lämmön ja veden säästöjä saadaan ohjeilla ja ohjeiden noudattamisen seurannalla. Jätteitä lajitellaan 76 %:ssa vastaajien yksiköistä. Vastaajien yksiköissä jätteet lajitellaan erikseen seuraavasti: keräyspaperi 73 %:ia, pahvi 72 %:ia, paristot 68 %:ia, biojäte 65 %:ia, metalli 61 %:ia, ongelmajätteet 60 %:ia, kartonki 42 %:ia, toimistopaperi 40 %:ia ja pakkaukset hyötykäyttöön 30 % :ia.

Rikosseuraamusalan ympäristöasennetutkimuksessa hankintoja tekevistä vastaajista enemmän kuin 50 % oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä seuraavista väittämistä: tuotteen ympäristöystävällisyys on tärkeä tekijä hankinnoissa, hankkiessasi sähkölaitteita huomioit laitteen sähkönkulutuksen, hankintoja tehdessä tuotteen alkuperä on tärkeä tieto, jos mahdollista ostat mieluummin kotimaisen tuotteen ja et hanki tuotetta, jonka valmistuksessa on käytetty lapsityövoimaa.

Rikosseuraamusalan ympäristöasennetutkimuksessa enemmän kuin 70 %:ia vastaajista oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä seuraavista väittämistä: jokaisella työntekijällä on vastuu kestävästä kehityksestä, Rikosseuraamuslaitokselle kestävä kehityksen tukeminen tärkeää, Rikosseuraamuslaitoksen pitäisi kiinnittää enemmän huomiota ympäristöasioihin. Yli 60 % vastaajista oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että Rikosseuraamuslaitoksella pitäisi olla ympäristöohjelma, Rikosseuraamuslaitoksen pitäisi vähentää liikkumista ja lisätä videoneuvotteluja, Rikosseuraamuslaitoksessa pitäisi lisätä etätöiden mahdollisuuksia niiden henkilöiden osalta, joilla se olisi mahdollista ja Rikosseuraamuslaitoksen vuokratessa tai rakentaessa kiinteistöjä rakennuksen energiatehokkuusluokan tulisi olla A ja peruskorjauksessa vähintään energialuokka C.

Asiasanat: kestävä kehitys, ympäristöasenteet, Rikosseuraamuslaitos

Laurea University of Applied Sciences

Tikkurila

Master's Degree in Social Services

Leadership and Development of Social Services and Correctional Services

Abstract

Nelin Eija-Riitta

Sustainable development and environmental attitudes in the criminal sanctions field

Year	2012	Pages	99
------	------	-------	----

The objective of this thesis was to identify what is the current status of sustainable development in the criminal sanctions field, whether electricity, water and heat consumption are monitored, how to gain savings in consumption of electricity, water and heating, whether waste has been sorted and recycled, whether sustainable development has been taken into account in purchases and what kind of environmental attitudes has the personnel of the Criminal Sanctions Agency compared to the sustainable development principles of the State Counsellors.

The focus group of this thesis was the personnel of the Criminal Sanctions Agency. The link to the questionnaire was sent by email to all official e-mail addresses of 2 994 employees in January 2012. The answering rate was 32 per cent. In this study a quantitative approach was used in structured questions and qualitative approach in open replies. The replies were saved in the Webropol programme from where the results were retrieved in February 2012.

Electricity consumption is monitored in 32% of the units of the respondents. Savings in electricity consumption can be made by using sauna less often and turning off equipment and lights. The most common heating form among the replies was district heating. A total of 33% of the respondents reported that heat consumption was monitored. Savings in heating can be made by closing windows and doors, renovating, sealing windows and doors as well as adjusting air conditioning and heating. Water usage was monitored in 31% of the respondents' units. Savings in water consumption can be made by repairing leaking taps and toilet seats, dropping water pressure and restricting water use. In addition, electricity, heat and water savings can be made by writing down instructions and monitoring the compliance with the instructions. Waste is sorted in 76% of the respondents' units. In the units waste is sorted as follows: paper 73%, board 72%, batteries 68%, biowaste 65%, metal 61%, hazardous waste 60%, carton 42%, white paper 40% and reuse of packages 30%.

In the study of the environmental attitudes of criminal sanctions field more than 50% of the respondents who make purchases fully or somewhat agreed on the following statements: the product's eco-friendliness is an important fact when making purchases, when purchasing electrical equipment you pay attention to the consumption of electricity, when making purchases the origin of the product is important fact, if possible you rather buy a domestic product, and you do not buy products which are produced by child labour. In addition more than 70% of the respondents fully or somewhat agreed on the following statements: every employee is responsible for sustainable development, supporting sustainable development is important to the Criminal Sanctions Agency and the Criminal Sanctions Agency should pay more attention to the environmental issues. Over 60% of the respondents fully or somewhat agreed on the statement that the Criminal Sanctions Agency should have an environmental programme, the Criminal Sanctions Agency should help to reduce travelling and increase the use of video conferencing, the Criminal Sanctions Agency should enhance the possibilities of distance work in cases where an individual would be able to do it and when the Criminal Sanctions Agency rents or builds real estates' the energy efficiency class should be A and when renovating at least C.

Key words: sustainable development, environmental attitudes, Criminal Sanctions Agency

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Opinnäytetyön tavoitteet	9
2.1	Tutkimuksen tavoitteita	9
2.2	Hankintojen kehittämisen pidemmän ajan tavoitteita	10
3	Rikosseuraamuslaitos tutkimuksen kohteena	12
4	Kestävä kehitys	15
4.1	Kestävä kehitys käsitteenä	15
4.2	Kestävän kehityksen strategia	16
4.3	Ilmastomuutos	18
5	Ympäristöasenteet	21
6	Tutkimuksen taustaa	25
6.1	Tutkimuskysymykset	27
6.2	Tutkimusmenetelmät	28
6.3	Kyselyn toteutus	28
7	Tulokset	33
7.1	Taustamuuttajat	33
7.2	Sähkö	38
7.3	Lämmitys	43
7.4	Vesi	49
7.5	Jätteet	52
7.6	Hankinnat	60
7.7	Ympäristöasenteet	72
7.8	Palaute kyselystä	79
8	Johtopäätökset	82
8.1	Seurataanko sähkönkulutusta Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä ja miten sähkön kulutuksessa voidaan säästää?	82
8.2	Mikä lämmitysmuoto Rikosseuraamusalan yksiköissä on käytössä, seurataanko lämmön kulutusta ja miten lämmityksessä voidaan säästää?	82
8.3	Seurataanko Rikosseuraamusalan yksiköissä vedenkulutusta ja miten veden kulutuksessa voidaan säästää?	83
8.4	Lajitellaanko Rikosseuraamusalan yksiköissä jätteitä ja onko lajittelusta ohjeita?	84
8.5	Miten Rikosseuraamusalan hankinnoissa on huomioitu kestävä kehitys ja miten ympäristö voitaisiin huomioida paremmin?	85
8.6	Miten Rikosseuraamuslaitoksessa asennoidutaan kestävä kehityksen tavoitteisiin?	87
9	Kehittämisehdotukset	91

10 Pohdintaa	93
Lähteet	97
Kuviot	100
Taulukot	101
Liitteet	102
Liite 1	102
Liite 2	103

1 Johdanto

Ilmastonmuutoksesta on tullut koko maailmaa koskeva vakava uhka, jonka hillintä ja negatiivisten vaikutusten torjunta koskettaa kaikkia ihmisiä maapallolla. Ilmastonmuutos vaikuttaa puhtaan veden saatavuuteen, elintarviketuotantoon, sään ääri-ilmiöiden lisääntymiseen ja luontoon. Luonnon monimuotoisuus ja monien lajien elinot ovat vaarassa ilmastonmuutoksen vaikutusten vuoksi. Ilmastonmuutoksen hillitseminen vaatii maailmanlaajuisia ponnistuksia ja panostusta kestävä kehityksen tulevaisuuteen. Yrityksiltä vaaditaan energiatehokkaita energiaa säästävien tuotteiden kehittämistä ja varautumista ilmaston lämpenemiseen. Jokaisen ihmisen päivittäiset valinnat vaikuttavat ilmastonmuutokseen, joko sitä hillitsemään tai sitä vastaan. Jos yksittäinen henkilö tai yritys suosii uusiutuvien luonnonvarojen käyttöä, kierrätystä ja hankkii laadukkaita, kestäviä ja kierrätettäviä pidemmän elinkaaren omaavia tuotteita, on se teko ympäristön hyväksi. (Virtanen & Rohweder 2011, 11-15, 23-25.)

Ilmastonmuutos on ihmisen aiheuttama. Fossiilisten polttoaineiden käyttö teollisuudessa, autoissa, voimaloissa ja kotitalouksissa aiheuttaa kasvihuonekaasupäästöjä ja lisäksi metsien hakkuut. Kasvihuonekaasut mahdollistavat auringonvalon pääsyn ilmakehään ja estävät lämmön karkaamisen. Kasvihuonekaasut ovat mahdollistaneet elämän maapallolla, mutta niiden suuri kasvu muuttaa ilmastoa. Usein puhutaan hiilidioksidipäästöistä, mutta lisäksi myös metaani ja dityppioksidi päästöt lämmittävät ilmakehää. (Gore 2006, 28.) Jääala Arktisella merellä on pienentynyt kesäisin kahdella miljoonalla neliökilometrillä vuonna 2007 ja muutokset ovat jatkuneet seuraavina kahtena vuotena. Meren pinta on noussut jään sulamisen vuoksi ja vaikka kasvihuonepäästöt saataisiin laskemaan nopeasti, niin ilmasto lämpenee ja meri nousee vielä ensi vuosituhannen vaihteeseen. (Virtanen & Rohweder 2011, 21.) Vuonna 1985 julkaistiin artikkeli ”valtavasta otsonireiästä” Etelämantereeseen yläpuolella. Vuonna 1987 testeissä havaittiin, että syypäänä otsonikatoon ovat klooriyhdisteet, kloorin lisääntyessä otsonin määrä vähenee. Otsonikadon seurauksen auringon ultraviolettisäteilyn määrä kasvaa, nostaten lämpötilaa. CFC-yhdisteiden käyttö lopetettiin niiden aiheuttaman otsonikadon vuoksi. (Meadows, Meadows & Randers 1993, 119-129.) Suomessa CFC yhdisteet kiellettiin 1.1.1994 (Valtioneuvosto, 1993). Otsonikadon vuoksi auringon ultraviolettisäteilyn määrä lisääntyy ja siitä varoitellaan valoisaan aikaan jopa uutisten säätiedotuksissa ja kehoitetaan suojautumaan auringolta.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja kielteisten vaikutusten vähentäminen kestävä kehityksen avulla rakentaa tuleville sukupolville parempaa tulevaisuutta (Virtanen & Rohweder 2011, 11). Kestävä kehitys Rikosseuraamusalalla ei ole uusi asia, kestävä kehitys vankiloissa projekti alkoi syksyllä 1993. Projektin pohjalta julkaistiin kirja vuonna 1995. Kirjassa kuvattiin mitä vankiloissa on tehty kestävä kehityksen, kierrätyksen, hankintojen ja energiansäästön osalta. Kirjassa linjattiin kestävä kehityksen toimintamalli, joka jaettu kolmeen osa-alueeseen eko-

logiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen. (Kajaste & Jokinen 1995, 15.) Tässä opinnäytetyössä keskitytään ekologiseen ja taloudelliseen kestäväan kehitykseen. Sosiaalinen kestävä kehitys on huomioitu rikosseuraamusalan toiminnoissa, jotka tähtäävät asiakkaiden sopeutumiseen yhteiskuntaan rangaistuksen jälkeen.

Alunperin tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli ohjeistaa Rikosseuraamusalaa tekemään kestäviä hankintoja. Kuitenkin Kestävä kehitys vankilassa -kirjassa asiaa oli jo ohjeistettu ja pohdittu jo vuosia aiemmin. Tämän vuoksi tuntui paremmalta ajatukselta selvittää nykytila ja asenteet kestäviin hankintoihin Rikosseuraamusalalla sekä ohjeistaa ja kouluttaa tarpeiden mukaan. Nykytilanteen selvitystä ja asennekartoitusta varten laadittiin kysely, joka suunnattiin Rikosseuraamusalan henkilökunnalle. Kysely toteutettiin tammikuussa 2012. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, mitkä seikat vaikuttavat hankintoihin ja miten lämmityksessä, veden ja sähkön kulutuksessa ja miten jätteiden kierrätyksessä on huomioitu ympäristötekijät ja miten rikosseuraamusala tekee tai voisi tehdä kestäviä valintoja.

Hankintojen kehittäminen Rikosseuraamusalalla on ollut esillä vuodesta 2009 alkaen. Kestävistä hankinnoista alettiin keskustella sen jälkeen, kun Valtioneuvosto antoi periaatepäätöksen asiasta 8.4.2009. Rikosseuraamusalalle järjestetyissä hankintakoulutuksissa vuonna 2010 ja 2011 asiasta tiedotettiin. Kestävien hankintojen ohjeistusta ei ole laadittu ja niihin lisäkoulutusta ei ole järjestetty. Tästä johtuen Rikosseuraamuslaitoksen talousjohtaja esitti idean opinnäytetyön aiheesta marraskuussa 2010 ja sitä täydensi syksyllä 2011 Laurean yliopettaja Teemu Rantasen ehdotus ottaa mukaan ympäristöasennekysymykset. Ympäristöasenteista ja laajemmasta kestäväan kehityksen näkökulmasta antoi paljon lisää pohdittavaa Arto Salosen luento Metropolissa keväällä 2011.

2 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, mitä kaikkea pitää ottaa huomioon, jotta ympäristönäkökulma tulee huomioitua kaikissa Rikosseuraamusalan hankinnoissa ja toiminnassa. Rikosseuraamusalalle olisi pitänyt ottaa käyttöön energia- ja materiaalihokkuutta edistävä ympäristöohjelma tai -järjestelmä jo vuoden 2010 aikana vuoden 2009 huhtikuussa annetun Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan. Ympäristöohjelman käyttöönotto Rikosseuraamusalalle pitäisi ainakin harkita. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia ohjeita eri tuoteryhmien hankintoihin, jotta hankinnat toteutettaisiin jatkossa kestävästi mahdollisimman vähän luontoa rasittaen.

Opinnäytetyön laatijan tavoitteena on, että hankinnat tehdään kestävän kehityksen mukaisesti kaikissa Rikosseuraamusalan yksiköissä. Jätteiden määrän vähentäminen, lajittelu ja kierrätys pitäisi huomioida hankintoja tehdessä. Erilaiset tuoteryhmien ympäristönäkökulman huomioimisen ohjeistukset voisivat olla osa ympäristöohjelmaa. Ohjeiden laatiminen kestävien valintoihin tekemiseen, veden, lämmön ja sähkön kulutuksen vähentäminen ovat osana kestävän kehityksen huomioimista ja vievät rikosseuraamusalaa kohti vähäpäästöistä yhteiskuntaa ja lähemmäksi valtioneuvoston tavoitteita. Valtioneuvoston tavoitteena on vähäpäästöinen Suomi, joka on myös hyvinvoiva. Valtioneuvosto edellyttää, että jokaisen on osallistuttava ilmastotalkoisiin. (Valtioneuvosto 2009b, 10.) Ekotehokas vankila -mallin mukaista ympäristöajattelua pitää laajentaa ja ottaa käyttöön kaikissa vankiloissa siltä osin, kun se on mahdollista. Tässä tarvitaan Senaatin ja yksiköiden vahvaa osallistumista ja lisäksi tarvitaan mukaan myös ulkopuolisia konsultteja. Riihimäen ja Oulun vankiloilla on valmiina suunnitelmat Ekotehokas vankila projektiin.

Kansallisena tavoitteena on, että Suomi olisi ekotehokkuuden kärkimaa vuonna 2025. Ekotehokkuutta voidaan kasvattaa hankinnoissa hankkimalla laadukkaita, pitkäikäisiä, kierrätysmateriaaleista tai ainakin kierrätettävistä materiaaleista valmistettuja tuotteita. Olisi hyvä, jos hankinnoissa vältettäisiin kertakäyttötuotteita ja tuotteita olisi mahdollista huoltaa ja korjata. Lähellä tuotetut tuotteet eivät vaadi pitkiä kuljetusmatkoja. Yleensä ympäristömerkeillä merkittyjen tuotteiden osalta luonnonvarojen kulutus on vähäisempi. Ne tavarat, joita ei enää itse tarvita, tulisi kierrättää. Kansantalouden jatkuva kasvu ei ole kestävä eikä demokraattista, vähemmistökulttuurit ovat kärsineet ja monessa maassa köyhät, naiset ja lapset ovat jääneet ilman kasvun tuomaa hyötyä. (Portin ym. 2008, 121 - 127.)

2.1 Tutkimuksen tavoitteita

Opinnäytetyöhön liittyvällä kyselyllä on tarkoitus selvittää, miten rikosseuraamusalalla tällä hetkellä toimitaan kestävän kehityksen näkökulmasta katsoen. Lisäksi haluttiin selvittää, onko kestävä kehitys huomioitu toiminnassa ja jos on, niin miten kestävän kehityksen periaatteet

on omaksuttu käytännön työssä. Tutkimuksen taustamuuttujien avulla haluttiin selvittää erot vastauksissa sukupuolen, iän, rikosseuraamusalan kokemuksen, koulutuksen, alueen työtehtävien tai työpaikan suhteen. Kysely lähetettiin koko rikosseuraamusalan henkilökunnalle sähköpostilinkin kautta. Kyselyssä oli kysymyksiä liittyen sähkö, veden ja lämmön kulutukseen ja sen seurantaan, sekä jätteiden lajitteluun liittyen. Tutkimuksen avulla selvitettiin muun muassa millaisia ohjeita rikosseuraamusalalla on lämmön, veden ja sähkönsästöön ja jätteiden lajitteluun tällä hetkellä. Lisäksi vastaajilta kysyttiin miten oma yksikkö tai Rikosseuraamuslaitos voisi säästää veden, sähkönsästö ja lämmön kulutuksessa. Kyselyssä kysyttiin myös, miten oma yksikkö tai Rikosseuraamuslaitos voisi toimia ympäristöystävällisemmin. Kaikilta vastaajilta kysyttiin asennevääntämien avulla, miten tärkeiksi he kokevat Valtioneuvoston periaatepäätöksen kestävien valintojen tavoitteet.

Hankintoja tekeviltä kysyttiin edellä mainittujen lisäksi asennevääntämien avulla, miten ympäristöystävällisyys on huomioitu hankinnoissa ja mitkä muut tekijät vaikuttavat hankintoihin. Kyselyssä kysyttiin tarvitsevatko he lisäohjeistusta ja koulutusta hankintoihin. Hankintoja tekeviltä kysyttiin lisäksi, ovatko he huomioineet ympäristön tekemisissä hankinnoissa ja jos ovat, niin miten ovat huomioineet? Kyselyssä kysyttiin miten oma yksikkö tai Rikosseuraamuslaitos voi tehdä kestäviä hankintoja.

2.2 Hankintojen kehittämisen pidemmän ajan tavoitteita

Pidemmän ajan tavoitteena on saada Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön vuoden 2011 tammikuussa käyttöönotettava jätteen lajittelu ja kierrätys jalkautettua myös muihin vastaavalla tavalla toimiviin yksiköihin. Keskushallintoyksikkö voisi toimia jatkossa esimerkiksi alan muille yksiköille jätteiden määrän vähentämisen, lajittelun ja kierrätyksen osalta. Tutkimuksen tuloksia käytetään hyväksi, kun laaditaan ohjeistus kestävien hankintojen toteuttamiseen. Aluksi olisi hyvä laatia eri tuoteryhmien hankintoihin ohjeita helpottamaan kestävien hankintojen tekoa.

Opinnäytetyön tekijä tutkii opinnäytetyön valmistumisen jälkeen erilaisten ympäristömerkkien vaatimuksia ja miten niiden kriteerejä voidaan hyödyntää hankintojen kilpailutusmäärityksissä. Mitään yksittäistä ympäristömerkkiä ei voida lain mukaan vaatia tuotteilta, mutta ympäristömerkin kriteereistä voidaan laittaa listaus hankinta-asiakirjaan. (Valtion hankintakäsikirja 2007, 77 -78.) Keskushallintoyksikön osalta pitäisi lisäksi kartoittaa mahdollisuutta ottaa Green Officen käyttöön. Jos keskushallintoyksikkö ottaa Green Officen käyttöön, käyttöä voisi laajentaa myös muihin alan yksiköihin, jotka toimivat samantyyppisessä ympäristössä kuin keskushallintoyksikkö. Tavoitteena on ottaa käyttöön ainakin Green Officen tyyppinen malli ympäristöasioiden huomioimiseksi toimistossa.

Ekotehokas vankila malliin pitää perehtyä tarkemmin, jotta sen käytön laajentamista voi suunnitella. Riihimäen vankila, joka sijaitsee Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella kuten Vantaan vankila, on jo suunnitellut Ekotehokas vankila projektin käyttöönottoa. Seuraavaksi on syytä kartoittaa, miten muut rikosseuraamusalueet suhtautuvat asiaan. Riihimäen lisäksi myös Oulun vankila on ottamassa käyttöön Ekotehokas vankila mallia. Tämän mallin käyttöönotto on iso harppaus ympäristöystävälliseen suuntaan ja kaikissa vankiloissa on jo lainsäädännön velvoitteet ympäristöasioiden huomioimisesta vähitellen. Mallin jalkauttaminen on kuitenkin helpompaa aloittaa niistä vankiloista, joita asia kiinnostaa.

Etukäteisoletuksena on, että mallin käyttöönotto olisi helpompaa uudemmissa ja peruskorjatuissa vankiloissa. Osasyynä tähän oletukseen on se, että uusi talotekniikka helpottaa lämmön, sähkön ja veden kulutuksen seurantaan uusissa tai uudistetuissa rakennuksissa Peruskorjatuissa Mikkelin ja Kuopion vankiloissa uusi tekniikka mahdollistaa paremman seurannan. Suurin osa Suomen vankiloista on vanhoja ja peruskorjauksen tarpeessa. Poikkeuksena on Turun vankila, joka valmistui 2007 vuoden lopussa ja Vantaan vankila valmistui 10 vuotta sitten. Avovankiloiden ja suljettujen vankiloiden erilaisuus pitää huomioida jatkossa Ekotehokas vankila mallin ohjeistuksessa ja käyttöönottoissa.

3 Rikosseuraamuslaitos tutkimuksen kohteena

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on panna täytäntöön yhdyskuntaseuraamuksia ja vankeusrangaistuksia. Rikosseuraamuslaitos koostuu kolmesta rikosseuraamusalueesta, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueesta, Länsi-Suomen rikosseuraamusalueesta ja Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueesta, sekä Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksiköstä, Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta ja keskushallintoyksiköstä. Jokaisella rikosseuraamusalueella on arviointikeskus, yhdyskuntaseuraamustoimistoja ja vankiloita. Vankilat on jaoteltu avovankiloihin ja suljettuihin vankiloihin. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella on kuusi vankilaa ja kaksi yhdyskuntaseuraamustoimistoa. Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella on kahdeksan vankilaa ja kuusi yhdyskuntaseuraamustoimistoa. Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueella on 13 vankilaa ja seitsemän yhdyskuntaseuraamustoimistoa. Terveystoimintayksiköllä on poliklinikat jokaisessa suljetussa vankilassa, vankisairaala ja kaksi Psykiatrisen vankisairaalan yksikköä.

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kulut vuonna 2011 olivat 238,9 miljoonaa euroa, josta henkilöstökulut olivat 58 prosenttia ja vuokrat 18 prosenttia. Vuokrat nousivat edellisestä vuodesta noin kymmenen prosenttia. Kiinteistökulut kaiken kaikkiaan olivat noin 56 miljoonaa euroa ja niissä oli nousua noin kuusi prosenttia. Vuonna 2011 vankeja oli keskimäärin päivässä 3.262 henkilöä ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien oli päivittäin keskimäärin 3.859 henkilöä. (Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös 2011, 7-9.) Rikosseuraamuslaitoksen vankiloista suurin osa on vanhoja ja huonokuntoisia, vanhimmat ovat jopa 250 vuotta vanhoja. Rakennusten suuri määrä on myös ongelma, jonkun vankilan alueella voi olla lähes sata rakennusta. Rikosseuraamuslaitoksella on vuokrattuna vankilarakennuksia lähes 500.000 bruttoneliömetriä. (Rissanen, 2012.) Hämeenlinnan, Helsingin ja Mikkelin vankiloissa on vielä yhteensä 222 paljusellia käytössä, joista on tavoite päästä eroon vuoteen 2015 mennessä. Senaatti on arvioinut, että Rikosseuraamusalan toimitilamenot kasvavat kahdeksalla miljoonalla eurolla vuodesta 2010 vuoteen 2015. (Rikosseuraamuslaitoksen ja Senaatin välinen yhteistyösopimus 2011, 5-6.)

Vankeinhoitolaitos (nykyään Rikosseuraamuslaitos) omisti vankilat vuoteen 2000 saakka, mutta ne siirtyivät Senaatin omistukseen vuoden 2001 alussa. (Vankeinhoitolaitoksen ja Valtion kiinteistölaitoksen puitesopimus 2000.) Omistajanvaihdoksessa ei kuitenkaan tapahtunut rahansiirtoa. Senaatin omistusaikana rikosseuraamusalan toimintamäärärahasta se osuus, joka jää henkilöstömenojen ja kiinteistömenojen jälkeen muuhun toimintaan on kaventunut vuosi vuodelta. Nykyisessä entistä tiukemmassa taloustilanteessa kiinteistömenojen osuus tulee vain kasvamaan. Jos vankiloita peruskorjataan, menot ovat vuokravaikutteisia ja lisätään vuokraan.

Tutkimuksen kohteena oli Rikosseuraamuslaitos ja sen toiminta kestävän kehityksen valintojen näkökulmasta. Osana tutkimusta laadittiin kysely, jolla selvitettiin nykytilaa. Kyselyssä kartoitettiin, seurataanko Rikosseuraamusalan yksiköissä sähkön, veden ja lämmön kulutusta ja miten jätteiden kierrätys ja lajittelu on hoidettu. Näitä kysymyksiä laadittaessa on käytetty hyväksi Vantaan Ekotehokas vankila projektin seurantakohteita. Lisäksi kyselyllä selvitettiin, miten hankinnoissa on otettu ympäristönäkökulma huomioon. Hankintoihin liittyvät kysymykset tehtiin vain henkilöille, jotka tekevät hankintoja. Lisäksi kyselyllä kartoitettiin henkilöstön ympäristöasenteita Valtioneuvoston periaatepäätöksen kestävästä valinnosta tavoitteiden näkökulmasta ja nämä kysymykset oli suunnattu kaikille vastaajille. Opinnäytetyön osana tehdyn kyselyn tulokset otetaan huomioon laadittaessa ohjeita ympäristöystävällisiin hankintoihin ja muussa toiminnassa ympäristöystävällisyyden huomioimiseen. Ohjeiden avulla voidaan ennaltaehkäistä ja vähentää jätteen määrää ja vähentää sähkön, lämmön ja veden kulutusta. Kyselyn avointen kysymysten vastauksista saatiin tietoa käytössä olevaa ohjeista sähkön, lämmön ja veden säästämiseen ja ehdotuksia tulevaan ohjeistukseen. Vastauksista saatiin selville ongelmakohtia ja niiden ratkaisuehdotuksia, joita voidaan käyttää hyväksi myös mahdollisen ympäristöohjelman tavoitteita pohdittaessa.

Julkisen sektorin menoista suurimpia ovat henkilökunnan palkkojen ja vuokrien jälkeen rakennusten energia- ja veden kulutus. Kuntaliitto on laskenut, että kuntien menoista noin kymmenen prosenttia on energiamenoja. Kuntien veden, lämmön ja sähkön kulutuksesta voitaisiin saada jopa kymmenesosan säästöt nykyiseen kulutukseen verrattuna, arvioi Motiva vuonna 2006. Tarvittavat investoinnit maksavat itsensä takaisin noin puolessatoista vuodessa. On havaittu, että joskus auttaa pelkästään seurannan aloittaminen ja toimintatapojen tarkastelu, säästöjä voidaan saada aikaan kymmeniä prosentteja. Investointeja ei tarvita, jos muutetaan toimintatapoja sammuttamalla valoja, sulkemalla ovia ja laskemalla esimerkiksi varastojen lämpötilaa. (Anttila 2010, 107 -108, 122.) Vastaavaa potentiaalia on myös valtiolla ja säästöjen lisäksi tarvitaan toimintatapojen muutoksia ja niihin tähdätään Ekotehokas vankila projekteilla.

Ympäristöasioiden huomioimisohjeista hyötyvät kaikki Rikosseuraamusalalla hankintoja tekevät henkilöt. Sähkön, veden ja lämmityksen kulutuksen vähenemisellä ja jätteiden lajittelun avulla voidaan saada aikaan taloudellisia säästöjä, joita tarvitaan tiukassa taloudellisessa tilanteessa. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen laaditaan tietopankki, josta hankkijat voivat tarkastaa ajantasaisen ohjeistuksen, miten heidän pitäisi huomioida ympäristönäkökulma tekemissään hankinnoissa. Rikosseuraamusalan hankinnoista järjestetään vähintään kerran vuodessa yhden tai kahden päivän mittainen koulutus. Valtioneuvoston periaatepäätös edellyttää, että hankintojen ympäristönäkökulmasta tiedotetaan ja koulutetaan (VN 2009a, 3).

Ympäristönäkökulman huomioiminen on helpointa toimistoympäristössä, jossa hankinnat koostuvat pääasiassa toimistotarvikkeista. Myös jätteiden lajittelu on helpompaa ohjeistaa, kun

ohjeistetaan pelkästään omaa henkilökuntaa. Myös palveluhankintojen ympäristönäkökulman huomioimisesta tarvitaan ohjeistus koko alalle. Yhdyskuntaseuraamustoimistot, alue- ja arviointikeskukset, terveydenhuoltoyksikön toiminnanohjaus ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskus ovat suurelta osin keskushallintoyksikön kaltaisia konttoreita hankintojen osalta.

Jätteiden kierrätys ja lajittelu ja hankinnat poikkeavat normaalista toimistoympäristöstä etenkin vankiloissa ja terveydenhuoltoyksikön poliklinikoilla ja sairaaloissa, joissa vaaditaan erilaista ohjeistusta. Terveydenhuoltoyksikössä syntyy sairaalajätettä, joita koskevat erilaiset lajittelumääräykset. Vankiloissa on normaalin toimistoympäristön lisäksi hyvin paljon muuta huomioitavaa. Työtoiminta, selliosastot, ruoka- ja vaatehuolto ja ympärivuorokautinen toiminta eroavat toimistoympäristöstä ja tämän vuoksi hankinnat ovat monimuotoisia. Asiakkaiden eli vankien osuutta ei voi jättää huomioimatta ja tämä asettaa haasteita ympäristönäkökulman huomioimiseen. Ekotehokas vankila projekti on toteutettu tähän mennessä vain Vantaan vankilassa, josta saatua kokemusta käytetään hyväksi, kun mallin käyttöä laajennetaan muihin vankiloihin. Vantaan vankila on tutkintavankila, jossa vangit viiptyvät keskimäärin neljä kuukautta. Tämä työllistää henkilökuntaa, jonka pitää jaksaa opettaa ekotehokkuuteen liittyvät asiat uudestaan ja uudestaan. (Tiirikka 2009, 12 -14.)

Ekotehokas vankila projektin kartoitus on aloitettu Oulun vankilan osalta vuonna 2011 (Rikosseuraamuslaitoksen ja Senaatin yhteistyösopimus 2011, 14). Ekotehokas vankila projekti otetaan käyttöön Oulussa tämän vuoden aikana. Etukäteen voisi arvioida, että sellaisessa vankilassa, jossa samat vangit viiptyvät pidempään, lajittelu saataisiin helpommin käyttöön. Ekotehokas vankila vaatii myös henkilökunnalta uudenlaisen ajattelutavan lisäksi asiaan perehtymistä, motivaatiota sekä kiinnostusta asiasta. Maataloudessa ympäristö on huomioitu rikosseuraamusalalla hyvin, koska vankiloissa viljellään luonnonmukaisesti jo tällä hetkellä.

4 Kestävä kehitys

4.1 Kestävä kehitys käsitteenä

Ensimmäinen viittaus termiin kestävä kehitys löytyy Gro Harlem Brundtlandin sanomana vuonna 1987. Hänen mukaansa kestävä kehitys ottaa huomioon nykyisissä tarpeet myös tulevaisuuden tarpeet eikä vaaranna niiden toteutumista. Vuonna 1990 eduskunta sai valtioneuvostolta selonteon, millä toimenpiteillä kestävä kehitystä edistetään kotimaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Rio de Janeirossa pidettiin 1992 ympäristö- ja kehityskonferenssi, jossa laadittiin Rion julistus ja toimintaohjelma Agenda 21 (Ymparisto.fi 2011; Kajaste & Jokinen 1995, 8-9.) Aimo Myllylä määritteli kirjassa Kestävä kehitys ja vankila, kestävä kehityksen olevan elämäntapa, jota ilman emme tule toimeen (Kajaste & Jokinen 1995, 5). Kestävä kehityksen toimikunta määritteli vuonna 1994 kestävä kehityksen olevan jatkuva ja ohjattu muutos, jonka avulla turvataan hyvät elämisen olosuhteet nykyisille ja tuleville sukupolville. Maailmanpankin määritelmä 1990-luvun lopulla edellytti, että tulevilla sukupolville on oltava yhtä paljon tai jopa enemmän mahdollisuuksia vaurastua, niin taloudellisen, inhimillisen, fyysisen, sosiaalisen sekä luontopääoman kautta. Kestävä kehityksen tavoitteisiin on 2000-luvulla tulleet myös vaatimuksia innovaatioiden tukemiseen, jotta saataisiin myönteisen toiminnan kehä. (Valtioneuvosto 2006, 31 -32). Kestävä kehitys rakentuu kolmesta osa-alueesta, ympäristöstä, sosiaalisesta ja taloudellisesta osa-alueesta, jotka kaikki pitää huomioida. (Valtioneuvosto 2009b, 53).

Arto Salonen määrittelee kestävä kehityksen seuraavasti: "Kestävä kehitys on kehitystä, joka on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävää pitkällä aikavälillä." (Salonen 2010, 36.) Salosen luento osana ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opintoja herätteli ajattelemaan sosiaalisen puolen huomioimista hankinnoissa. Kirjoittaja ei ollut tullut aiemmin ajatelleeksi lapsityövoiman ja työorjuuden huomioimista ja näiltä osin lähinnä poissulkemista hankinnoista. Salonen herätteli myös henkilökohtaisen kuluttamisen moraalisia kysymyksiä liittyen hiekkapestyihin farkkuihin, joiden valmistuksessa työntekijät saavat tappavan taudin. Hän kyseenalaisti myös fossiilisten polttoaineiden käyttöä, Saksan koko sähköenergia voitaisiin saada asentamalla Etelä-Saksaan aurinkopaneeleita ja koko maailman sähköenergian tarve voitaisiin saavuttaa asentamalla aurinkopaneeleita Saharaan. Näin ei kuitenkaan ole vielä tehty, eikä se ole myöskään suunnitteilla, koska se vaatisi maailmanlaajuisia yhteistyötä sähkönjakeluverkon rakentamisessa useiden valtioiden alueiden läpi. Toisaalta myös elintarvikkeiden osalta hän kyseenalaisti moniakin valintoja, miksi haluamme ostaa kasvihuonekurkkuja tai Espanjassa tuotettuja kurkkuja talviaikaan? Arto Salosen tutkimuksessa tuli esille myös se, että harva toimii omien arvojensa mukaisesti. (Salonen 2011.) Pitkään on myös ihmetelty, että marjat ja sienet jäävät metsiin, eikä moni vaivaudu niitä sieltä poimimaan. Ympäristön huomioiminen on valintoja, toiset valinnat ovat helpommin tehtyjä kuin toiset. Useimmiten ympäristön hyväksi toimimisessa vaaditaan vanhojen toimintatapojen muutosta.

Maailmanlaajuisesti kestävä kehitys kasvun rajojen muodossa on ollut myös esillä jo 1970-luvulta lähtien Kasvun rajat kirjan myötä. Kirjan kirjoittajat olivat saaneet tehtävän Rooman klubilta selvittää ihmiskunnan tulevaisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Jo 1970-luvulla ajateltiin, että nykyinen kasvu ja kulutus eivät voi jatkua ikuisesti ja tehdyt valinnat vaikuttavat koko ihmiskunnan ja maapallon tulevaisuuteen. (Meadows, Meadows, Randers & Behrens, 1972.) Tässä kirjoittavat olivat oikeassa, mutta vasta ilmastonmuutos on saanut valtiot ja yritykset muuttamaan toimintatapojaan. Valitettavasti Kiina ja Yhdysvallat eivät ole mukana ympäristösopimuksissa, joiden tarkoitus on vähentää päästöjä.

Tim Jackson ihmetteli Kasvun rajat kirjojen laskelmien hyvää paikkansa pitävyyttä. Toistaiseksi mikään luonnonvara ei ole loppunut, mutta maailmanmarkkinahinnat ovat kohonneet ja kohoavat edelleen. Kulutusta on jatkossa hillittävä, koska tulevaisuudessa raaka-aineiden saanti maaperästä tulee kallistumaan. Tällä hetkellä huolestuttavinta on ilmastonmuutos. (Jackson, 2011, 30 -34.) Viime aikoina teollisuus on alkanut vastata haasteisiin ja markkinoilla on vähemmän sähköä kuluttavia sähkölaitteita, kierrätysmateriaalista valmistettuja tai helpposti kierrätettäviä tai jopa maatuovasta muovista valmistettuja laitteita. Autoteollisuus tuottaa vähäpäästöisiä autoja ja Suomessa verokohtelu on viime vuosina kannustanut vähäpäästöisten autojen hankintaan.

4.2 Kestävän kehityksen strategia

Kestävän kehityksen toimikunta on toiminut Suomessa yhtäjaksoisesti vuodesta 1993 alkaen ja sitä johtaa pääministeri. Linjaukset kestäväan kehityksen ovat saaneet alkunsa vuoden 2002 Johannesburgin kestävan kehityksen huippukokouksen sitoumuksista. Linjauksia kestävan kehityksen osalta on sisällytetty valtiolle eri hallinnonalojen toimenpideohjelmiin ja strategioihin. Hallinnonalat sitoutuvat edistämään kestäväa kehitystä. Valtion osalta kestävan kehityksen periaatteet näkyvät myös lainsäädännössä, verotuksessa ja niillä arvioidaan ympäristövaikutuksia. Kestävän kehityksen strategiatyö käynnistyi joulukuussa 2004 kestävan kehityksen toimikunnassa. (Valtioneuvosto 2006, 9-11.)

Ulkoministeriö linjasi toimintasuunnitelmassaan vuonna 2003 Rion periaatteiden mukaisesti, että kestäväa kehitystä edistetään taloudellisessa ja sosiaalisessa kehityksessä ympäristöä suojellen. Nämä tekijät ovat toisistaan riippuvaisia ja vahvistavat toisiaan osatekijöinä. Kestävän kehityksen perusedellytyksenä on poistaa köyhyys, muuttaa kestäättömiä tuotanto- ja kulutusmalleja, suojella luonnonvaroja talouden sekä sosiaalisen kehityksen osana ja tämän pitäisi näky kaikessa toiminnassa päämääränä. Johannesburgin kokouksessa saavutettujen tavoitteiden pitäisi hyödyntää erityisesti heikommassa asemassa olevia ihmisryhmiä, kuten naisia lapsia ja nuoria. Kulttuurien monimuotoisuuden, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kun-

nioittaminen ja oikeus kehitykseen ovat osaltaan mukana rauhan, turvallisuuden ja vakauden lisäksi kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. Julkisten hankintojen avulla edistetään ja rohkaistaan ympäristöystävällisten tuotteiden sekä palveluiden kehitykseen että tuottamiseen. Toimintasuunnitelmassa kannustetaan energiatehokkuuteen ja kannustetaan vähentämään energiankäyttöä ja kehittämään uusiutuvia energiamuotoja, puhtaampia ja tuotantoteknologiaa energiantuotantoon. Energiatehokkuutta pitää lisätä ja julkista liikennettä pitää kehittää ympäristöystävälliseen suuntaan sekä tarjontaa pitää lisätä. Jätteiden määrä pitää minimoida ja maksimoida uudelleenkäyttö sekä kierrätys. (Ulkoministeriö 2003, 3-13.)

Luonnonvarojen käyttö ja suojelu	Yhdyskunnat ja aluerakenne
Kasvihuonekaasupäästöjen rajoittaminen	Monikeskuksinen ja verkottuva aluerakenne
Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön lisääminen	Toiminnallisesti monipuoliset ja rakenteellisesti eheät yhdyskunnat sekä
Ilmastonmuutoksen haitallisiin vaikutuksiin sopeutuminen	Elinvoimainen maaseutu ja sen palveluiden turvaaminen
Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen	Palvelujen saatavuuden turvaaminen
Kestävien tuotantotapojen edistäminen	Liikennejärjestelmä- ja tietoyhteiskuntapalvelut toimivan yhteiskunnan ja vuorovaikutuksen
Kulutustottumusten muuttaminen	
Itämeren tilan parantaminen	
Luonnonvarojen kulttuurinen merkitys	
Kansalaisten hyvinvointi	Globaali toiminta ja vastuu
Tasapaino yksilön ja yhteiskunnan vastuun välillä	Suomen toimintaperiaatteet kansainvälisessä yhteistyössä
Työelämän laatu	Lähialueiden kehitys
Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäisy	Vaikuttaminen EU-politiikkaan
Terveellisten elämäntapojen ja toimintakyvyn edistäminen sekä terveysuhkien torjuminen	Suomi globaalina vastuunkantajana
Kansallinen identiteetti ja monikulttuurinen Suomi	
Kansalaisvaikuttamisen edistäminen	

Kuvio 1. Kestävän kehityksen strategian tavoitteet osa-alueittain tiivistettynä (Ympäristöministeriö 2009, 15)

Merkittävimmät haasteet Suomen kestävälle kehitykselle ovat ilmastonmuutos, maailmantalouden muutoksiin sopeutuminen ja muutokset väestörakenteessa. (Kuvio 1.) Suomen on myös otettava merkittävimmät globaalit haasteet huomioon; ilmastonmuutos, köyhyys, eriarvoisuus ja väestönkasvu. Osa haasteista vastataan EU politiikan kautta, mutta Suomen on tehtävä haasteiden vuoksi sekä pitkän että lyhyen tähtäimen suunnitelmia. Kestävän kehityksen stra-

tegiassa kehitetään Suomen joustavuutta, jotta yhteiskunta sopeutuisi globaalin toimintaympäristön ja kulttuurisen monimuotoisuuden vaatimuksiin. Kestävän kehityksen strategian keskeinen tavoite on EU:n sisällä keskittyminen yhteisiin tavoitteisiin kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason lisäksi ja varmistaa yhteenkuuluvuus myös poliittisissa päätöksissä. (Ympäristöministeriö 2009, 14 -15.)

Kestävän kehityksen strategiassa todetaan, että korkea työllisyys on keskeinen edellytys kestävälle kehitykselle. Kuitenkin on huomioitava, että tulevaisuudessa Suomi on yhä monikulttuurisempi. Nopea kotouttaminen ja kielen oppiminen ovat edellytyksiä auttavat työllistymistä ja yhteiskuntaan sopeuttamista. Lisäksi sukupuolten välistä tasa-arvoa pitää lisätä ja se pitää huomioida päätöksenteossa. Julkisia palveluita pitää olla saatavilla tasa-arvoisesti koko maassa. Syrjäytymistä pitää ennaltaehkäistä ja sosiaalisia palveluja pitää kehittää aktivoiviksi. Koulutusta pitää kehittää vastaamaan elinikäisen oppimisen tavoitteita sekä ylläpitämään osaamista, jolla Suomen taloudellinen menestys taataan myös tulevaisuudessa. Tuottavuuden jatkuvan parantamisen takaamiseksi pitää kehittää työntekijöiden työhyvinvointia ja kannustimia inhimillisen pääoman kasvua vahvistamaan. Työssä jaksamista ja elinikäistä oppimista pitää tukea ja lisäksi ehkäistä työkyvyttömyyttä, jotta luodaan edellytykset julkisen talouden pohjan vahvistumiselle. Lisäksi opiskeluun käytettyä aikaa pitäisi lyhentää, jotta työllisyysaste saataisiin kasvamaan hyvinvointivaltion kestävä perustan edellyttämään 75 prosenttiin. Suomen pitää pyrkiä vaikuttaa oikeudenmukaisen globaali-kehityksen puolesta, jotta köyhyys ja eriarvoisuus saataisiin poistettua maailmasta. (Valtioneuvosto 2006, 19 -24.) Näitä tavoitteita ei käsitellä opinnäytetyöhön liittyvässä kyselyssä, vaikka ne ovat erittäin tärkeitä ja tarpeellisia tavoitteita. Rikosseuraamusalan asiakastyössä toteutetaan strategian mukaisesti asiakkaiden kiinnittymistä yhteiskuntaan.

Kestävän kehityksen strategia pitäisi olla huomioituna valtion eri hallinnonalojen omissa ohjelmissa ja strategioissa. Kestävän kehityksen strategian lähtökohdissa yhdistyy luonnon kestävä käyttö, luonnonsuojelu ja hoito ja kansalaisten yhteiskunnan ja hyvinvoinnin yhtenäinen turvaaminen siten, että tavoitteena on osaava ja vahvuuksia hyödyntävä kestävä kehityksen valtio. Suomi on monella mittarilla mitattuna oikealla tiellä kestävämmän kehityksen suuntaan, mutta parannettavaa on globaalissa ympäristövastuussa ja talouden osalta ympäristön kuormitusta pitää vähentää, niin kulutus- ja tuotantotapojen kuin jätteiden ja päästöjen osalta. (Valtioneuvosto 2006, 27- 33, 39 -43.)

4.3 Ilmastonmuutos

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutos kulkevat käsi kädessä. Kestävä kehitys hillitsee ilmastonmuutosta ja sen avulla taataan seuraavien sukupolvien tulevaisuus. Ilmastonmuutoksesta, joka johtuu ihmisen aiheuttamista hiilidioksidipäästöistä, on puhuttu jo vuosikymmenten ajan. Ilmastonmuutoksesta johtuen maapallon keskilämpötila on kohonnut lähes asteen viimeisen

sadan vuoden kuluessa. Lämpenemisestä johtuen meren pinta on kohonnut sekä pysyviä lumi- ja jääpeitteitä on sulanut. Ilmastomuutosta ei voi pysäyttää, mutta sitä voi hidastuttaa ottamalla paremmin ympäristön huomioon toiminnassamme. Toimilla voimme vaikuttaa siihen, paljonko ilmasto lämpenee vuoteen 2100 mennessä. On ennustettu, että keskilämpötila voi kohota 1,1 asteesta jopa 6,4 asteeseen 1900- luvun viimeisiin vuosikymmeniin verrattuna. (Ymparisto.fi 2012.) Ilmastomuutoksen ennustetaan lisäävän sateita talvella ja sen myötä kasvit ja eläimet leviäisivät pohjoisemmaksi. Maatalous voisi hyötyä pitenevästä kasvukaudesta ja mahdollisista uusista viljelykasveista. Kuitenkin kasvisairauksien ja tuholaiten ennustetaan lisääntyvän ja sateen lisäysten myötä maan rakenne vaatisi hoitoa. Ilmaston lämpeneminen lisää myös metsän kasvua ja sienitautien lisääntymistä. (Marttila, Granholm, Nikkola, Laanikari & Vainio-Mattila 2002, 51-52.)

Puhdas vesi ei ole ehtymätön luonnonvara maailmassa. Meillä Suomessa sitä riittää, mutta varsinkin kehitysmaissa siitä on pulaa. Vesiensuojeluun on Suomessa kiinnitetty pitkään huomioita ja myös maaseudun aiheuttamia päästöjä vesistöihin on saatu pienenemään. Vesipihe- ja vessanpönttöjä on ollut käytössä jo parikymmentä vuotta. Kulutusta voi hillitä myös vähäkulutuksilla pesukoneilla ja hanoilla. Kaikki vuodot ja vuotavat laitteet pitäisi korjata mahdollisimman nopeasti. Kasteluun suositellaan tihkukastelua. Sadevesiä voi käyttää kasteluun ja pitäisi myös harkita vedenkierrätystä, jos se on mahdollista. (Meadows, Randers & Meadows 2005, 97-98.) Ilmastomuutoksen myötä lämmitystarve Suomessa vähenee, mutta uusiutuvaa energiaa tullaan tuottamaan yhä enemmän biomassalla, vesi- ja tuulivoimalla ja vähemmillä päästöillä (Valtioneuvosto 2009b, 47-51).

Metsät ovat maapallon keuhkot ja lisäksi ne vaikuttavat ilmastoon, estävät eroosiota sitoen maata. Metsissä asuu puolet maapallon lajistosta. Metsiä on hakattu maanviljelyksen, asutuksen ja teollisuuden tieltä lisäksi puita käytetään teollisuuden raaka-aineena. Keräyspaperista tehdyllä paperilla voidaan säästää metsien hakkuita. Yli puolet maailman kaadetuista puista käytetään lämmitykseen, ruoanlaittoon ja pienteollisuuteen, joissa laitteet eivät ole tehokkaita. Maassa, vedessä ja metsissä asuvat eri eliölajit muodostavat ekosysteemejä, jotka huolehtivat osaltaan muun muassa puhdistamistehtäviä, pidättävät vettä, lahottavat jätteitä, säätelevät ilmastoa. Aarnio- tai sademetsien hakkaaminen on kiihdyttänyt eroosiota, lisännyt tulvia ja hävittänyt monia lajeja sukupuuttoon. (Meadows ym. 2005, 99 -111.) Väestön kasvu lisää päästöjä. Väestönkasvua pitää hillitä ja siinä parhaana apuna toimii terveydenhuollon kuntoon saattaminen, ehkäisyn mahdollisuuden lisääminen sekä naisten aseman parantaminen tyttöjen koulutuksen ohella. (Valtioneuvosto 2009b, 39.) Syntyvyys on yleensä suurinta köyhissä maissa, mutta on Etelä-Amerikassa ja Aasiassa on maita joissa syntyvyys on laskenut koulutuksen, perhesuunnittelun ja terveydenhuollon myötä (Meadows ym. 2005, 57 -61).

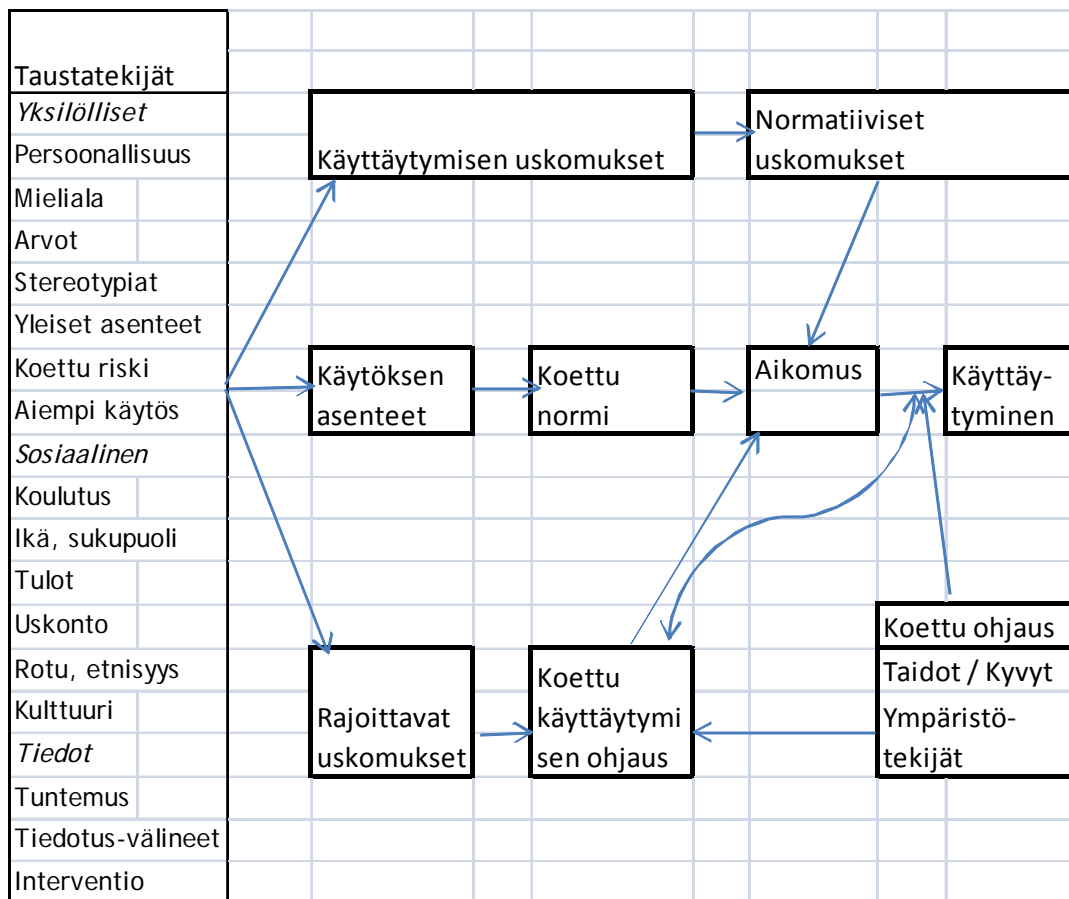
Ekologinen jalanjälki kertoo, kuinka suuren maa- ja vesialueen kulutamme, käyttämämme ravinnon, materiaalien ja energian tuotantoon ja niistä muodostuneiden jätteiden käsittelyyn. Suomalaisen ekologinen jalanjälki on WWF:n laskelman mukaan 5,2 hehtaaria, kun keskimäärin ekologinen jalanjälki on 2,7 hehtaaria. Jos kaikki ihmiset maapallolla toimisivat kuten suomalaiset, meillä pitäisi olla käytössä kolme maapalloa. Omilla teoillamme voimme vaikuttaa oman jalanjälkemme suuruuteen. (Kuluttajavirasto.fi .) Suomen kylmän ilmaston vuoksi joudumme lämmittämään taloja. Teollisuuden päästöjä ja autojen päästöjä on saatu pienemmään erilaisilla suodattimilla ja muuttamalla polttoaineiden koostumusta. Rikkipäästöt ovat vähentyneet liki 40 prosenttia savupiippujen suodatusjärjestelmien ja polttoaineista riikin määrää vähentämällä (Meadows ym. 1993, 79.)

Tim Jacksonin mukaan ilmastomuutoksesta on tulossa suurin todella vaarallinen uhka, joka voi johtaa ihmiskunnan kuolemaan. (Jackson 2011, 11 -12.) Kulutus on ollut luonnon uusiutumiskyvyn ylittävää jo 1980-luvun lopusta alkaen ja tällä hetkellä kulutus ylittää sen neljänneksellä. (Portin ym. 2008, 7; Meadows ym. 2005, 15). Jacksonin mukaan kestävä kehitys ei voida saavuttaa ilman vihreää elvytystä. Sijoitukset pitäisi kohdistaa kohteisiin, joissa hiilijalanjälki pienenee. (Jackson 2011, 14, 107 -109, 176 -177.) Energiatehokkuutta pitää parantaa muun muassa laitteiden ja rakennusten osalta. Teknologiaa pitää kehittää vähäpäästöiseen suuntaan ja uusiutuvan energian käyttöä pitää lisätä. Liikenteen päästöjä vähennetään biopolttoaineiden kehittämisen ja käytön myötä, lisäksi joukkoliikenteen tarjontaa pitää lisätä. Kevyen liikenteen osuuden lisäämistä kasvaa siihen panostamalla. Maatalouden päästöjen vähentämiseen tarvitaan myös kulutustapojen muutosta, kasvissyönnin lisäämistä lihan käytön vähentämisellä. Jätteiden osalta kierrätyksen ja hyötykäytön lisäyksellä kaatopaikkajätteen määrää saadaan vähennettyä. Biojätteet pitäisi aina kompostoida ja jätteiden syntyä ehkäistä. (Valtioneuvosto 2009b, 51 -52.)

Talouskriisi sai ekonomistit hetkeksi huolestumaan ilmastonlämpenemisestä ja Britannian valtiovarainministeriö pyysi Nicholas Sterniä laatimaan selvityksen vuonna 2006. Raportin mukaan ilmastomuutoksen torjunta tässä vaiheessa vaatisi vain yhden prosenttiyksikön uhrauksen bruttokansantuotteesta ja sillä pystyttäisiin välttämään suuremmat uhraukset myöhemmin. Kuitenkaan noita vaadittuja uhrauksia tässä vaiheessa ei toteutettu. Jotta ilmastomuutoksen vauhtia saataisiin hidastettua, pitäisi muutoksiin varautuminen jo aloittaa. Jos muutoksia ei aloiteta ajoissa, bruttokansantuote voi laskea pysyvästi jopa 20 prosenttia. (Jackson 2011, 11-12; Kohl 2009, 116-117; Portin ym. 2008, 7-8.)

5 Ympäristöasenteet

Ympäristöasenteista on tehty viime vuosina useampia tutkimuksia. Helsinkiläisten ympäristöasenteita on tutkittu viidellä kyselyllä, jotka on tehty vuosina 1989, 1994, 2000, 2005 ja 2011 (Lankinen 2005,5; Hakkarainen & Koskinen 2011,5). Vantaalaisten ympäristöasenteita on tutkittu neljä kertaa vuosina 1978, 1991, 1997 ja 2009 (Kristiansson 2011,8). Euroopan Komissio on tutkinut eurooppalaisten ympäristöasenteita vuosina 2004 ja 2007 (European Comission 2008,5). Lotta Koskela tutki vuonna 2003 Tampereen kaupungin työntekijöiden ympäristöasenteita (Koskela 2004, 2). Marileena Koskela tutki Espoon, Helsingin, Jyväskylän, Oulun, Tampereen, Turun ja Vantaan kaupungin työntekijöiden ympäristöasenteita vuonna 2008 (Koskela 2008).

Kuvio 2. Perustellun toimintamallin kaaviokuva (Fishbein & Ajzen 2010,22)

Ihmisen asenne ja käyttäytyminen ympäristömyönteisesti eivät kulje aina käsi kädessä. (Kuvio 2). Ihmisen uskomuksiin vaikuttaa tiedot, mitä hän saa eri lähteistä ja lisäksi erilainen sosiaalinen tausta vaikuttaa siihen, miten ihminen tulkitsee saamiaan tietoja. Useimmiten ihmiset miettivät tapaansa toimia suhteessa siihen, mitä kokemuksia heillä on kyseisestä asiasta. Sen jälkeen ihminen miettii, että hyväksyykö lähipiiri kyseisen käyttäytymismallin ja sosiaalinen

paine voi vaikuttaa käytökseen niin hyvässä kuin pahassa. Jos ihminen on valmiiksi asennoitunut myönteisesti ympäristöä kohtaan ja lähipiiri on ympäristömyönteinen ja ympäristömyönteisestä käyttäytymisestä on tullut normi, on todennäköisempää, että henkilö käyttäytyy myös itse ympäristömyönteisesti. Mikäli taas ihmiseltä puuttuu joko taito tai kyky tai hänellä on ympäristön vastaisia uskomuksia, niin hän ei toimi aikomallaan tavalla ympäristön hyväksi. Aikomus toimia ympäristön hyväksi riippuu siitä, onko hänellä esteitä ja puuttuvia taitoja tai tietoja, jotka ohjaavat hänen käytöstään. Jos ihmisen käytöstä halutaan muuttaa, hänellä itsellään on oltava aikomus muuttaa käytöstään ja lisäksi hänellä pitää olla muutoksen vaatimat kyvyt, sosiaalinen tuki sekä resursseja poistaa tieltä esteitä. (Fishbein & Ajzen 2010, 20 - 22, 407.)

Ihmisen ympäristömyönteisen käytöksen esteenä on persoonallisuus, vastuuttomuus ja käytännöllisyys varsinkin, jos henkilöllä ei ole vahvaa huolta ympäristöstä. Ympäristöasenteisiin vaikuttaa tietoisuuden lisäksi myös se, mikä ihmisen tarpeista on kullakin hetkellä tärkein. Jos sukulaiset asuvat eri mantereella, heitä halutaan tavata vuosittain ja matkat tehdään lentämällä, vaikka henkilö olisi huolestunut ilmaston lämpenemisestä. Henkilö voi kokea, ettei hän pysty vaikuttamaan asiaan tai ettei hän ole vastuussa ilmaston lämpenemisestä. Ihmiset voivat myös selittää, ettei heillä ole aikaa perehtyä asiaan tai heillä ei ole tarpeeksi tietoa tai varaa vaikuttaa asiaan. (Kollmuss & Agyemmann 2002, 247.)

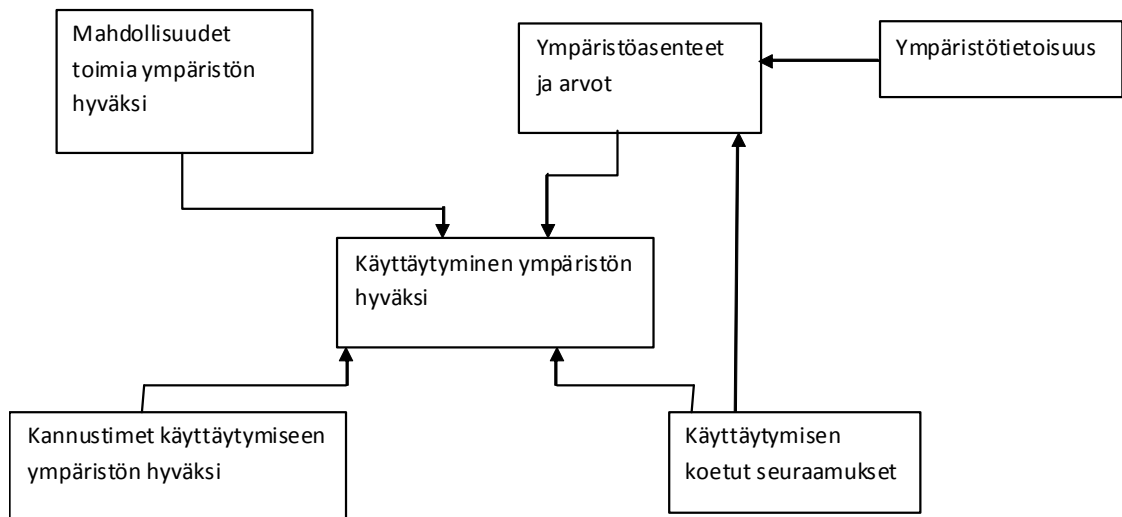
Ympäristöasenteisiin vaikuttaa myös väestörakenne. Naisilla on yleensä suurempi huoli ympäristöstä kuin miehillä. Naiset ovat tekevät valintoja ympäristön hyväksi ja ovat valmiita muuttamaan toimintaansa ympäristön vuoksi. Naiset tekevät suuren osan perheen hankinnoista, vaikkakin hankintojen rahallinen arvo on suurempi miesten tekemissä hankinnoissa. Pidemmälle koulutetuilla on enemmän ympäristötietoutta, vaikkei se aina lisää ympäristömyönteisyyttä. (Kollmuss & Agyemmann 2002, 247 -249; Salonen 2010, 148 -150; Koskela 2008, 5, 10-11; Hakkarainen & Koskinen 2011, 63; Koskela 2004, 13-16.) Julkisten liikennevälineiden käyttö ja kierrätys on yleisempää silloin kun niitä on tarjolla, tällöin ympäristömyönteisyys lisääntyy institutionaalisista syistä. Auton hiilidioksidipäästöjen vaikutus autoveroon toimii kannusteena hankkia ekologisempia autoja. (Kollmuss & Agyemmann 2002, 247 -249; Salonen 2010, 150 - 152.) Taloudelliset seikat voivat vaikuttaa ympäristömyönteisyyteen ja tästä esimerkkinä on pantillisten pullojen kierrätyksen suosio verrattuna muuhun kierrätykseen (Kollmuss & Agyemmann 2002, 247 -249).

Euroopan komission tutkimuksessa kysyttiin, että mikä asia ympäristöstä tulee ensimmäisenä mieleen. Ilmastonmuutos huolestutti eniten ruotsalaisia, saksalaisia, tanskalaisia, alankomaalaisia, suomalaisia, luxemburgilaisia ja itävaltalaisia vastaajia. Ilmastonmuutos huolesti eniten nuorempia vastaajia, 15 -24 -vuotiaista 22 prosenttia valitsi suurimmaksi huolenaiheeksi ilmastonmuutoksen. Ilmastonmuutoksesta huolestuneisuus laski iän noustessa, 25 -39-vuoti-

aista se huoletti viidennestä vastaajista, 40 -54 -vuotiaista enää 19 prosenttia ja yli 55 -vuotiaista vain 16 prosenttia oli siitä huolestunut. Koulutuksen pituuden kasvaessa ilmastonmuutos huoletti enemmän, yli 20 -vuotiaana koulutuksen päättäneistä 22 prosenttia oli siitä huolestunut, kun taas niistä, jotka olivat päättäneet koulutuksen 15-vuotiaana, huolestuneita oli vain 15 prosenttia. Jos vastaajien koulutus oli loppunut 16 -19 -vuotiaana, ilmaston muutos huoletti vain 18 prosenttia. (European Commission 2008, 6-7.) Myös suomalaisissa tutkimuksissa on havaittu samanlaisia tuloksia. Ympäristöön suhtautuu myönteisemmin korkeammin koulutetut henkilöt ja vanhemmat henkilöt, kun taas 30 -40 -vuotiailla ympäristöasiat eivät ole niin tärkeitä. (Koskela 2008, 11; Kristiansson 2011, 13; Lankinen 2005, 53 -54.)

Eurooppalaisessa tutkimuksessa kaupunkien saasteet huolestuttivat eniten italialaisia, espanjalaisia, liettualaisia, brittejä, portugalilaisia, latvialaisia, belgialaisia, romanialaisia, slovenialaisia, irlantilaisia ja bulgarialaisia vastaajia. Maisemien miellyttävyydestä ja vihreydestä olivat eniten huolissaan kyproslaiset, puolalaiset ja unkarilaiset vastaajat. Luonnonsuojelusta olivat eniten huolissaan kreikkalaiset, virolaiset, tsekit ja slovakialaiset vastaajat. Ranskalaiset ja maltalaiset vastaajat olivat eniten huolissaan millaisen luonnon jättävät lapsilleen. (European Commission 2008, 6.)

Ympäristön suojeleminen oli erittäin tärkeää 64 prosentille vastaajista Euroopan komission tutkimukseen vastanneista ja melko tärkeää se oli 32 prosentille vastaajista. Kyselyyn vastanneista 59 prosenttia lajittelee jätteen kierrätykseen ja 47 prosenttia on vähentänyt energiankulutustaan. Veden kulutustaan on vähentänyt 37 prosenttia vastaajista ja ympäristöystävällistä matkustamista käyttää 28 prosenttia vastaajista. Paikallisia tuotteita ostaa yli viidennes vastaajista, mutta ympäristöystävällisiä tuotteita on ostanut vain 17 prosenttia vastaajista. Autoilua on vähentänyt myös 17 prosenttia vastaajista ja vain yhdeksän prosenttia ei ole tehnyt mitään edellä mainituista. (European Commission 2008, 11, 20.) Tutkimukset osoittavat, vaikka vastaajat ovat huolestuneita ilmastonmuutoksesta ja ympäristönsuojelu on vastaajille tärkeää, niin omia kulutustottumuksiaan ja tapojaan on hankalampi muuttaa. Rikkaimmissa maissa on mahdollisuus tehdä valintoja ympäristön hyväksi ja valinnoista ympäristön hyväksi hyötyvät myös kehitysmaat ja tulevat sukupolvet. (Portin ym. 2008, 9-10.) Vaikkakin myös köyhemmissä maissa ympäristönsuojeluasiat ovat tärkeitä ja rikkaissa maissa asuvien hiilijalanjälki on köyhiä maita suurempi (Kollmus & Agyemmann, 2002, 244 -245).

Ekologisen käyttäytymisen malli (Fietkau & Kessel, 1981)(Kolmuss, A. Agyeman, J. artikkeli 2002, 246)

Kuvio 3. Ekologisen käyttäytymisen malli (Kollmus& Agyemann, 2002, 246)

Jos ihminen haluaa muuttaa toimintaansa ympäristöystävällisemmäksi, sitä pitää harjoitella ennen kuin siitä tulee tapa. (Kuvio 3.) Vanhat tavat on suurin este ympäristöystävälliselle käytökselle, vaikka henkilöllä olisi myönteinen asenne ympäristöön. (Kollmuss & Agyemann 2002,256; Koskela 2004,13 -16.) Nuoret ovat ympäristömyönteisiä, mutta heidän asenteensa ei näy teoissa (Koskela 2008, 11; European Comission 2008, 20-21). Ympäristöystävällisten tuotteiden ostamiselle esteinä pidetään useimmiten hintaa (Kollmus &Agyemann 2002, 249). Salonen ja Moisander näkevät suurimmiksi esteiksi sisäiset esteet, omat mieltymykset ja tunteen vaikuttamismahdollisuuden puutteesta. Edellä mainittujen lisäksi Salonen mainitsee työläyden ja Moisander hankalan saatavuuden. (Salonen 2010, 245 -246; Moisander 1996, 118-119.) Onneksi tilanne on parantunut vuodesta 1996 ja ympäristöystävällisiä tuotteita ja luomutuotteita on paremmin saatavilla, mutta vaivaa niiden kaupasta löytämiseksi täytyy nähdä vieläkin ja pitää olla myös viitseliäisyyttä vaatia kauppiaita laajentamaan valikoimiaan ympäristöystävällisten tuotteiden osalta.

Monessa ympäristöasennetutkimuksessa on todettu, että ihmiset tietävät ympäristöongelmien olevan ihmisen tekojen aiheuttamia. Euroopan komission tutkimuksessa lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että saastuttajien pitäisi olla vastuussa ympäristönsuojelusta, mutta lähes yhtä moni vastaaja oli myös sitä mieltä, että jokaisella yksilöllä on vastuu ympäristönsuojelusta. (European Comission 2008,17.) Huolestuttavaa oli, että vantaalaisten ympäristöasennetutkimuksessa alle 35-vuotiaat uskoivat teknologian ja tieteen pystyvän ratkaisemaan ympäristöongelmat jälkeinpäin eikä niitä ole tarvitse ennaltaehkäistä. (Kristiansson 2011, 13.) Salosen tutkimuksessa enemmistö vastaajista ajatteli kasvatuksen ja valistuksen kautta voidaan kestävä kehitys edistää (Salonen 2010, 247).

6 Tutkimuksen taustaa

Tälle opinnäytetyön kyselylle suuntaviivoja antaa Valtioneuvoston periaatepäätös 8.4.2009 kestävästä valinnoista. Periaatepäätökseen liittyvät tavoitteet on huomioitu kyselyä laadittaessa. Valtion keskushallinnon yksiköissä, joka Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on, ympäristönäkökulma on pitänyt ottaa huomioon vähintään 70 %:ssa hankinnoista jo vuodesta 2010 lähtien ja vuonna 2015 on ympäristönäkökulma huomioitava kaikissa hankinnoissa. Kuntien ja valtion paikallishallinnossa, johon vankilat, yhdyskuntaseuraamustoimistot, sairaalat, poliklinikat ja koulutuskeskus lasketaan, ympäristönäkökulma on pitänyt huomioida vuodesta 2010 lähtien vähintään 25 %:ssa hankinnoista ja vuonna 2015 vähintään 50 %:ssa hankinnoista. Periaatepäätös edellyttää siirtymistä käyttämään uusiutuvilla energialähteillä tuotettua sähköä. (Valtioneuvosto 2009a, 1-3.) Tämä tavoite on toteutettu kaikissa Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä hankkimalla sähköä Hanselin kilpailutuksen kautta. Hansel on varmistanut sähkön puitejärjestelyt kilpailuttaessaan, että sähkö on vihreää (Hansel vuosikertomus 2010, 41.)

Periaatepäätöksen mukaan uudisrakentamisessa tai vuokrattavissa uusissa rakennuksissa rakennusten energiatehokkuusluokan olisi pitänyt olla A jo vuonna 2010 ja vanhoissa olemassa olevissa rakennuksissa vähintään C luokkaa. Vuokrattavien, rakennettavien ja korjattavien kiinteistöiden osalta vuodelle 2015 asetettu tavoite on passiivitalo (Valtioneuvosto 2009a, 1-2.) Päätös koskee ensisijaisesti uusia vuokrasopimuksia, mutta jos vuokranantajana on Senaatti, voidaan toistaiseksi hankkia energiatehokkuusluokkaa C olevia toimitiloja. Ulkopuoliselta vuokrattavien toimitilojen on oltava energiatehokkuusluokkaa A. (Koivurinta, 2012.) A energialuokka sekä passiivitalo ovat kalliita tavoitteita ja lähes mahdottomia toteuttaa nykyisellä määräraha-kehityksellä. Tavoitteeseen pääseminen edellyttäisi lähes kaikkien yksiköiden käytössä olevien rakennusten peruskorjausta.

Periaatepäätös edellyttää myös, että kuljetusten ja autolla liikkumisen pitäisi vähentyä 10 prosenttia vuoteen 2015 mennessä (Valtioneuvosto 2009a, 2). Vuonna 2010 keskushallintoyksikössä otettiin käyttöön työmatkasetelit, joiden käyttöönottoon periaatepäätös kannustaa. Työmatkasetelien avulla tarve käyttää omaa autoa työmatkoihin vähenee. Videoneuvottelulaitteiden käyttöä suositellaan ja Rikosseuraamusalalla videoneuvottelulaitteita on käytetty jo yli 5 vuotta. Toisaalta tämä asettaa suuremmat tavoitteet liikkumisen vähentämiseksi, koska asiaan on reagoitu jo vuosia aiemmin.

Periaate edellytti valtionhallintoa vuodesta 2010 lähtien hankkimaan uudet tai vuokrattavat henkilöautot niin, että niistä olisi vähintään 50 % sellaisia, joiden hiilidioksidipäästöt jäävät alle 120g/km ja vähintään 25 % henkilöautoista sellaisia, joiden hiilidioksidipäästöt ovat alle 110 g/km. Valtionhallinnon kuljettajille suositellaan osallistuvan saavan taloudellisen ja en-

nakoivan ajon koulutusta. (Valtioneuvosto 2009a, 2.) Rikosseuraamusala hankkii yleensä henkilöautot leasingilla, jolloin ajoneuvot ovat uusia ja vähäpäästöisiä.

Ruokapalvelujen osalta periaatepäätös edellyttää, että luonnonmukaisesti tuotettua, kasvisruokaa tai sesongin mukaista ruokaa olisi pitänyt olla tarjolla vuonna 2010 vähintään kerran viikossa ja vähintään kaksi kertaa viikossa vuonna 2015 (Valtioneuvosto 2009a, 2). Tästä asiasta on alustavasti keskusteltu aiemmin. Vaatimusta ei ole helppo täyttää, koska vangit eivät välttämättä tyydy kasvisruokaan ja luomuruoka on tavallista ruokaa kalliimpaa. Sesonginmukaisen ruoan tarjoaminen asettaa ruokahankinnoille lisävaatimuksia kilpailutukseen, koska ruokalista on voimassa pidemmän ajan eikä sitä voi uusia vuodenajan mukaan.

Tällä hetkellä viiden viikon ruokalistalla on kuusi kasvisruoka-ateriaa. Aamupalatarjontaan on mietitty luomupuurohiutaleiden käyttöönottamista. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on tarjota yhdestä kahteen kasvisateriaa viikossa vuoteen 2015 mennessä. Jos luomupuurohiutaleiden hintataso on lähellä tavallisten puurohiutaleiden hintatasoa, niiden käyttö aloitetaan loppuvuodesta. Jos luomuraaka-aineiden hintataso laskee tavallisten tuotteiden tasolle, luomuraaka-aineiden käyttöönottoa voidaan lisätä. Tällä hetkellä luomutuotteiden korkea hintataso estää niiden käytön ruoanvalmistuksessa. (Salovaara, 2012.) Lähiruoan osuutta on mietitty jo aiemmin ja vankiloilla on ollut mahdollisuus tilata osa leivistä ja perunoista vankilan lähialueelta. Hankintalain mukaan etäisyys ei kuitenkaan saa olla arviointiperuste, vaan perusteluissa on oltava joku muu syy, jolla lähellä sijaitsevat tuottajien tarjoukset tuotteistaan voidaan huomioida hankinnoissa.

Hankittaessa tai vuokrattaessa energiaa käyttäviä laitteita on hyvä käyttää energia- ja ympäristömerkkien vaatimustason mukaisia kriteereitä tai kokonaistaloudellisuuden vertailuperusteita. Valaistuksessa siirtyminen uuteen tekniikkaan edesauttaa säästöjä sähkönkulutuksessa. Myös palveluiden hankinnassa pitää huomioida tuotteiden elinkaari ja ottaa huomioon esimerkiksi ympäristömerkkien kriteerejä. (Valtioneuvosto 2009a, 2.) Oikeushallinnon Tietotekniikkakeskus OTTK on huolehtinut tietotekniikkaa kilpailuttaessaan vähän energiaa kuluttavat laitteet. Tietokoneissa ja monitoimilaitteissa on ollut jo vuosia käytössä Energystar merkillä varustetut laitteet. Valaistuksen ja muiden sähkölaitteiden osalta vastuu on yksiköillä, paitsi niiden laitteiden osalta, jotka Hansel tai Senaatti on kilpailuttanut ja huolehtinut ympäristön huomioimisesta.

Kestävien valintojen periaatepäätöksen mukaisesti Rikosseuraamuslaitoksen pitää huomioida toiminnassaan ja hankinnoissaan tavoitteet ja suositukset. Periaatepäätös edellyttää myös energiankäytön vähentämistä hankinnoissa, rakentamisessa ja matkustamisessa. Hankintaosaamista pitää lisätä ja sitä tarvitaan innovaatioita tukevien kestävien hankintojen tekemiseen. Ennen muuta tarvitaan päätöksentekijöiden ja johdon sitoutumista, jotta voitaisiin

suunnitella hankintapolitiikkaa ja ottaa käyttöön ympäristöohjelma. Ympäristöohjelmassa tulisi olla konkreettiset tavoitteet matkustamiselle, veden, paperin sekä energian kulutukselle ja tavoitteita pitäisi seurata että ohjeistaa. (Valtioneuvosto 2009a, 2-3.) Rikosseuraamusalalla ei ole käytössä ympäristöohjelmaa ja sen käyttöönottoa pitäisi harkita.

Tutkimusongelmana on Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukainen ympäristönäkökulman huomioiminen Rikosseuraamuslaitoksen hankinnoissa sekä kestävän kehityksen periaatteiden mukaisen energian ja veden kulutuksen vähentäminen sekä vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta ja luonnonvarojen kemikalisoitumista jätteiden lajittelun ja kierrätyksen avulla. Rikosseuraamusalan hankintatoimen ongelmana on monialaisuus verrattuna moneen muuhun valtion kirjanpitoyksikköön. Muun muassa vangeille järjestettävät työtoiminta, terveydenhuolto, kuntoutus, ympärivuorokautinen valvonta, majoitus ja ruokahuolto aikaansaavat toisista valtioneuvostoyksiköistä poikkeavia hankintoja, joihin Rikosseuraamuslaitos ei voi aina hyödyntää valtion yhteishankintayksikkö Hanselin kilpailutuksia.

Pisimmällä ympäristönäkökulman huomioimisessa rikosseuraamusalalla on tällä hetkellä Vantaan vankila Ekotehokas vankila -projektin myötä. Keskushallintoyksikkö aloitti jätteiden kierrätyksen ja lajittelun vuoden 2011 tammikuussa. Riihimäen ja Oulun vankilat ovat aloittamassa Ekotehokas vankila projektia vielä tämän vuoden aikana.

6.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksillä yritettiin kartoittaa rikosseuraamusalan nykytilannetta suhteessa Valtioneuvoston periaatepäätökseen kestävästä valinnoista. Tutkimuskysymykset on johdettu periaatepäätöksen tavoitteista sähkön kulutuksen, hankintojen ja liikkumisen osalta sekä Ekotehokas vankila projektin seuranta-kohteista. Ekotehokas vankila -projektiin liittyvien kysymysten kautta haluttiin saada selville, miten rikosseuraamusalalla on otettu huomioon sähkön, lämmön ja veden kulutus ja seuranta ja miten jätteet lajitellaan ja kierrätetään.

Keskeisimmät tutkimuskysymykset olivat:

1. Seurataanko sähkönkulutusta Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä ja miten sähkön kulutuksessa voidaan säästää?
2. Mikä lämmitysmuoto Rikosseuraamusalan yksiköissä on käytössä, seurataanko lämmön kulutusta ja miten lämmityksessä voidaan säästää?
3. Seurataanko Rikosseuraamusalan yksiköissä vedenkulutusta ja miten veden kulutuksessa voidaan säästää?
4. Lajitellaanko Rikosseuraamusalan yksiköissä jätteitä ja onko lajittelusta ohjeita?
5. Miten Rikosseuraamusalan hankinnoissa on huomioitu kestävä kehitys ja miten ympäristö voitaisiin huomioida paremmin?
6. Miten Rikosseuraamuslaitoksessa asennoidutaan kestävän kehityksen tavoitteisiin?

Asennekysymysten vastauksia ristiintaulukoitiin ja vastauksia verrattiin aiempiin ympäristö-asennetutkimuksiin. Avointen kysymysten vastauksista toivottiin apua kestävän kehityksen ohjeistuksen laatimiseen. Vastauksista yritettiin saada selville henkilökunnan asennoituminen kestäväan kehitykseen.

6.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössä on käytetty sekä määrällistä että laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullista menetelmää on käytetty lähdekirjallisuuteen analysoinnissa ja avointen kysymysten analysoinnissa. Määrällistä tutkimusmenetelmää on käytetty kyselyn strukturoitujen asennekysymysten vastausten analysointiin. Avointen kysymysten kautta haluttiin saada selville toimintatapoja, voimassaolevaa ohjeistusta ja tarpeita kestävän kehityksen ohjeistusta varten.

Kysely laadittiin sähköisellä Webropol ohjelmistolla, joka tallensi vastaukset palvelimelle. Kyselyn vastauksia on ristiintaulukoitu ja litteroitu kevättalven 2012 aikana. Vastauksissa on verrattu nais- ja miesvastaajien vastauksia toisiinsa ja etsitty eroavaisuuksia myös iän, sukupuolen, koulutuksen, ammattiryhmän ja alueen perusteella. Saatuja vastauksia on verrattu aiempiin tutkimuksiin. Exceliä on käytetty saatujen tulosten vertailuun ja kaavioihin.

Avointen kysymysten analysointi oli työlästä aineiston määrän ja pitkien vastausten vuoksi. Samantyyppiset vastaukset luokiteltiin eri yhdistävien tekijöiden mukaisiin otsikoihin ja vastausten määrä laskettiin Excelin avulla. Asennekysymyksissä hyödynnettiin Webropolin ristiintaulukointia ja lisäksi käytettiin myös Exceliä. Webropolista saatua aineistoa luettiin useaan kertaan läpi ja erilaisia ristiintaulukointitavoilla raportteja vertailtiin toisiinsa ja osa ristiintaulukoinneista todettiin tutkimuksen kannalta merkityksellömiksi.

6.3 Kyselyn toteutus

Kyselyn kysymyksiä käsiteltiin opinnäytetyöpajassa syyskuun lopussa 2011, jossa saatujen kommenttien perusteella tehtiin muutoksia kysymysten sanamuotoon ja asteikkoon. Opinnäytetyöpajassa ehdotettiin lisäksi, että kyselyssä kysyttäisiin, miten kestävä kehitys näkyy Rikosseuraamuslaitoksen arvoissa, johtamisessa ja tulosohtauksessa. Opinnäytetyöpajan keskustelun perusteella kyselystä poistettiin kaikki henkilökohtaista arvomaailmaa ja valintoja koskevat kysymykset. Tuolloin todettiin, että kysymysten pitää liittyä joko ympäristöasenteisiin, toimintaan yksikössä tai hankintoihin, ei henkilökohtaisiin valintoihin. Lisäksi kyselyn kysymyksiä hiottiin opinnäytetyönohjaajan kanssa käydyssä henkilökohtaisessa ohjauksessa joulukuussa 2011. Tällöin hiottiin vielä kysymysten sanamuotoja ja taustakysymysten vastausvaihtoehtoja. Henkilökohtaisen ohjauksen jälkeen kysely laadittiin Webropol -työkalulla internet selaimelle. Asennekysymysten kohdalla päätettiin käyttää viisiportaista Likertin asteik-

koa, jolloin vastaajien piti ottaa kantaa ovatko samaa vai eri mieltä väittämien kanssa. Asteikko selityksineen oli näkyvissä vastaajille vaihtoehtojen ollessa seuraavanlaiset: 5 Täysin samaa mieltä, 4 Jokseenkin samaa mieltä, 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä, 2 Jokseenkin eri mieltä ja 1 Täysin eri mieltä. Kyselyn laatija oli aluksi miettinyt neliportaista asteikkoa, jossa olisi ollut viidentenä vastausvaihtoehtona 0 vastaus, vastaajille, jotka eivät osaa ottaa kantaa kysymykseen.

Kyselyn kysymykset on laadittu huomioiden Valtioneuvoston periaatepäätös kestävästä hankinnoista sekä Ekotehokas vankila projektin seurantakohteita. (Liite 2.) Kyselyn kysymyksissä haluttiin kartoittaa, onko kestävien hankintojen periaatepäätös huomioitu ja jos on huomioitu, niin missä määrin se on huomioitu. Kysymykset sähkön, veden ja lämmön kulutuksesta, sekä jätteiden lajittelusta on otettu mukaan Ekotehokas vankila mallista. Lisäksi hankinta- ja asennekysymyksiin oli otettu joitakin kestävien hankintojen periaatepäätöksen tavoitteita mukaan.

Kyselyssä oli sekä avoimia, että suljettuja kysymyksiä. Suljetut kysymykset olivat pakollisia, paitsi hankintoihin liittyvien kysymysten osalta. Niihin oli pakko vastata vain niiden henkilöiden, jotka olivat vastanneet tekevänsä hankintoja. Lisäksi muutamit kysymykset olivat ns. hyppykysymyksiä, joissa ei -vastauksesta, hypättiin tarkentavien kysymysten yli. Hyppykysymykset liittyivät veden, lämmön ja sähkön kulutuksen seuraamiseen ja saunoihin ja jätteiden lajitteluun.

Kyselyä testasi etukäteen muutama kyselyn laatijan kollega, jotka havaitsivat muutaman virheen kyselylomakkeella sekä lisäksi ehdottivat vastausvaihtoehtojen lisäyksiä tiettyihin kysymyksiin. Lisäksi keskeytyspainike jokaisella sivulla ja lopussa vastausten vahvistuspainike koettiin turhiksi, joten ne poistettiin. Korjausten jälkeen yksi kollega testasi vielä kyselyä, jonka jälkeen kysely lähetettiin sähköpostilinkin välityksellä. Ohjaavan opettajan ohjeistuksen mukaan kysely lähetettiin loppiaisen jälkeisellä viikolla vastaajille. Kyselyn vastausaikana mietittiin, että olisiko keskeytys pitänyt kuitenkin mahdollistaa, koska vastanneiden lisäksi nähtiin myös sivulla vierailleet, joilla kysely on mahdollisesti jäänyt kesken. Olisiko näin toimimalla saatu lisää vastauksia, jos kyselyyn olisi voinut palata myöhemmin?

Kyselyn linkki, oli henkilökohtainen ja se lähetettiin sähköpostin välityksellä, jossa pyydettiin vastauksia kyselyyn tammikuun loppuun mennessä. Ohjaava opettaja ehdotti, että kyselyä ei lähetettäisi valvontahenkilökunnalle. Sähköpostiosoitteistosta ei saanut helposti poistettu vain valvontahenkilökuntaa. Organisaatiokoodiluokituksen laitosjärjestys alla löytyy myös rikosseuraamusesimiehet, joille kysely kuitenkin haluttiin lähettää. Rikosseuraamusalan sähköpostiosoitteet poimittiin M2 matkanhallintajärjestelmästä, mitenkään muuten ei käytetty mitään rikosseuraamusalalla olevaa järjestelmää. Poiminnan yhteydessä havaittiin, ettei kaikki-

en henkilöiden osalta löydy sähköpostiosoitteita. Puuttuvien sähköpostiosoitteiden määrä oli suuri ja kysely päätettiin lähettää vain niille, joiden sähköpostiosoitteet löytyivät järjestelmästä. Kysely (Liite 2.) lähetettiin aluksi 2927 henkilölle useammassa erässä. Ensimmäinen erä linkkejä lähetettiin 10.1.2012 795 henkilölle.

Kirjoittaja sai seuraavana päivänä muutaman kommentin kyselylinkin ja saatekirjeen otsikosta. (Liite 1.) Kyselyn otsikkona oli ensimmäisille vastaajille Webropolin oletusotsikko default-10. Tämä otsikko oli huomauttajien mukaan sellainen, että moni epäilee kyselyä roskapostiksi ja poistaa viestin lukematta. Nämä henkilöt kehottivat lähettämään kyselyn uudelleen suomenkielisellä otsikolla varustettuna ja niin, että lähettäjäkentässä näkyisi tekijän nimi eikä vain Webropolin sähköpostiosoite. Seuraaviin lähetyksiin, jotka lähetettiin noin 800 henkilön erissä, korjattiin sähköpostin saatekirjeen otsikon suomenkieliseksi ja lisättiin kyselyn tekijän nimi lähettäjäkenttään. Tässä vaiheessa tapahtui erässä lähetyksessä virhe. Webropolissa pitää siirtää rasti kohdasta oletusasetuksesta lähetä kaikille, kohtaan lähetä niille vastaajille, jotka eivät ole saaneet kutsua. Tämä rastin siirto unohtui kerran ja virheen vuoksi kysely lähti osalle vastaajista toisen kerran. Tähän liittyen kyselyn tekijälle tuli viestejä, että toinen linkki ei toiminut. Asia testattiin myös kyselyn tekijän toimesta, eikä kaksi kertaa vastaaminen onnistu, vaan toisella kerralla näkyviin tulee teksti: olet vastannut jo kyselyyn.

Kyselyn tekijä sai muutamia soittoja henkilöiltä, jotka kysyivät; tarvitseeko heidän vastata kyselyyn, jos ei tee hankintoja. Tämän vuoksi muistutuskirjeeseen lisättiin teksti, että vastausta toivotaan, vaikkei tekisikään hankintoja. Kysely hyppää automaattisesti hankintoja koskevien kysymysten yli, jos laittaa rastin kohtaan, en tee hankintoja. Kyselyllä haluttiin karvoittaa myös rikosseuraamusalalla työskentelevien henkilöiden ympäristöasenteita eikä pelkästään hankintoja tekevien ympäristöasenteita. Lisäksi kyselyn tekijä sai välitettynä kritiikkiä kyselyyn liittyen. Kritiikkiä tuli siitä, etteivät henkilöt kokeneet olevansa kohderyhmää ja osa ei olisi halunnut saada muistutusviestiä kyselystä, johon he eivät halua vastata.

Kirjoittaja lähetti ensimmäisen muistutusviestin 21.1.2012; eli 10 päivää ennen vastausajan päättymistä sellaisille henkilöille, jotka eivät vielä siihen mennessä ole kyselyyn vastanneet. Tuolloin vastanneita oli 594 henkilöä ja kyselyssä vierailleita oli 365 henkilöä. Vastaamattomia oli tässä vaiheessa 2 333 henkilöä. Maanantaina 23.1. kirjoittaja sai vielä 60 puuttuvaa sähköpostiosoitetta, joille ei ollut lähetetty aiemmin yhtään kyselykutsua. Mahdollisten vastaajien määrä nousi 2994 henkilöön. Tähän mennessä vastaajia oli jo 761 henkilöä ja tämän lisäksi kyselyyn oli tutustunut 427 henkilöä. Viimeinen muistutusviesti lähetettiin 31.1. eli viimeisenä vastauspäivänä. Tuohon mennessä kyselyyn oli vastannut 872 henkilöä ja kyselyyn oli tutustunut 481 henkilöä, vastaamattomia vastaajia oli tässä vaiheessa 2122.

Ainakin yksi henkilö, joka työskentelee toisessa oikeusministeriön hallinnonalan virastossa, oli saanut virheellisesti kyselylinkin. Hän huomautti asiasta, eikä tietenkään vastannut kyselyyn. Virhe johtuu todennäköisesti käsin lisätyistä sähköpostiosoitteista, koska hallinnonalalla voi olla useampi samanniminen henkilö. Silloin oikeassa sähköpostissa pitäisi olla toisen nimen etukirjan etunimen ja sukunimen välissä. Lisättyjä sähköpostiosoitteita ei tarkistettu sähköpostijärjestelmässä. Eräs vastaaja laittoi sähköpostiviestin kyselyn laatijalle, että hän olisi kyllä vastannut, mutta kysely jäi jumiin eikä hän päässyt eteenpäin. Muutama vastaaja lähetti viestin, etteivät halua vastata kyselyyn tai kokee, ettei kysely ole hänelle suunnattu.

Kyselyn laatija sulki kyselyn 1.2., mutta silti kyselyyn tuli muutama vastaus sulkemisesta huolimatta. Ainoa tapa sulkea kysely totaalisesti olisi pyyhkinyt vastaukset pois. Kyselyn laatija kyseli neuvoa toisilta kyselyä käyttäneiltä sekä Rikosseuraamuslaitoksen koulutuskeskuksen atk-opettajalta, mutta muita tapoja sulkea kysely ei löytynyt.

Kysely lähetettiin yhteensä 2994 henkilölle, joiden sähköpostiosoite voitiin saada selville. Henkilöt -listaan verrattaessa havaitaan, että vuonna 2011 henkilöstön määrä on ollut 3006 henkilöä ja voidaan todeta, että kaikki henkilökuntaan kuuluvat eivät ole saaneet kyselyä (Anttila 2012). Kyselyyn vastasi 957 henkilöä, joka on noin 32 prosenttia mahdollisista vastaajista. Lisäksi kyselyssä vieraili 540 henkilöä, joka on noin 18 prosenttia mahdollisista vastaajista. Jos nämä luvut voidaan laskea yhteen, kyselyyn tutustui 1486 henkilöä, joka on 50 prosenttia mahdollisista vastaajista. 2037 henkilöä ei vastannut kyselyyn. Kyselyn laatija oli yllyttänyt näinkin suuresta vastaajamäärästä, johon vaikuttivat osaltaan muistutusviestit.

Kyselyn laatija käytti vastausten tarkastelussa Webropolin omia työkaluja ristiintaulukoinnissa ja vastaajien lajittelussa. Text mining työkalu avointen kysymysten tarkastelussa tuntui aluksi hyvältä työkalulta, mutta kyselyn laatija päätti lopulta jättää työkalun tulokset käyttämättä. Kyselyn laatija huomasi, että työkalu lajitteli saman vastauksen useampaan paikkaan ja se hankaloitti avointen kysymysten tarkastelua. Kaiken kaikkiaan teknisiin ongelmiin alussa ja lopussa meni huomattavan paljon aikaa hukkaan. Osaksi nämä ongelmat johtuivat varmaan kyselyn laatijan taidoista, mutta osaksi myös ohjelmassa oli joitakin ongelmia, kuten kyselyn sulkemisessa huomattiin. Tämän vuoksi kyselyn laatija joutui ajamaan raportit useaan kertaan uudelleen.

Avointen kysymysten vastausten luokittelussa eri otsikoiden alle käytettiin apuna Wordia ja Excelliä laskemisen helpottamiseksi. Ristiintaulukointeja kyselyn laatija teki sukupuolen, iän, rikosseuraamusalan kokemuksen, ammattiryhmän, koulutuksen ja alueen mukaan. Ammattiryhmien osalta varsinkin sellaiset ammattiryhmät, joissa oli vähän vastaajia, jätettiin analysoimatta, koska tieto ei ollut relevantti tutkimuksen laatijalle. Osa avointen kysymysten

samankaltaisista vastauksista laskettiin ja tuloksia vertailtiin kysymykseen vastanneiden osalta.

Vastauksia tarkasteltaessa rikosseuraamusalueista käytetään rikosseuraamusalalla käytettyjä lyhenteitä seuraavasti:

Etelä-Suomen rikosseuraamusalue on sama kuin ESRA. Länsi-Suomen rikosseuraamusalue on sama kuin LSRA. Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue on sama kuin IPRA. Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikkö on sama kuin RTHY. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus on sama kuin RSKK. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on sama kuin KEHA.

7 Tulokset

7.1 Taustamuuttujat

Kyselyyn vastasi 456 miestä ja 501 naista, naisten osuus 52 prosenttia vastaajista oli suhteessa suurempi kuin rikosseuraamusalalla työskentelevien naisten osuus, joka on vain 42 prosenttia henkilökunnasta. Miesten osuus vajaa 48 prosenttia on alhaisempi kuin miesten osuus henkilökunnasta. (Rikosseuraamuslaitoksen tulosraportti 2011, 11.) Naisten suuri osuus ei yllättynyt kyselyn laatijaa.

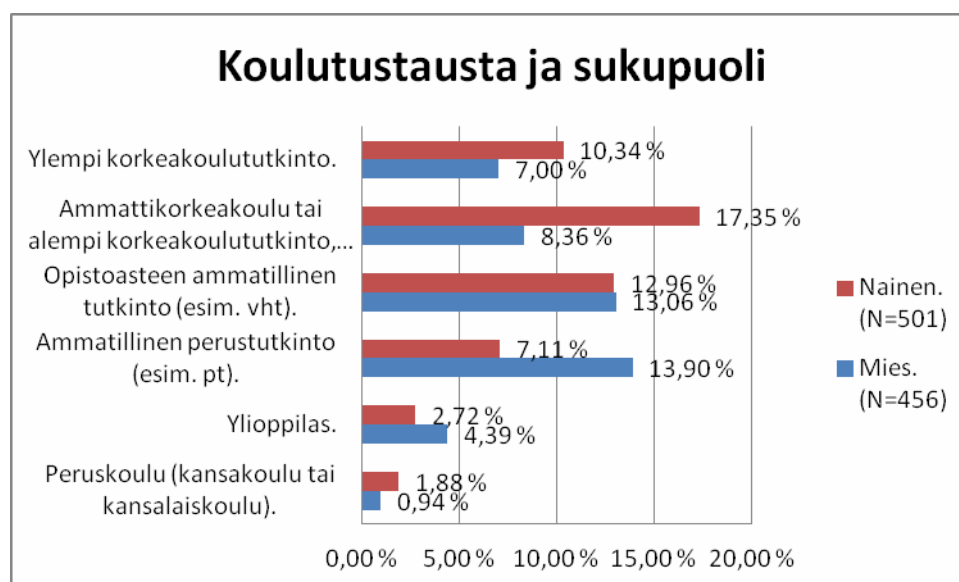
Kyselyn aihepiiri ja kyselyn pituus sai varmaan osan vastaajista luovuttamaan kesken kaiken tai mahdollisesti jättämään jopa kokonaan vastaamatta. Suurin osa rikosseuraamusalan henkilöstöstä ei työskentele päätteen ääressä, joka osaltaan laskee osallistujien määrää. Vastausprosentti oli kuitenkin suhteellisen hyvä, jos verrataan Marileena Koskelan tutkimukseen, jossa kuuden eri kaupungin työntekijöiden kaupunkikohtaisten vastaajien osuuden olleen vain kymmenestä prosentista 30 prosenttiin. (Koskela 2008, 19.) Jos vastausten osuutta vertaa Helsingin ja Vantaan tekemiin asukkaille lähetettyihin kyselytutkimuksiin, joissa vastausprosentti vaihteli noin 40 prosentista jopa yli 60 prosenttiin, vastausten osuus oli huomattavasti pienempi. Helsingiläisille kysely oli lähetetty 2.300 henkilölle vuonna 2005 ja 2.500 henkilölle vuonna 2011 (Lankinen 2005, 11; Hakkarainen & Koskinen 2011, 12). Vantaalla kysely oli lähetetty 2.100 henkilölle (Kristiansson 2011, 9).

Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan keski-ikä on 42 vuotta (Rikosseuraamuslaitoksen tulosraportti 2011, 11). Vastaajista kolmannes oli 50 -59 -vuotiaita ja lähes kolmannes 40 -49 -vuotiaita, 30- 39 -vuotiaita vastaajia oli vajaa viidennes. Alimman ikäryhmän 20- 29 -vuotiaiden ja ylimmän yli 60 -vuotiaiden ikäryhmän vastaajien määrä oli lähes sama, reilu seitsemän prosenttia. Henkilökunnan ikäjakaumasta ei saatu tilastoja käyttöön, mutta aiemmissa tutkimuksissa on todettu ympäristöasioiden kiinnostavan enemmän vanhempia henkilöitä. Osaksi ikäjakaumaa selittää myös seuraavan kysymyksen rikosseuraamusalan työkokemus. Yli puolet vastaajista on työskennellyt alalla yli 10 vuotta, on todennäköistä, että myös ikäjakauma painottuu ylempiin ikäluokkiin.

Lähes 57 prosenttia vastaajista oli työskennellyt rikosseuraamusalalla yli kymmenen vuotta. Reilu viidennes vastaajista oli työskennellyt yli viisi ja alle 10 vuotta. Jos lasketaan yhteen kaikki yli viisi vuotta alalla työskennelleet, niin mukana on enemmän kuin kolme neljästä vastaajasta. Alle vuoden työskennelleitä vastaajia oli vajaa viisi prosenttia. Yli vuosi ja alle viisi vuotta työskennelleitä oli noin 16 prosenttia. Rikosseuraamusala on perinteisesti ollut ala, jossa työskennellään mahdollisesti koko työura. Osaltaan tämä selittyy sillä, että vartiointin ja valvonnan henkilöiden koulusta vastaavia työpaikkoja ei ole kovinkaan paljon muualla tar-

jolla. Rikosseuraamusalalla on myös perinteisesti työskennelty monessa sukupolvessa. Tämä koskee varsinkin kauempana kasvukeskuksista sijaitsevia vankiloita.

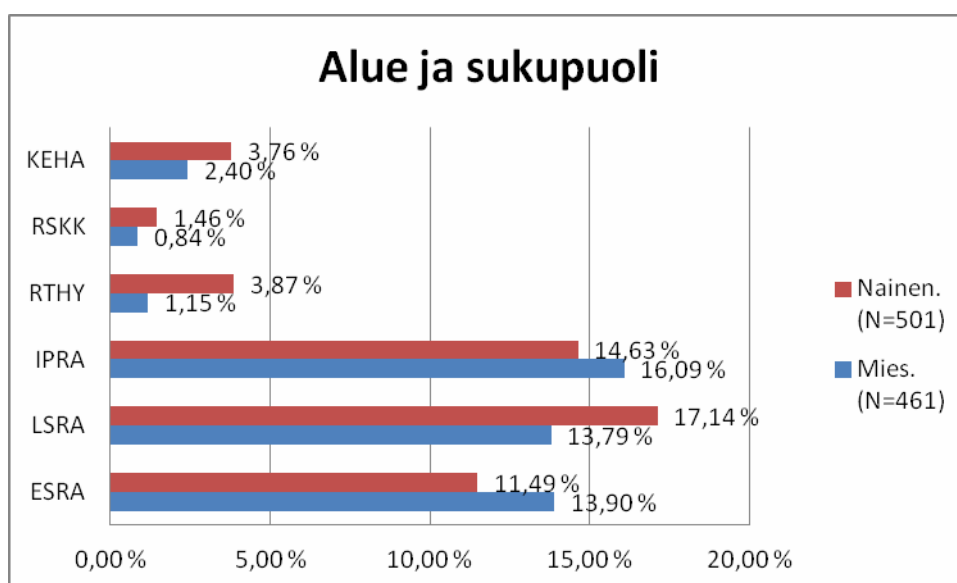
Ammatillinen perustutkinto oli 21 prosentilla eli 201 vastaajalla. (Kuvio 4.) Tampereen kaupungin henkilökunnalla suurin piirtein samaa tarkoittanee ammatillinen koulutus, joka löytyi 22 prosentilla vastaajista. Rikosseuraamusalan vastaajista lukion korkeimmaksi suoritetuksi tutkinnoksi valitsi noin seitsemän prosenttia vastaajista. Tampereen kaupungin henkilökunnasta kolmella prosentilla korkeimpana oli ylioppilastutkinto. Rikosseuraamusalalla peruskoulun korkeimmaksi suoritetuksia koulutukseksi valitsi vain kolme prosenttia eli 27 vastaajaa. Kuuden suurimman kaupungin henkilökunnalle osoitetun tutkimuksen perusasteen valitsi kuusi prosenttia vastaajista samoin kuin Tampereen kaupungin työntekijöiden kyselyssä. Ylempi korkeakoulututkinto oli noin 17 prosentilla rikosseuraamusalan vastaajista. Kuuden kaupungin vastaajista tämä koulutus oli yleisin ja löytyi lähes 28 prosentilla vastaajista. (Koskela 2004, 35 -36; Koskela 2008,18.)

Kuvio 4. Koulutustausta ja sukupuoli

Opistoasteen osalta vastaajien sukupuolijakauma olikin tasaväkinen, niin prosentuaalisesti noin 13 prosentilla kuin määrällisesti 125 mies- ja 124 naisvastaajaa. (Kuvio 4.) Tutkija arvelee, että monella naisella voi olla esimerkiksi merkonomi tutkinto ja miehillä taas naisia useammin on vankeinhoidon tutkinto. Ammatillisen perustutkinnon osalta miesten osuus oli suurempi 133 vastaajaa, miesvastaajia oli lähes kaksinkertainen määrä verrattuna 68 naisvastaajaan. Vastaajista naisilla oli miehiä useammin korkeakoulututkinto. Suurin syy tähän lienee se, että miehistä valtaosa työskentelee valvonnassa ja naisista valtaosa työskentelee koulutuksen, kuntoutuksen ja sosiaalityössä sekä lisäksi yhdyskunta-seuraamustoimistoissa hallinnon lisäksi.

Kysymyksiin, millä alueella/ yksikössä työskentelet ja työpaikkasi, oli mahdollista vastata useampaan kohtaan. (Kuvio 5.) Tässä oli ajateltu, että yhdistelmäjohtajat ja näiden yksiköiden työntekijät voivat laittaa molemmat työpaikkansa näkyviin. Lisäksi on olemassa virkamiehiä, jotka palvelevat useampaa aluetta. Tässä kysymyksessä oli ajateltu, muttei ohjeistettu, että Terveystieteiden tutkimuskeskuksen, Koulutuskeskuksen ja Keskushallintoyksikön henkilökunta laittaa rastin molemmissa kysymyksissä vain oman yksikön kohdalle. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan toisessa tai mahdollisesti molemmissa kysymyksissä edellä mainittujen yksiköiden väestöä osa on ilmeisesti laittanut rastin myös jonkun muun yksikön kohdalle työpaikkakohdassa. Prosenttiosuudet on laskettu vastaajien kokonaismäärän mukaan.

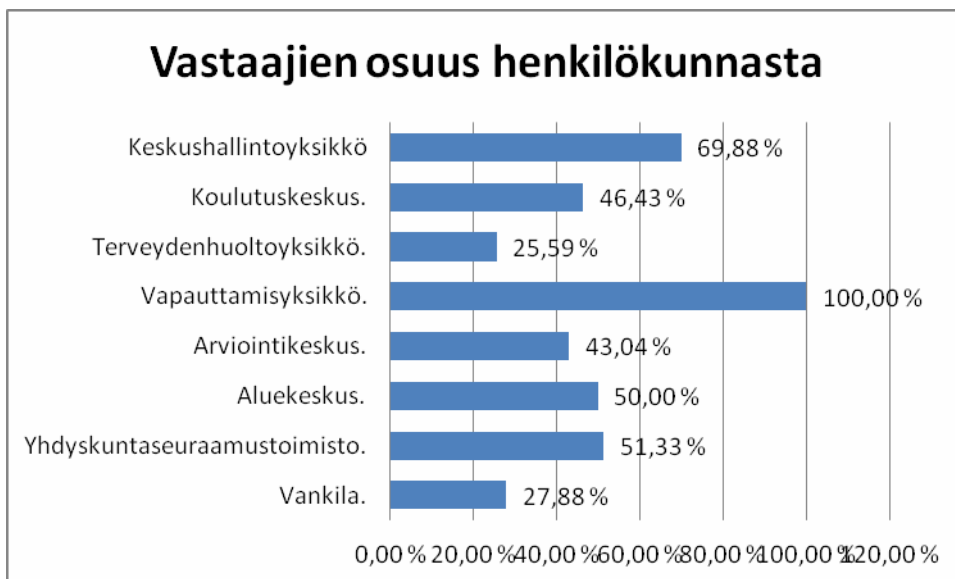

Kuvio 5. Alue ja sukupuoli

Vastaajien prosenttiosuus on laskettu nais- ja miesvastaajien kokonaismäärän mukaan huomioiden ylimääräisiä rasteja. Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueella ja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella oli enemmän miesvastaajia, muilla alueilla naisvastaajat muodostivat enemmistön. Kysymykseen, millä alueella työskentelet, naisvastaajat vastasivat vain yhdellä rastilla, mutta miesvastaajilla oli viisi vastausta enemmän kuin miesvastaajien määrä oli.

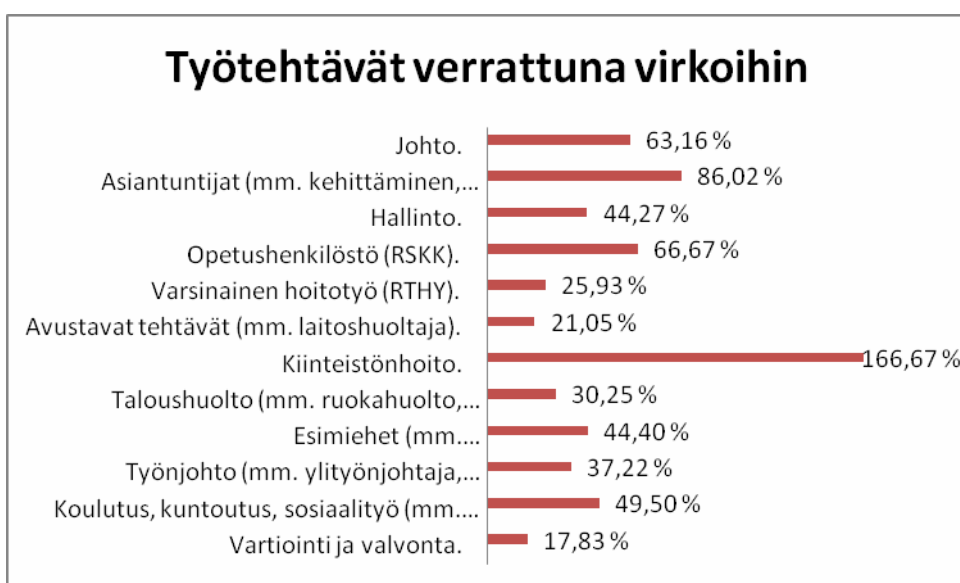
Kysymykseen, missä yksikössä työskentelet, vastattiin ainakin Keskushallintoyksikön, Koulutuskeskuksen ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen osalta eri tavalla kuin edelliseen aluekysymykseen. (Kuvio 6.) Vaikkei vastaajien vastaukset ole täysin luotettavia johtuen erilaisista rasteista alue- ja yksikkökysymysten välillä, vastauksia verrattiin Henkilöt -listaan. (Anttila, 2002.) Henkilöt -raportissa ei ollut vapauttamisyksikköä muualla kuin Länsi-Suomessa, jossa näyttäisi siltä, että kaikki vastasivat kyselyyn. (Kuopion vapauttamisyksikköä ei ollut Henkilöt raportissa). Taulukosta voitaneen kuitenkin nähdä, että vankiloiden ja

terveydenhuoltoyksikön henkilökunta on ollut passiivisinta vastaamaan ja alue- ja arviointikeskuksissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa on vastattu innokkaammin kyselyyn.

Kuvio 6. Vastaajien osuus henkilökunnasta

Kun työtehtävät kysymyksen vastaajia verrataan virkaluetteloihin nähdään, että kiinteistönhoidossa työskentelee enemmän kuin virkanimikkeiden perusteella voi päätellä ja näin on myös todellisuudessa, eikä kiinteistö- etuliitettä löydy kaikkien kiinteistötyötä tekevien virkanimikkeestä. (Immonen 2012; Rikosseuraamuslaitoksen tulosraportti 2011,27) (Kuvio 7.) Asiantuntijoista kyselyyn vastasi liki 9 kymmenestä. Johdosta ja opetushenkilöstä kyselyyn on vastannut enemmän kuin kuusi kymmenestä. Lähes puolet koulutuksen, kuntoutuksen ja sosiaalityön henkilöstöstä vastasi kyselyyn. Hallinnon ja esimiehenä työskentelevien vastaajien osuus on myös ollut suuri, ollen yli 40 prosenttia.

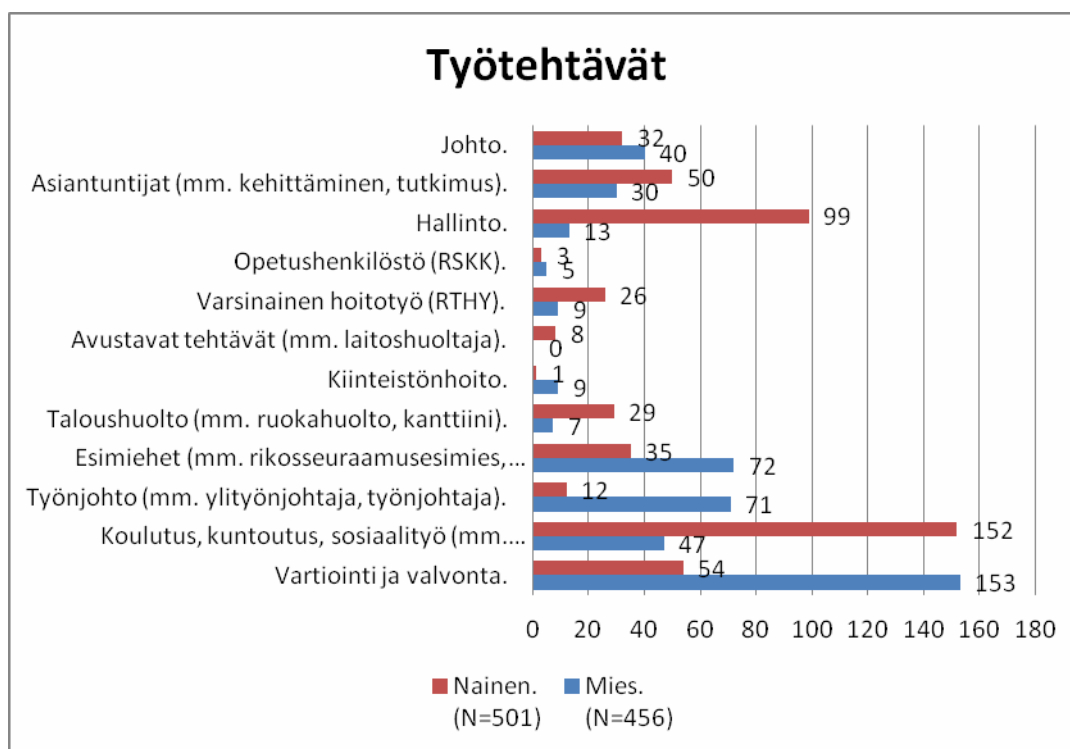

Kuvio 7. Työtehtävät verrattuna virkoihin

Suurin vastaajamäärä 207 henkilöä työskentelee vartiointi- ja valvontatehtävissä. (Kuvio 8.) Toiseksi suurin määrä vastaajista 199 henkilöä työskentelee koulutus-, kuntoutus- ja sosiaalityötehtävissä. Kolmanneksi suurin ryhmä on hallinnossa työskentelevät henkilöt 112 henkilöä. Neljänneksi suurin määrä 107 henkilöä vastaajista työskentelee esimiestehtävissä. Työnjohdossa työskentelee 83 henkilöä, asiantuntijana työskentelee 80 henkilöä ja 72 henkilöä työskentelee johdossa.

Työtehtäviä ja sukupuolta verrattaessa voidaan todeta, että yli 150 miesvastaajaa työskentelee vartiointi- ja valvontatehtävissä ja suurin piirtein sama määrä naisvastaajia työskentelee koulutus-, kuntoutus ja sosiaalityötehtävissä. Naisvastaajista vain vähän yli 50 henkilöä työskentelee vartiointi- ja valvontatehtävissä ja miesvastaajista. (Kuvio 8.)

Naisvastaajista lähes sata työskentelee hallintotehtävissä, ja miesvastaajista reilu 70 sekä työnjohtotehtävissä että esimiehinä. Työnjohtotehtävissä työskentelee vastaajista vain reilu 10 naista ja saman verran miesvastaajia toimii hallintotehtävissä. Esimiestehtävissä toimii 35 henkilöä naisvastaajista. Miesvastaajista 40 toimii johtotehtävissä ja naisvastaajista johtotehtävissä työskentelee 32 henkilöä. Taloushuollossa ja varsinaisessa hoitotyössä toimii vajaat 30 naisvastaajaa. Vajaa kymmenen miesvastaajaa toimii kiinteistönhoidossa, taloushuollossa ja varsinaisessa hoitotyössä. Kyselyyn vastanneista opetushenkilön mies- ja naismäärät ovat lähellä toisiaan. Kuvio 8 havainnollistaa, miten eri tavalla naisten ja miesten työtehtävät eroavat toisistaan.

Kuvio 8. Työtehtävät

7.2 Sähkö

Kysymykseen, seurataanko yksikössäsi sähkönkulutusta, yli 40 prosenttia vastaajista ei tiedä seurataanko kulutusta. Kolmannes vastaajista tietää, että kulutusta seurataan ja noin neljännes tietää, ettei kulutusta seurata.

Kysymykseen, jos yksikössä seurataan sähkönkulutusta, kuinka usein sitä seurataan, vastasi 322 vastaajaa. Noin puolet kysymykseen vastanneista ei tiennyt, kuinka usein sähkön kulutusta seurataan. Vastaajista noin 23 prosenttia kertoi, että sähkönkulutusta seurataan kuukausittain. Vuosittain, puolivuositain ja kolmen kuukauden välein saivat tasaisen kannatuksen vastaajien keskuudessa, noin kahdeksan prosenttia vastaajista oli jokaisen edellä mainitun vastausvaihtoehdon takana. Harvinaisinta oli, että seurantaa olisi tehty kahden kuukauden välein, näin vastasi vain noin kaksi prosenttia vastaajista.

Kysymykseen, onko yksikössäsi ohjeita sähkönsäästöön, vähän yli 40 prosenttia vastaajista kertoo, että yksikössä on ohjeet sähkönsäästöön. Lähes puolet vastaajista kertoo, ettei heillä ole ohjeita sähkönsäästöön. Alle kymmenen prosenttia vastaajista ei tiedä onko ohjeistusta.

Kysymykseen, onko yksikössäsi sauna tai saunoja, kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi, että yksikössä on sauna. Yli 30 prosenttia vastaajista kertoi, ettei yksikössä ole saunaa. Vain vajaa kaksi prosenttia vastaajista ei tiennyt, onko yksikössä saunaa.

Kysymykseen, jos yksikössäsi on sauna/saunoja, kuinka usein niitä lämmitetään, vastaajista vähän yli viidennes kertoi, että sauna lämmitetään kaksi kertaa viikossa. Suurin piirtein sama osuus vastaajista ei tiennyt kuinka usein saunaa lämmitetään. Lähes viidennes vastaajista kertoi, että sauna lämmitetään kerran viikossa. Reilu kymmenesosa vastaajista kertoi, että sauna lämmitetään kerran päivässä ja sama määrä kertoi saunaa lämmitettävän monta kertaa päivässä. Vajaa kymmenen prosenttia vastaajista kertoi, että sauna lämmitetään kolme kertaa viikossa. (Kuvio 9.)

Kuvio 9. Jos yksikössäsi on sauna, kuinka usein saunaa lämmitetään?

Kysymykseen, onko saunan lämmityksessä kiinnitetty huomiota sähkösäästöön ohjeistamalla lämmityksestä tai harventavamalla lämmityskertoja, vastasi 633 henkilöä. Lähes puolet vastaajista ei tiennyt, onko sähkösäästöön kiinnitetty huomiota. Reilu viidennes tiesi, että sähkön säästöön on kiinnitetty huomiota. Lähes kolmekymmentä prosenttia vastaajista vastasi, ettei sähkösäästöön ole kiinnitetty huomiota. Avoimeen kysymykseen vastasi 138 henkilöä. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikoiden alle: ajastus, heti valmis, harvennetut lämmityskerrat, automaatio ja yksittäiset vastaukset.

Ajastus

Tämän otsikon alle lajiteltiin 46 vastaajan vastaukset. Vastauksissa kerrottiin, että heidän yksikössään saunat toimivat ajastuksella. Käyttökertojan harventaminen mainittiin lisäksi osassa vastauksista. Lämmityskertojen harventamista on mietitty joissakin yksiköissä eikä pelkästään sähkösäästön näkökulmasta.

"Meillä on ajastin käytössä! Meillä saunat eivät turhaan losota sähköä. Toki joskus voi jokin inhimillinen muistikatko pidentää saunan päälläoloaikaa."

"Ohjeistamalla vankia saunan ajastimen käytössä, ei pidetä päällä liian pitkään."

"Vankisaunan lämmitys on ajastettu kellolla tarvittavalle ajalle, ei erityistä ohjeistusta muuten. Rivitaloilla (hlokunta) on ohjeistettu määräpäivät, jolloin hlökunta voi itse lämmitää saunan, jos tarvetta"

Heti Valmis kiuas

Tämän otsikon alle lajiteltiin 30 vastaajan vastaukset. Vastauksissa kerrottiin, että käyttöön on otettu heti valmis / aina valmis kiuas. Remonttien yhteydessä usein kiukaita on vaihdettu, Heti valmis- kiukaiksi.

"Kiukaaksi on valittu edellisen saunaremontin yhteydessä kovaan käyttöön suunniteltu heti-valmis-kiuas."

"Heti valmis kiuas. Muhimislämpöä hyödynnetään."

Harvennetut lämmityskerrat

Tämän otsikon alle lajiteltiin 38 vastaajan vastaukset. Vastauksissa kerrottiin, että lämmityskertoja on harvennettu. Monessa yksikössä on huomattu, että saunat ovat olleet vähällä käytöllä, jolloin saunomiskertoja on harvennettu.

"Vanki saunoissa siirryttiin taannoin kerta viikkoon periaatteeseen. muutokset saunavuoroihin ainoastaan apulaisjohtajalta."

"Ennen joka ilta nyt 2 krt /vko vangeille"

"Asuinalueen asukkaiden saunavuorot ovat peräkkäin, ei tyhjiä väliaikoja."

Lisäksi vastauksissa kerrottiin, että remontissa on investoitu mm. lämpölaseihin. Joissakin yksiköissä käytetään ainakin kesäisin puulämmitteistä saunaa. Vastauksissa kerrottiin, jos vankien ja henkilökunnan saunojen lämmityksessä oli eroja, mutta kuitenkin sähkönsäästöä oli mietitty myös henkilökunnan saunojen osalta. Ohjeistusta ja sen tarkistamista pidettiin myös tärkeänä.

Kysymykseen, miten Rikosseuraamuslaitos / oma yksikkösi voisi säästää sähkön kulutuksessa, vastasi 608 vastaajaa ja vastauksia oli yhteensä 20 sivua. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikoiden alle: vangit, valaistus, koneet ja laitteet, ohjeistukset, rakennukset ja muut. Yleisin neuvo oli se, että laitteet ja valot sammutettaisiin, kun niitä ei tarvita. Moni on miettinyt sähkönsäästämistä, ja joillekin se on ihan sydämen asia. Monen vastaajan mielestä terveen järjen käyttö ja kotona opitun kautta sähkönsäästön pitäisi olla itsestäänselvyys jokaiselle.

Vangit

Vankien osuuteen sähkönkulutuksesta kiinnitti huomioita 49 vastaajaa. Vankiloissa koettiin ongelmalliseksi vankien asenteet ja laitteiden suuri määrä ja niiden ympärivuorokautinen päällä pitäminen. Toisaalta nähtiin, että henkilökunnan aktiivisuutta niin ohjeistuksessa, kuin laitteiden ja valojen sammuttamisessa säännöllisillä tarkastuksilla tarvitaan. Moni koki, että pitäisi yhdessä miettiä yhteisiä pelisääntöjä ja ohjeita energiansäästöön. Myös lainsäädäntöä pitää tarkistaa, että onko henkilökunnalla tai Rikosseuraamuslaitoksella mahdollisuutta rajoittaa laitteiden määrää tai asettaa käytölle aikarajoja. Lisäksi toivottiin asennemuutosta ja osittain paluuta vanhoihin sääntöihin ja aikarajoituksiin.

"Vankien halussa olevien sähköä kuluttavien laitteiden vähentäminen! Määrämällä vangit huolehtimaan omien laitteidensa sammuttamisesta, kun poistuvat"

"paluu vanhaan selleistä sähköt pois esim 22.00. yleinen asennemuutos"

"Vangeilla hallussa meillä esim. TV, Radionauhuri, DVD-soitin, Cd-soitin, Pleikkari/tm. vastaava pelikonsoli, riisikeitin, sähkö partakone, hiusten leikkuukone.

Nämä kaikki voi olla hallussa YHDELLÄ VANGILLA! Jos vankeja laitoksessa (kuten meillä) 100 kirjoilla, tämä laitemäärä kertaa 100. Sähkövirran kulutus...???"

Valaistus

Valaistus koettiin suureksi energiatuhlariksi ja otsikon alle tuli 206 vastaajan vastaukset.

Energiansäästölamppuja, liiketunnistimia, hämäryhtymiä ja myös kesäaikaista valojen sammuttamista päiväsaikaan kaivattiin. Toivottiin myös, että mietittäisiin, missä valoja voisi sammuttaa yöaikaan ja myös viikonloppuisin ja mitä apua tähän voitaisiin saada rakennusautomaatiikan ajatuksilla. Monessa paikkaa on jo sovittu, että viimeinen lähtijä sammuttaa valot, koneet ja laitteet tai sitten sammuttamisesta huolehditaan vaikkapa palokierroksella. Vastaajien keskuudessa toivottiin asennemuutosta vangeille henkilökunnalle, niin että jokainen ottaisi osaltaan huolehtiakseen sähkönsäästämisestä. Vastaajat muistuttivat, että virkamiehet voisivat sammuttaa valot myös lähtiessään ruokatunnille tai kokouksiin. Ja viimeistään töistä lähdettäessä valot sammutettaisiin yön ja viikonlopun ajaksi.

"käyttämällä sähköä mahdollisimman säästeliäästi.. mie esimerkiksi opin lapsena et ain pittää laittaa valot pois ku lähtee huoneest. tääl ei viime aikoin oo oikee novatettu sitä sääntöä"
"Tämä asia on miulle kyllin tärkeä. Paasaan jatkuvasti ko aiheesta. Meidän asiakkaat saavat päivittäin kuulla sähkönsäästöä ja myöskin henkilökunta johtoa myöten saa miulta noottie, jos valoja jätetään päälle. Miusta voisi joskus pitää kampanjan, missä ihan konkreettisilla euroilla näytetään kuinka paljon säästetään, kun otetaan virrat pois päältä ja sammutetaan valot eikä pidetä vehkeitä valmiustilassa. Nykyään teemme ilmoituksen niistä asiakkaista, jotka jättävät tollot päälle yöksi. Siitä seuraa puhuttelu. Linjan tiukentaminen on kyllin tarpeellista..."

"Liian paljon valoja, puolet voi hyvin jättää laittamatta päälle. Sammutetaan valot, kun poistutaan huoneesta. Töistä lähtiessä turhat valot pois ja sähkölaitteet kiinni. Työhallilta valot pois kun siellä ei työskennellä. Toiletista/pukuhuoneista valot pois kun poistut."

Koneet ja laitteet

Koneet ja laitteet otsikon alle tuli 180 vastaajan vastaukset. Vastaajat olivat huolissaan yksiköiden hankkimien laitteiden sähkönkulutuksesta. Myös laitteiden käytössä kaivattaisiin ohjeistusta ja myös keskittämistä ja samalla turhista laitteista luopumista. Koneiden uusimisen lisäksi kaivattiin asennemuutosta vankien lisäksi myös henkilökunnan asenteisiin. Laitehankinnoissa pitäisi ottaa kulutustarve huomioon, jolloin vähäenerginen laadukas laite säästää käytössä osan hinnastaan takaisin. Vastaajat peräänkuuluttivat jokaisen virkamiehen vastuuta sammuttaa koneet, joita ei tarvita yöksi ja viikonlopuksi.

"Laitehankinnoissa kilpailutuksen yksi kriteeri tulisi olla sähköns kulutus eikä hankintahinta. (tietokoneet. tv:t kylmälaitteet) Laitteiden yhteenlaskettu määrä on tuhansia."

"Koneiden ja laitteiden oikea käyttöä seurattava, pesukoneet pestävä täysin jne. Henkilökunnalle voisi jopa järjestää pienimuotoista koulutusta tai infoa sähköns säästämisestä. Sekä

veden, asianpesukoneen kunnollinen täyttäminen, kahvinkeitinien sammuttaminen yms. koneet kun poistuu työpaikalta."

"Jokaisen työntekijän omat käyttötottumukset ja tavat eivät välttämättä ole tiedostettuja valintoja sähkön käytön suhteen. Laitteiden esim. jääkaapien yms. uusiminen, turhein laitteiden päällä pitäminen, viikonloppuisin koneiden sammuttaminen jne. Totta lie, että pienistä puroistahan isot virrat syntyvät."

Ohjeistukset

Ohjeistus otsikon alle kerättiin 79 vastaajan vastaukset. Energiansäästökampanjan ja valistuksen toivottiin auttavan asiaa. Huolenaiheena oli myös toisten virkamiesten toiminta, johon haluttaisiin puuttua ja sitä muuttaa. Asennemuutosta kaivataan ja siihen koettiin hyväksi tavaksi vanhat konstit, muistutus ja toisto, erilaiset tarrat ja kirjalliset ohjeet. Vallalla oli myös oletuksia, että koneiden sammuttaminen ja käynnistäminen vie enemmän energiaa kuin pois kirjautuminen. Tähän kaivattaisiin lisäohjeistusta, vaikkakin koettiin, että työaika menee hukkaan koneiden käynnistymistä odotellessa.

"Yks-toimistossa Timeconiin kirjaudutaan työkoneelta, meillä ei ole "läpyskää", jolla leimataan oven pielessä kuten vankiloissa. Jos työntekijä sammuttaa tietokoneen yöksi, kestää Timeconiin leimautuminen kauemmin kuin, jos hän vain kirjautuu yöksi pois koneelta. Tästä syystä koneita ei sammuteta yöksi ja sähköä kuluu enempi."

"Energiakriisin aikana 1970 luvun alussa käytettiin tarroja laitekytkimien vieressä. Kuvassa oli "susi hukka" ja teksti alla, "Syötätkö nyt sähköhukkaa". Kävisi varmasti nykypäivääkin. Nykyisin saa kotikäyttöönkin mittareita, jotka näyttävät reaaliajassa kulutuksen, hinta n. 180€. Valaistusryhmien kytkentää muuttamalla, ettei kylmässä varastossa palaisi valot jos lämpimällä puolella on toimintaa kesät ja talvet"

"Esimerkiksi sammuttamalla valot ja laitteet, kun niitä ei tarvita, sulattamalla jääkaapit ja pakastimet säännöllisesti, alentamalla työhuoneiden lämpötilaa, jos on liian lämmintä. Pienetkin asiat vaikuttavat: otetaan kahvinkeitin pois päältä, kun kahvitauko on ohi, laturit pois seinästä, kävellään portaat sen sijaan, että ajaisimme hissillä jne. Siinä tulee kaupan päälle parempi kunto."

Rakennukset

Rakennukset otsikon alle koottiin 80 vastausta. Huonokuntoiset rakennukset koettiin sähkötuhlareiksi. Peruskorjauksen ja laitteiden uusimisen kautta toivottiin, ettei talvella tarvitse palella tai hankkia lisälämmittimiä. Uuden tekniikan myötä saataisiin paremmin myös kulutuksen seuranta paremmin hallintaan. Ekotehokas vankila- projektissa myös energian säästöä on mietitty ja sitä toivottiin laajennettavan muuallekin. Valaistukseen ja ilmastointiin toivottiin ajastusta ja automatiikkaa, jotta voitaisiin säästää kulutuksessa. Uusi tekniikka liiketunnistimilla tai ajastuksella vähentäisi sähkönkulutusta eikä vaatisi niin paljon henkilökunnalta muistamista huolehtia toisten jäljiltä valojen ja laitteiden sammutuksesta. Toisaalta vastaajat muistuttelivat terveen järjen käytön perään. Jos laitteita ei tarvita, virta pitäisi sulkea öiksi ja viikonlopuiksi.

Vankiloissa paljon säästöpotentiaalia. ESRAn yksiköissä/vankiloissa meneillään Eko-tehokas

projekti (yksikkökohtaiset säästösuunnitelmat, esitys mahdollisista investointitarpeista ja suunnitelman toteutus). Alke on toimistoympäristö, jossa säästöt lähinnä saatavissa tietokoneiden sammuttamisella yön ajaksi sekä ilmanvaihdon (=oikea lämpötila huoneissa) säädöllä oikeaksi."

"Sammutetaan sähkölaitteen yöksi/viikonlopun ajaksi. Huolehditaan, että vankiloiden piha-valaistukset ei ole tarpeettomasti päällä (automaatiikka kunnossa ja säädetty). Tulevissa rakennushakkeissa toteutetaan "älykkäitä" sähköjärjestelmiä (tilaohjaukset yms.)"

"Valojen / ilmastoinnin automatisoinnilla, siten että esim. valot syttyisivät liiketunnistimen välityksellä ja myös sammuisi. Ilmastointi voisi olla pienemmällä teholla silloin un tilassa ei ole henkilöitä, mutta liiketunnistin astittua liikkeen nostaisi ilmastoinnin tehoa. Vastaavasti kun liike loppuu ilmastoinnin teho laskee."

Muut

Osa muut kategorian alla luokitelluista vastauksista ei osannut ottaa kantaa asiaan. Ja osa koki tiettyjen yksiköiden lopettamisen helpoimmaksi tavaksi säästää. Osa vastaajista sanoo, että pystyy ajattelemaan vain oman työhuoneen tai yksikön osalta säästöjä, eikä enää voi säästää.

"Vaikka 8h vuorokaudesta oltaisiin ilman sähköä alkuun. Ja siitä pikkuhiljaa siirryttäisiin kokonaan sähköttömyyteen"

"Tarvittavat säästöt sähkönkäytössä on jo tehty!"

7.3 Lämmitys

Kysymykseen, mikä lämmitysmuoto on yksikölläsi käytössä, oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. (Kuvio 10.) Vastauksia on arvioitu suhteessa vastaajien todelliseen määrään (957). Yli neljäkymmentä prosenttia vastaajista kertoi, että yksikön lämmitysmuotona on kaukolämpö. Kolmannes vastaajista ei tiennyt mikä lämmitysmuoto yksiköllä on käytössä. Pellettilämmitys on käytössä yhdeksällä prosentilla vastaajien yksiköistä. Öljy- ja hakelämmitys olivat vastaajien yksiköissä lähes yhtä suosittuja noin kuusi prosenttia valitsi nämä vaihtoehdot. Sähkölämmityksen valitsi noin viisi prosenttia vastaajista. Maalämpö oli käytössä vain puolella prosentilla vastaajien yksiköistä. Muu mikä -vaihtoehdon valitsi vajaa kaksi prosenttia vastaajista.

Kuvio 10. Mikä lämmitys muoto yksilöllä on käytössä?

Avoimeen kysymykseen vastasi 18 vastaajaa. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikoiden alle: maakaasu, puulämmitys, turvelämmitys, hakelämmitys, öljylämmitys, kaukolämmitys ja ilmalämpöpumppu. Suurin osa vastauksia oli vain yhdellä sanalla mainittuna kyseinen lämmitysmuoto.

Yksiköissä käytössä olevia muita lämmitysmuotoja olivat maakaasu kolmella vastaajalla ja kaukolämmityksen maakaasulla mainitsi kaksi vastaajaa. Turvelämmitys löytyi neljän vastaajan vastauksesta, joista yhdellä oli varalla öljylämmitys. Puulämmityksen mainitsi kaksi vastaajaa. Hakelämmityksestä kertova vastaaja oli lisäksi laittanut Vapon toimittaman kaukolämmön ja turpeen. Ilmalämpöpumpun mainitsi yksi. Lisäksi yksi vastaaja kertoi, että yksikkö on siirtymässä öljylämmöstä kaukolämpöön. Kaukolämmityksen mainitsi lisäksi neljä vastaajaa, joista yksi oli vasta siirtymässä kaukolämpöön mainitsematta nykyistä lämmitysmuotoa.

Kysymykseen, seurataanko yksikössäsi lämmön kulutusta, lähes puolet vastaajista ei tiennyt seurataanko omassa yksikössä lämmönkulutusta. Lähes kolmannes tietää, että lämmönkulutusta seurataan. Vajaa viidennes vastajista tietää, ettei lämmönkulutusta seurata.

Kysymykseen, jos yksikössäsi seurataan lämmönkulutusta, kuinka usein sitä seurataan, vastasi 313 vastaajaa. (Kuvio 11.) Lähes puolet vastaajista ei tiedä kuinka usein lämmönkulutusta seurataan. Vajaa kolmannes vastaajista kertoi, että yksikössä seurataan lämmönkulutusta kuukausittain. Kolmen kuukauden välein, puolivuositain ja vuosittain vastaajamäärät olivat

aika lähellä toisiaan vajaasta viidestä vähän yli kuuteen prosenttiin. Vajaa kaksi prosenttia vastaajista kertoi, että lämmönkulutusta seurataan kahden kuukauden välein.

Kuvio 11. Jos lämmönkulutusta seurataan, niin kuinka usein?

Kysymykseen, onko yksikössäsi käytössä lämmönsäästöön ohjeita, yli puolet vastaajista kertoi, ettei yksikössä ole ohjeita lämmönsäästöön. Vajaa viidennes vastaajista kertoi, että yksikössä on lämmönsäästöä ohjeita. Reilu neljännes vastaajista ei tiedä, onko heillä ohjeita lämmönsäästöön. Avoimeen kysymykseen vastasi 133 vastaajaa. Vastauksia kertyi kolme sivua. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikoiden alle: ikkunat ja ovet ja ohjeet.

Ikkunat ja ovet

Ikkunat ja ovet otsikon alle kertyi 87 vastausta. Suurin osa vastaajista kertoi, että ohjeistetaan esimerkin kaltaisesti, ettei talvella ikkunoita tai ovia saa jättää auki. Osassa yksiköistä ikkunoita ei saa avata, koska kiinteistössä on koneellinen ilmastointi. Osa vastaajista kertoi, että vankiloissa on yleisesti käytössä ohjeita, että tiloista poistuttaessa ovet ja ikkunat suljettava. Moni vastaaja sanoi ongelman olevan puutteellisen ilmastoinnin vuoksi päivittäin, kesällä yksikössä oli tosi kuuma ja toiset vastaajat taas kertoivat, että vankiloissa on perinteisesti ikkunat auki kesät talvet, mutta asiaa yritetään muuttaa ohjeistuksella. Vankilarakennusten korkean iän ja huonon kunnon vuoksi on monia ongelmia. Vastaajat kertovat muun muassa, ettei ilmastointi ei toimi ja syksyllä asennellaan tuplat. Toimintaympäristö asettaa omat vaatimuksensa myös vankien osalta.

"Ilmastoidussa rakennuksessa ei ikkunoita auki esim. Vankilassa ei voi jättää mitään ikkunoita/ovia auki kukaan lähteissään. Patterit pidetään 18-21 asteisina max, kiinteistönhoitajan toimesta"

"Vangit on jo rikkoneet kesäisin ikkunoiden puitteet joita ei voi enään lukita. Linna on kesä-

lä yhtä kuuma kuin helvetti puutteellisen ilmastoinnin takia."

"Huolehditaan vanhassa kiinteistöissä ns. tuplat paikoilleen syksyllä."

Ohjeet

Ohjeet otsikon alle lajiteltiin 46 vastaajan vastaukset. Osa vastaajista kertoi heillä olevan käytössä Ekovankila- ohjeistus. Vastauksissa korostettiin myös valvonnan tärkeyttä niin, että olemassa olevia ohjeita noudatetaan. Moni kaipaasi lisää selkeitä ohjeita, sanoipa eräs vastaaja, että asiasta on viimeksi infottu 20 vuotta sitten. Vastaajat peräänkuuluttivat terveen järjen käyttöä ja virkamiehen vastuuta. Moni vastaaja kertoi, että valvontahenkilökunta tarkastaa kierroksella, että ovet ja ikkunat ovat kiinni.

"Tarroja monessa paikassa: säästä energiaa, säästä vedenkäyttöä vangit holvanneet kuumalla kesällä vettä viilentääkseen huonetta. "

" Ei oo ohjeita, mutta luulis jokaisen nyt vähän maalaisjärkeä käyttävän"

"valvonta kiertää ja ohjaa, ei kirjallisia ohjeita"

Kysymykseen, seurataanko ohjeistuksen noudattamista, lähes kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi, että ohjeistuksen noudattamista seurataan. Reilu viidennes ei tiennyt seurataanko ohjeistuksen noudattamista. Noin kolmetoista prosenttia vastaajista kertoi, ettei ohjeistuksen noudattamista seurata. Avoimeen kysymykseen vastasi 83 vastaajaa. Vastaukset luokiteltiin otsikoiden ikkunat, valvonta ja kehittäminen alle. Toisaalta opinnäytetyön tekijästä tuntui, että kaikki vastaukset olivat niin samankaltaisia, että luokittelu olisi voinut olla yhden otsikon alla. Moni vastaaja oli sitä mieltä, että asiassa olisi vielä parannettavaa. Myös ekovankilaohjeistuksen uskotaan tuovan asiaan parannusta. Resurssipulasta johtuen valvontaan ei ole riittävästi aikaa.

Ikkunat

Ikkunat otsikon alle kertyi 28 vastausta. Monet vastaajat sanoivat viittasivat kysymykseen ja sanoivat, että käytössä on vastaava ohjeistus. Vastaajat korostivat päivittäisiä rutiineja tarkastuksissa. Tarkastuskierroksia tehdään työtoiminnassa, perhetapaamishuoneissa, asuinosastoilla rutiininomaisesti. Jos havaitaan auki jääneitä ikkunoita, asiasta huomautetaan myös henkilökunnalle vankien lisäksi.

" Osaston henkilökunta tarkastaa sellit ja yleiset tilat säännöllisesti, jonka yhteydessä sammutetaan turhat sähkölaitteet ja suljetaan ikkunat."

"Työpäivän päättyessä tarkastetaan valot ja ikkunat."

"Vartijat kiertävät asuinosastot ja työpisteet ja laittavat ovet ja ikkunat kiinni"

Valvonta

Valvonta otsikon alle kertyi 47 vastausta. Valvontatapa vaihteli tosi tarkasta valvonnasta yksittäisen vartijan vastuulla olevaan. Valvonnan vastuuta ja säännöllisiä tarkastuskierroksia pidettiin tärkeänä. Suurin osa vastaajista sanoi, että valvotaan tai tarkastetaan tai seurataan. Vastaajat pitivät tarkastuksia normaaliin työn kuvaan kuuluvina toimenpiteinä.

"Jää vartijoiden vastuulle, on yksittäisestä vartijasta kiinni paljonko kiinnittää huomiota."

"Valvontakierroksia tehdään, mutta vartija kun sulkee oven niin eiköhän vaan joku (vanki!?) käy sen taas kohta pönkkäämässä auki."

"Osaston vartijan toimialueeseen kuuluu että hän katsoo että vangin noudattavat annettuja ohjeita, seuranta tuntuu kuitenkin hankalalta."

Kehittäminen

Kehittäminen otsikon alle kertyi 8 vastausta. Vastaajat olivat sitä mieltä, että kehittämisen varaa valvonnassa on. Osa toivoi Ekotehokas vankila -hankkeen edesauttavan tilanteen paranemista.

"Kehityksen alla oleva asia. Jatkossa yhä tarkemmin"

"Asiassa on kyllä parantamisen varaa. Ekotehokas vankila -hankkeen myötä odotan parannuksia asiaan."

Kysymykseen, miten Rikosseuraamuslaitos / oma yksikkösi voisi säästää lämmityksessä, vastasi 484 vastaajaa, vastauksia kertyi 12,5 sivua. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikoiden alle: peruskorjaus, ilmastoinnin ja lämmityksen säätö, ohjeistus ja uudet ideat. Lisäksi en osaa sanoa vastauksia ja pelkkiä kysymysmerkkejä kertyi yhteensä lähes 50 vastaajalta.

Peruskorjaus

Peruskorjausta ja ikkunoiden ja ovien vaihtamista tai tiivistämistä ehdotti 144 vastaajaa tavalla tai toisella. Ikkunoiden ja ovien tiivistämisestä toivottiin monen vastaajan vatauksissa Toivottiin myös rakenteiden lämmöneristykseen parannuksia, koska monessa yksikössä palellaan hatarien ikkunoiden ja ovien vuoksi.

"Sama kuin sähkönkulutuksessa, sanktiokeinoja ei ole jotta vangit saataisiin opetettua sulkemaan ovet. Tosin myös henkilökunta pönkkää omia oviaan, joka on lämmityshukan lisäksi myös paloturvallisuusriski. Peruskorjauksia ei ole tehty, joten tilat ovat vetoisia eristeiden puuttuessa. Kustannuskysymys tietenkin, peruskorjaus maksaa kertaluonteisena enemmän kuin jatkuvat lämmitykset."

"Ovet ja ikkunat huonoja. Jo pelkästään ulko-ovien vaihto maksaisi itsensä nopeasti takaisin."

"Tiivistää ovet ja ikkunat! Monista ovista niiden kiinni ollessakin käy kova viima. Ovia pidetään välillä turhankin kauan auki (kun esim. tavaraa tuodaan sisään)"

Ilmastoinnin ja lämmityksen säätö

Ilmastoinnin ja lämmityksen tarkastamista, huoltoa ja säätämistä ehdotti myöskin noin 100 vastaajista. Tällöin liian lämpimät tai kylmät tilat saataisiin ympärivuotisesti miellyttäviksi. Osa vastaajista ehdotti lämpötilan alentamista ja ilmastoinnin säätämistä. Tällä tarkoitettiin ensisijaisesti varasto- ja käytävätiloja sekä tiloja, jotka ovat vähällä käytöllä. Moni toivoi, että lämmityksen säätöön ja seurantaan kiinnitettäisiin huomiota. Virkamiehillä pitää olla töissä ylimääräisiä vaatekerroksia ja silti he palelevat. Tähän pidettiin osaksi syynä liian tehokasta ilmastointia, joka sai vedon tunteen vuoksi ihmiset palelemaan. Kylmyys oli yleisin vastausten aihe. Tosin osa vastaajista ehdotti lisäksi työhuoneiden lämpötilaa laskettavaksi, koska koneet lämmittävät tiloja, mutta myös toimistotiloissa on joissain paikoin liian kuuma.

"Kiinteistöt, joissa ei oleskella ja jotka muutenkin tyhjillään, vain peruslämmölle. Seurattava sisälämpötilaa, ettei liian korkea. Ilmanvaihtojärjestelmät kuntoon samoin ikkunat, jotta saadaan lämmön kulutus kuriin."

"turkki päällä töissä". Ikkunoiden tiivistys, maalämpö, jäähdytys kesällä energiaa lisäävä sähköä yleensä, rakennusmääräyksiin voitaisiin soveltaa EI koneellista ilmastointia"

"Lämmön tulisi olla säädettyinä tasaiseksi ja huoneiden lämpötilan ei tulisi olla "liian" lämmin. Selleissä tarvitaan toki tuuletusta ja pitkään ikkunoita ei pidetä auki kylmällä säällä. Mutta varmaankin tässäkin vankien ohjeistus olisi paikallaan."

Ohjeistus

Ohjeistukseen tuli noin 100 vastausta. Vastaajista moni kaipasi selkeitä ohjeita ja ilmastoiduissa tiloissa olisi hyvä olla ikkunoiden aukaisukielto, koska se sekoittaa ilmastoinnin. Ohjeistuksen puutetta pidettiin ongelmallisena. Jos on selkeät ohjeet, niin henkilökunta niitä myös noudattaisi. Tosin vankien sääntöjen noudattimen on hankalampaa ja se vaatii seurantaa ja valvomista ja vielä kerran ohjeistamista. Monet vastaajat toivoivat, että vankeja voitaisiin jotenkin rangaista, jos jättävät ikkunoita auki selleistä poistuessaan tai ulos mennessään ovia auki.

"Sama kuin sähkönkulutuksessa, sanktiokeinoja ei ole jotta vangit saataisiin opetettua sulkemaan ovet. Tosin myös henkilökunta pönkkää omia oviaan, joka on lämmityshukan lisäksi myös paloturvallisuusriski."

"Todennäköisesti kiinteistön lämmönssäätelystä on joku ohje jossakin, esim. ilmastointiin ja ikkunoista tuulettamiseen liittyen, mutta tiedossani ei ole, että sitä olisi erityisesti käytetty henkilöstön kanssa läpi. Toisaalta, jos asiasta on annettu erityisiä ohjeita, tällaiset asiat yleensä on käsitelty yhdessä / saatettu henkilökunnan tietoon."

"Talviaikaan selleissä lämpö täysillä, mutta vangit pitävät ikkunat auki. Järjetöntä lämmitää yli 20 asteeseen sellit päiväsaikaan kun ikkunat kuitenkin auki. Sama ongelma henkilökunnantilojen kanssa."

Uudet ideat

Vastaajat ehdottivat rohkeasti myös uusien ekologisten vaihtoehtojen käyttöönottoa. Vastauksista löytyi maalämmön lisäksi ekologisempia lämmitysjärjestelmiä, lämmöntalteenottojärjestelmiä, hakelämmitystä ja lämpöpumppuja. Tämä kohottaisi vastaajien mukaan alan imagoa. Osa syynä uusiin ehdotuksiin on se, että maalämpö ja ilmalämpöpumput maksavat itsensä takaisin säästyneillä lämmityskustannuksina.

”Monilla eri tavoin, riippuen mahdollisuudesta investoida ekologisempiin vaihtoehtoihin. Nyt kaikenlainen tilojen parantelu lisäävät käytännössä vuokratukustannuksia, jotka jo nyt vaarantavat toimintoja. Hankkimalla toimitiloja jotka ovat energiatehokkaita/uudistamalla vanhoja. Lämmityksessä säästämässä pitää ottaa kuitenkin huomioon, ettei rakenteita vaaranneta eli pelkällä lämpötilojen pudottamisella säästetään lämmityskuluissa, mutta lisätään hiilijalanjälkeä toisessa päässä. Erilaisten lämpöpumppujen käyttö voisi lisätä hyötysuhdetta. Vankitiloissa voitaisiin saavuttaa säästöjä perehdyttämällä ja valvomalla asiaa.”

”Rise voisi ryhtyä käyttämään vankiloissa ja muissa yksiköissä maalämpöä tai aurinkokennäkoneita jne täydentämään tai ehkä jopa korvaamaan nykyisiä lämmitysjärjestelmiä. Kertainvestointina nämä ovat kai aika suuria mutta käyttökulut ovat ymmärtääkseni pienet. Tämän imagolliset vaikutukset kestävä kehityksen kannalta olisivat varmaankin positiiviset.”

7.4 Vesi

Kysymykseen, seurataanko yksikössäsi vedenkulutusta, vastaajista 45 prosenttia ei tiennyt seurataanko vedenkulutusta. Vajaa kolmannes vastaajista tiesi, että vedenkulutusta seurataan. Vajaa neljännes vastaajista kertoi ettei vedenkulutusta seurata.

Kysymykseen, jos yksikössä seurataan vedenkulutusta, kuinka usein sitä seurataan, vastasi 296 vastaajaa. (Kuvio 12.) Lähes puolet vastaajista ei tiennyt kuinka usein vedenkulutusta seurataan. Vastaajien mukaan yleisin vedenkulutuksen seurausväli oli kuukausittain, näin vastasi noin 30 prosenttia vastaajista. Vedenkulutuksen seuranta vaihtelee vastauksista päätellen eri yksiköittäin.

Kuvio 12. Kuinka usein vedenkulutusta seurataan?

Kysymykseen, onko yksikössäsi ohjeita veden säästämiseksi, vajaa kymmenen prosenttia vastaajista kertoi, että yksikössä on ohjeita vedensäästämiseksi. Noin 30 prosenttia vastaajista kertoi, ettei tiedä onko veden säästämistä ohjeita. Lähes 60 prosenttia vastaajista kertoi, ettei ohjeita ole. Avoimeen kysymykseen vastasi 67 vastaajaa, jotka kertoivat lähinnä miten yksiköissä säästetään vettä ja mitä ongelmia heillä on. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikoiden alle: suihkut, vuotavat hanat ja veden säästämisen ohjeistus

Suihkut

Suurimmaksi ongelmaksi koettiin vankien tapa viilentää sellejä juoksuttamalla kylmää vettä kesäisin, tästä kertoi 24 vastaajaa. Vastauksissa muistutettiin hanojen ja suihkujen sulkemisesta käytön jälkeen. Vedenpainetta on laskettu vankien turhan veden käytön vuoksi. Joissakin yksiköissä vedentuloa säännöstellään kesäaikana. Painonappisuihkujen avulla säästetään vettä. Seuranta koettiin olevan tärkeää vuotokohtien löytymiseksi sekä turhan juoksuttamisen havaitsemiseksi.

"Turhaa vedenkulutusta välttää, esim ei "jäähdyttää" selliä kylmällä vedellä kun on kuuma"

"Valvontahenkilöstön tulisi päivittäin tarkkailla vankien vedenkulutusta varsinkin kesäisin, jolloin he usein yrittävät viilentää selliään juoksuttamalla kylmää vettä. "

Vuotavat hanat

Vuotavat hanat otsikon alle luokiteltiin 16 vastausta. Vastaajat pitivät tärkeänä säännöllistä tarkastamista vuotavien hanojen ja vessanpönttöjen osalta ja niiden välitöntä korjausta. Vastaajien mukaan vuotoihin pitää puuttua välittömästi.

"KORJAUTA VUOTAVAT HANAT .EI TURHAA JUOKSEVAN VEDEN VALUTUSTA . "

"Siivooja ilmoittaa vuotavista hanoista ja 'lorisevista wc-pytyistä'"

Veden säästämisen ohjeistus

Veden säästämisvinkkien alle tuli 27 vastaajan vastaukset. Ekovankilaohjeistuksen mainitsi kolme vastaajaa. Vastaajat muistuttivat täysien pesukoneellisten ja veden käytöstä vain tarpeeseen. Monet vastaajat painottivat samoja tärkeitä asioita ohjeistuksen ja muistutuksen tarpeellisuudesta ja myös siitä, että jos vedentuhlausta havaitaan, siihen tulee puuttua. Painonappisuihkut ovat vähentäneet veden tuhlausta.

"astioita pestään täysia korillisia." "Vettä kulutetaan vain sen verran kuin on pakko"

"Ylimääräistä läträystä vältettävä, selleissä painonapit säästävät vettä."

Kysymykseen, miten Rikosseuraamuslaitos/ oma yksikkösi voisi säästää vedenkulutuksessa, vastasi 398 vastaajaa. Vastauksia kertyi 11 sivua. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikoiden alle: vankien suihkut, vuotavat hanat ja veden säästön ohjeistus. Ei osaa sanoa vastauksia kertyi 31 kappaletta. Osittain vastaukset olivat hyvin samankaltaisia kuin edellisen kysymysten vastausten kanssa.

Vankien suihkut

Vankien yleisesti käyttämään tapaan viilentää kesällä sellejään valuttamalla kylmää vettä halusi puuttua liki puolet vastaajista. Uimahalleissa totuttuja nappisuihkuja ja aikarajoitettuja suihkuja ehdotti moni vastaaja. Myös kesäaikaan veden jakelun rajoituksia tai paineenlaksua ehdotettiin.

"Parantamalla ilmastointia, että kesällä ei sellejä viilennetä kylmällä vedellä ja käydä suihkussa monta kertaa päivässä viilennyssuihkuissa. Rajoittamalla mihin aikaan vettä voi käyttää. Vaihtamalla vankien sellien hanoihin ns. painonapit, jotta suihkut toimivat vain hetken aikaa napin painalluksen jälkeen, eikä niitä voi jättää esim. moneksi tunniksi päälle viilennysmielessä."

"Vankien suihkuihin voisi asentaa automaattikytkin, joka sammuttaa suihkun. Lisäksi suihkujen vedenpainetta ja suuttimia voisi uudistaa ekologisempaan suuntaan."

"vankien käyttämiin pesutiloihin voisi asentaa automaattiset hanat, jotka aukeavat esim. kun hanan alla kädet ja sulkeutuvat itsestään kun kädet poistetaan vesipisteen alta. Kesällä vangit viilentävät sellejään valuttamalla hanasta kylmää vettä, automaattiset hanat vähentäisivät tätä turhaa vedenkulutusta"

Vuotavat hanat

Vastaajat muistuttivat vuotavien putkien ja hanojen säännöllistä tarkastamista ja vaihtoa uusiin vesipiheihin laitteisiin kannatettiin.

"Ohjeistamalla veden käytöstä, toimisto valtaisissa työpisteissä saavutettava veden säästössä pitäisi kuitenkin ottaa myös esim vessan huuhtelussa myös kemikaalit huomioon. Jos vessa vaatii huuhtoutuakseen puhtaaksi enemmän vettä ei kannata lisätä puhdistusfrekvenssiä ke-

mikaaleilla, koska taas toisaalla kuormitetaan lisää. Vuotavat vessanpytyt ja hanat kuntoon. Tässäkin miten paljon kannattaa tehdä, ajatellen senaattikiinteistön sopimuksia. Vuokraku-luja ei ole varaa lisätä!"

"Vuotavat sekoittimet ja hanat vaihtoon tai huoltoon."

Vedensäästön ohjeistus

Ohjeistusta ja asennemuutosta kannattivat loput vastaajat vedensäästöön, eikä maalaisjärkeä ja kotona opittuja taitoja pidä unohtaa. Pesukoneet pitää pestä täysin, astioita ei pidä pestä juoksevan veden alla, muistuttivat monet vastaajat. Myös henkilökunnan käytössä oleviin vesikalusteisiin toivottiin uutta vettä säästävämpää tekniikkaa. Jokaisen virkamiehen vastuuta peräänkuulutettiin ja toisaalta myös valvontaa ohjeiden noudattamisessa. Yllättävän monen vastaajan vastaus oli, ettei säästöjä tarvitse tehdä, kun vesi kuuluu vuokraan. Toivottavasti kaikki virkamiehet kuitenkin muistavat, että mikään ei ole ilmaista ja vedentuhlaus ei kannata.

"Opastamalla henkilökuntaa ja vankeja järkevään veden käyttöön." -

Kaikki ylimääräinen kulutus laskettava minimiin, pesukoneet päälle kun koneet ovat täynnä"
"Lisää automaattihanoja, uudet wc-altaat vaihdettaisiin "vähävetisiksi""

Tämä on jokaisen asia! Itsekukin sääty on velvollinen miettimään hanan ääressä veden kulu-tustaan. Kaikki me olemme vastuullisia täällä tuhansien järvien maassa."

7.5 Jätteet

Kysymykseen, onko yksikössä ohjeita jätteiden lajittelusta, yli kolme neljäsosaa vastaajaa kertoi, että yksikössä on jätteiden lajitteluohjeet. Vastaajista noin 17 prosenttia vastasi, ettei yksikössä ole lajitteluohjeita. Vain noin kuusi prosenttia vastaajista ei tiennyt, onko yksikössä lajitteluohjeita.

Kysymykseen, seurataanko lajitteluohjeiden noudattamista, lähes puolet vastaajista kertoi, että lajitteluohjeen noudattamista seurataan. Kolmannes vastaajista ei tiennyt, seurataanko lajitteluohjeen noudattamista. Noin 18 prosenttia vastaajista tiesi, ettei lajitteluohjeiden noudattamista seurata. Avoimeen kysymykseen vastasi 250 vastaajaa ja vastauksia kertyi 6 sivua. Vastaukset luokiteltiin otsikoiden lajittelu, seuranta ja valvonta alle.

Lajittelu

Lajitteluotsikon alle luokiteltiin vastaukset, joissa lajittelua tapahtui, mutta sitä ei oikeastaan kukaan valvonut tai lisäohjeistanut tarvittaessa. Tämän ryhmän vastaajien vastauksista näkyy, että yksikkö on vasta aloittelemassa lajittelua tai sitä ei pidetä kovin tärkeänä. Epäkohdat tiedetään, mutta niiden kanssa voidaan elää. Toisaalta ei luoteta siihen, että lajittelusta olisi hyötyä. Lajitteluohjeistusta on saatavilla vastaajat kertovat itse

lajittelevansa jätteet. Monet vastaajat kertoivat, että lajitteluohjeet löytyvät ja luotetaan, että henkilöt lajittelevat oikein. Näistä vastaajista osa myönsi puutteellisen valvonnan. Läpinäkyvillä pusseilla pyritään helpottamaan lajittelun onnistumista.

"Lajitellaan ja viedään ohjeistetusti eri jätessäiliöihin joista Lassila & Tikanoja kippaa ne kaikki samaan kuormaan."

"Vankiosastoilla kierrätys toimii, henkilökunnalle ei sos. tiloissa ole tarpeeksi lajitteluastioita. Lisäksi kaatopaikkajätteen keräys taitaa puuttua täysin."

"mie ainaskii laitan jätteet ohjeitten mukkaa kai hyö muutkii tekkee nii"

Seuranta

Seurantaotsikon alle lajiteltiin sellaiset vastaukset, joissa kerrottiin yleisestä neuvonnasta ja ohjeistuksesta, muttei suoranaisesti valvottu tarkasti. Vastauksista käy ilmi, että luotetaan, että viimeistään jätehuoltofirma kertoo, jos lajittelu meni pieleen. Vastauksissa seuranta ei ole niin tiukkaa kuin valvonta otsikon alla. Lajittelua valvotaan joko satunnaisesti tai näennäisesti ja lajittelua on ohjeistettu. Tämän ryhmän vastauksissa luotetaan ryhmäkuriin ja toverivalvontaan. Vastaajat luottavat, että henkilökunta toimii oikein, kun astiat ja ohjeistus lajitteluun löytyy.

"Satunnaisilla talousmestari tarkastuksilla. Myös jätehuollosta vastaava yritys reklamoi helposti virheellisestä lajittelusta."

"Kylttejä, ohjeita ja toverivalvontaa on ainakin"

"Huomautetaan, jos joku laittaa esim. kompostijätteet kuivajäteastiaan."

Valvonta

Valvontaotsikon alle kerättiin ne vastaukset, joissa kerrottiin, että joko valvontaan on nimetty henkilö tai henkilöryhmä. Valvontaotsikon alle lajiteltiin 80 vastaajaan vastaukset. Valvonta oli jatkuva, vähintään päivittäistä. Jätteet tarkastettiin ja virheistä huomautettiin. Valvontaa suorittavat siivoojat, keittiöhenkilökunta, laitoshuoltajat tai valvontahenkilökunta. Putsarit tai siivoojat ovat yleensä ne henkilöt, jotka seuraavat lajittelua ja tarvittaessa lajittelevat uudestaan ja tiedottavat asiasta eteenpäin. Monessa yksikössä oli nimetty jätehuoltotiimi, jonka vastuulla lajittelu on ja nämä henkilöt huolehtivat valvonnasta. Lajittelun kerrottiin tuovan myös taloudellisia säästöjä. Jätteiden lajittelua ohjeistetaan valvonnan lisäksi.

"Siivooja pitää silmällä jätelajitteluastioiden sisältöä ja raportoi virheistä, jonka jälkeen ohjeistusta"

"Jätteet tarkastetaan siivoojan ja keittiöväen toimesta."

"Noottia tulee mikäli jätteet eivät löydä omiin astioihinsa. Jätteet lajittelee niin henkilökunta kuin vangitikin. Säästöä tullut paljon. Joka vuonna jäteinfo talon koko väelle, info on pakollinen."

Kysymykseen, lajitellaanko yksikössä biojäte, lähes kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi, että yksikössä lajitellaan biojäte erikseen. Noin neljännes vastaajista kertoo, ettei heidän yksikössään lajitella biojätettä. Vastaajista alle kymmenen prosenttia ei tiedä, lajitellaanko yksikössä biojäte.

Kysymykseen, jos biojäte lajitellaan, niin mitä sille tapahtuu lajittelun jälkeen, yli puolet vastaajista kertoi, että biojäte noudetaan ja viedään biojätteen keräysasemalle. Yli kolmannes vastaajista ei tiennyt mitä biojätteelle tapahtuu. Viisi prosenttia vastaajista kertoi, että biojäte kompostoidaan yksikössä. Noin neljä prosenttia sanoi, että biojätteelle tapahtuu jotain muuta.

Jotain muuta. Mitä? -kysymykseen vastasi 24 henkilöä. Seitsemän vastaaja kertoi, että siivoojan hoitavan biojätteet isompaan keräysastiaan. Kahdeksan vastaajaa kertoi, että ulkona on biojäteastia. Joissakin yksiköissä jätteet kerätään erilleen ja lajitellaan vasta jäteasemalla erikseen. Taloyhtiö tai jäteyhtiö huolehtii biojätteen kuljetuksesta joidenkin yksiköiden osalta kertoi kolme vastaajaa. Kolme vastaajaa pelkäsi, että biojätteet joutuvat loppujen lopuksi samaan astiaan sekäjätteen kanssa. Osa vastaajista oli huolestuneita siitä, etteivät vangit lajittele jätteitään, vaikka muuten jätteet lajitellaan tarkasti oikeisiin astioihin. Kolme vastaaja kertoi, että kaikki jätteet menevät yksiköstä Ekokemille poltettavaksi. Käytännöt vaihtelevat yksiköittäin, osa kompostoi itse biojätteen tai mädättää, jonka jälkeen hautaa maahan.

”siivooja vie isoon biojäteastiaan”

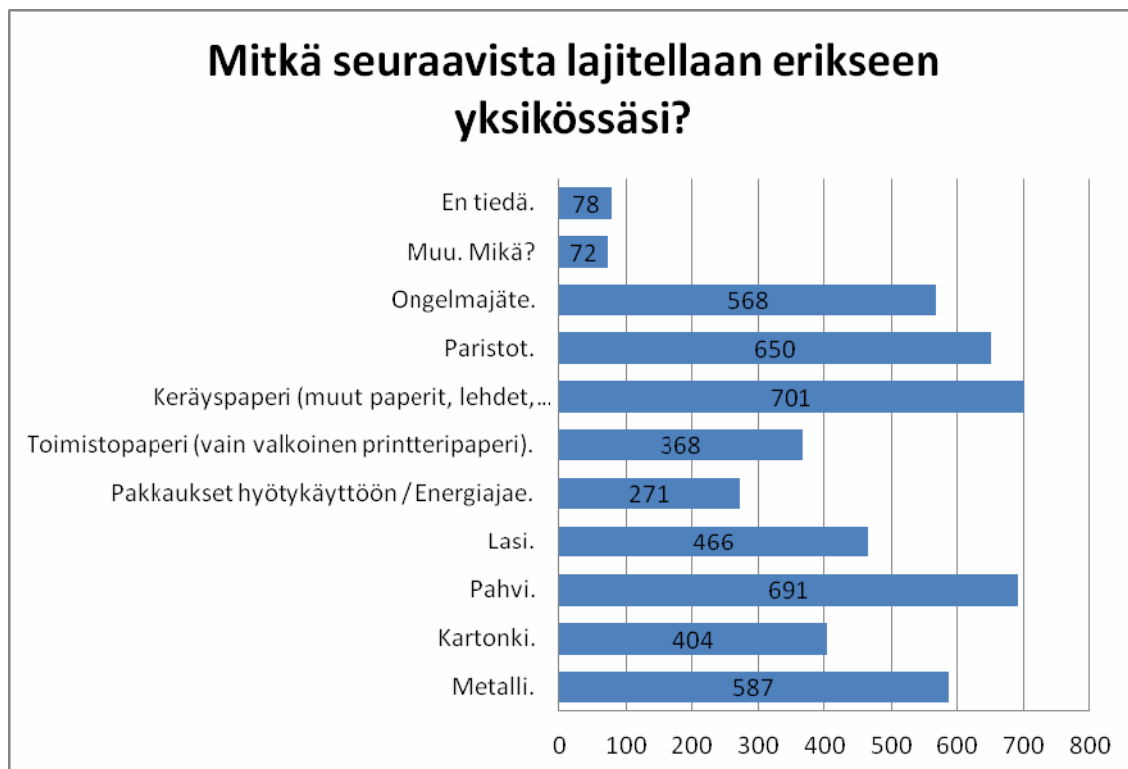
” olen miettinyt samaa, uskomus itsell, että loppujen lopuksi kaikki roskat menevät samaan astiaan”.

”Poltetaan Ekokemillä yhdessä muun jätteen kanssa ”

Kysymykseen, mitkä seuraavista jätelajeista lajitellaan erikseen yksikössä, oli mahdollisuus valita useampi vastausvaihtoehto. (Kuvio 13.) Vastauksia vertaillessa on käytetty vertailulukuna kaikkien vastaajien lukumäärää. Keräyspaperin lajittelu oli suosituin vastausvaihtoehto, sen valitsi 73 prosenttia vastaajista. Pahvin lajittelu oli toiseksi suosituin valinta, sen valitsi 72 prosenttia vastaajista Paristot otettiin talteen noin 68 prosentissa vastaajien yksiköistä. Vastaajista 61 prosenttia kertoi, että yksikössä lajitellaan metalli erikseen, tästä ainakin osa mennee hyötykäyttöön. Ongelmajätteet lajiteltiin erikseen noin 60 prosentissa vastaajien yksiköitä.

Lasi lajiteltiin erikseen lähes puolessa vastaajien yksiköistä. (Kuvio 13.) Kartonki lajiteltiin erikseen noin 42 prosentissa vastaajien yksiköistä. Lähes 40 prosenttia vastaajista kertoi, että toimistopaperi lajitellaan erikseen yksikössä. Puhdas toimistopaperi on sellainen jätejäte,

josta valmistetaan pehmopaperia ja osa jäteyhtiöistä jopa maksaa vastaanotosta. Pakkauksia toimitetaan hyötykäyttöön lähes 30 prosentissa vastaajien yksiköistä. Vastaajista kahdeksan prosenttia ei tiedä, mitä jätelajeita yksiköissä lajitellaan. Muu mikä kysymykseen vastasi vajaa kahdeksan prosenttia vastaajista.

Kuvio 13. Mitkä seuraavista lajitellaan erikseen yksikössäsi?

Muu. Mikä?- kysymykseen vastasi 72 vastaajaa. Vastauksissa mainittiin yhdestä kolmeen jätemuotoa. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikoiden alle: biojäte, sähkö ja elektroniikka, energijae, puu, tietosuoja, muovi, ja muut. Biojäte löytyi 20 vastaajalta. Sähkö- ja elektroniikkajäte mainittiin kymmenessä vastauksessa. Energijae otsikon alle luokittelin myös jos vastauksessa mainittiin poltettava jäte ja yhteensä tähän ryhmään tuli kuusi mainintaa. Puu lajitteluun otin mukaan myös purun ja näitä löytyi viideltä vastaajalta, joista osa oli maininnut puun ja purun erikseen.

” PUUJÄTE HAKKURIN KAUTTA PURISTETAAN BRIKETIKSI JA MYYDÄÄN POLTETTAVAKSI. ”

Tietosuoja otsikon alle lajiteltiin tietosuojan lisäksi myös silppurijäte, vaikkakin käsittely voi vaihdella eri paikoissa. Mainintoja löytyi kuudelta vastaajalta. Muovi löytyi mainintana viideltä vastaajalta. Seuraavista jätelaaduista löytyi kaksi mainintaa vastauksissa: värikasetit, öljy, lääke-, seka-, särnäis- ja riskijäte. Muut maininnat olivat yksittäisiä ja näitä olivat pistävä jäte, kahvipussit, loisteputket, posliini, teollisuusjäte ja paristot. Pantillisten pullojen ja tölkkien kierrätys mainittiin myös.

Erikoisin kommetti oli alla oleva:

"Maataloudessa jäteöljyt ja säilörehun käärintäkalvot ja- verkot. Lisäksi kuolleet naudat kuljetetaan Honkajoelle."

Kyselyn laatija jäi ihmettelemään myös seuraavaa vastausta. *"kumma pakollinen kenttä: yksikölle tulee "vain paperijätettä"*. Ainakin keskushallintoyksikössä kertyy paperin lisäksi energijätettä, biojätettä, sekajätettä, metallia ja lasia. Toimistosta kertyy ehkä suurimmaksi osaksi paperia, muut jätemuodot liittyvät suurimmaksi omien eväiden syöntiin tai toimistotarvikkeiden pakkausmateriaaleihin.

Kysymykseen, onko yksikkösi paikkakunnalla järjestetty muiden kuin yksikössä lajiteltujen jätteiden vastaanottoa / kierrätystä, vastaajista 60 prosenttia ei tiedä onko yksikön paikkakunnalla järjestetty muiden kuin yksikössä lajiteltujen jätteiden kierrätystä. Yli 30 prosenttia vastaajista tiesi, että on järjestetty muiden jättejakeiden kierrätystä. Noin kahdeksan prosenttia vastaajista kertoi, ettei muiden jättejakeiden kierrätystä ole järjestetty. Avoimeen kysymykseen vastasi 150 vastaajaa. Vastaukset lajiteltiin otsikoiden laajat kierrätysmahdollisuudet, elektroniikka, ongelmajäte, metalli ja lasi ja muut jättejakeet.

Laajat kierrätysmahdollisuudet

Laajat kierrätysmahdollisuudet mainitsi 70 vastaajaa. Osa vastaajista kertoi, että kotikunnassa on kaikki järjestetty, kun taas pienemmässä kunnassa voidaan tehdä yhteistyötä yli kuntarajojen. Suurten kaupunkien vastaajat pitivät laajoja kierrätysmahdollisuuksia itsestäänselvyytenä. Osa vastaajista ei ollut varma, mutta ajatteli, että kyllähän kaiken kierrätys on varmaan mahdollista. Moni osasi nimetä lajitteluasemia, jos niillä oli erilaiset nimet. Kierrätyskeskus mainittiin neljänneksessä vastauksista.

"Kaiken mahdollisen, hyötykäyttöasemalla"

"Lähes kaikki mahdollinen lasista, metallista ja lumpuista ongelmajätteisiin asti."

Elektroniikka

Elektroniikkaotsikon alle kerättiin sähkölaitteiden kierrätykseen liittyvät vastaukset, joita kertyi reilu parikymmentä. Elektroniikkaromun kierrätys oli myös hyvin ja laajasti järjestetty. Yksi vastaaja kertoi myös sen työllistävän sosiaalisesti.

"Tv:t, akut, jääkaapit, tietokoneet yms kodinkoneet voi viedä kierrätyskeskus Kieppiin."

"SER- romujen keräyspiste kylällä työttömien yhdistysten hoitamana."

Ongelmajätteet

Ongelmajätteiksi tässä laskettiin akut, öljyt, maalit, liuottimet ja paristot. Ongelmajätteiden kierrätykseen oli hyvät mahdollisuudet, parinkymmenen vastaajan vastauksissa kerrottiin sen hoituvan lajitteluasemalla tai kiertävillä autoilla.

"Ongelmajätteet, kunnan järjestämä lajiteltujen jätteiden vastaanottoasema"

"metalli, lasi, energiajäte, paristot, ongelmajäte"

Metalli ja lasi

Metalli ja lasi otsikon alle kertyi reilu parikymmentä vastausta ja yleensä nämä oli nidottu yhteen. Lisäksi mainittiin muovi ja kartonki. Lajittelun suhteen koettiin myös ongelmia, osaksi henkilökunta ettei ole sitoutunut ja toisaalta lajitteluastiat voivat olla puutteelliset, niitä voi olla liian vähän tai ne ovat liian pieniä.

"lasi, metalli ym. niitä tulee kuitenkin niin vähän ja siistijät eivät ole sitoutuneet lajittelemaan ja viemään niitä mihinkään kauemmas"

"Metalli ja lasi, mutta kierrätyspisteen kapasiteetti on täysin riittämätön tämänkokoiselle laitokselle."

Muut jätelajit

Muut jätelajit otsikon alle luokiteltiin loput vastaukset. Yllättävää oli, että vastauksissa mainintoja oli paperin, pahvin ja biojätteen osalta, jotka oli mainittuna jo erikseen kysymyksessä. Vaatteet, energiajäte, muovi, rakennusjätteet ja puutarhajätteet luokiteltiin tähän luokkaan kuuluviksi. Se, että vankila-alueella on järjestetty lajittelupiste myös kunnan asukkaille, koettiin osassa vastauksista positiivisena asiana. Kuitenkin yksi vastaaja koki sen olevan myös turvallisuusriski.

"vaatteet voi laittaa UFF: n laatikoon, elektroniikka voi viedä kierrätyspisteisiin samoin huonekaluja yms."

"Rakennusjätteiden kierrätyskeskus on Hämeenlinnassa sekä muiden erilaisten tietokone ym. jäämien kierrättämisen vo-piste on olemassa..."

"Vankilan alueella on alueellinen kierrätyspiste. Pitäisi siirtää toisaalle, turvallisuusriski."

Kysymykseen, seurataanko yksikössä jätteiden määrää, vastaajista yli 53 prosenttia ei tiennyt, seurataanko yksikössä jätteiden määrää. Vastaajista yli 27 prosenttia tiesi, ettei jätteiden määrää seurattu. Vain reilu 18 prosenttia vastaajista tiesi, että yksikössä seurataan jätteiden määrää.

Kysymykseen, onko yksikössä ohjeistettu tulostamisesta kaksipuolisesti, yli 62 prosenttia vastaajista ei ollut saanut ohjeita tulostamisesta kaksipuoleisesti. Vain reilu viidennes

vastaajista oli saanut ohjeistuksen tulostaa kaksi puoleisesti. Ja vajaa 15 prosenttia ei tiedä onko heitä ohjeistettu tulostamaan kaksipuoleisesti.

Kysymykseen, oletko kuullut Vantaan vankilan Ekotehokas vankila -projektista, lähes 80 prosenttia vastaajista ei ollut kuullut asiasta Ekotehokas vankila projektista. Vajaa 18 prosenttia vastaajista oli kuullut projektista. Noin kolme prosenttia vastaajista ei tiennyt, onko kuullut projektista.

Kysymykseen, jos olet kuullut Ekotehokas vankila- projektista, oletko tutustunut projektin raportteihin, vastaajista vain reilu kolmannes oli tutustunut Ekotehokas vankila projektin raportteihin. Yli 65 prosenttia vastaajista ei ollut tutustunut projektin raportteihin.

Kysymykseen, onko yksikkösi jätteiden lajittelussa tai ohjeistuksessa tapahtunut muutoksia viime vuosina, vastasi 482 vastaajaa ja vastauksia kertyi 12 sivua. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikoiden alle: ei muutoksia, lajittelu aloitettu, ekotehokas vankila ja muutokset huonompaan suuntaan. Tämä kysymys tuli kyselyyn kyselyn laatijan luettua kestävä kehitys vankiloissa kirjan 1990-luvulta ja kyselyn laatija ajatteli, että onkohan noista ajoista mahdollisesta menty jopa huonompaan suuntaan vai olisiko viime vuosina tapahtunut vain parannuksia aiempaan

Ei muutoksia

Ei muutoksia otsikon alle kertyi yli 140 vastausta. Osa oli lyhytsanaisia, mutta osa vastaajista oli pohtinut asiaa ja halusi muutosta. Asiaa ihmeteltiin monen vastaajan taholta, henkilökunta oli kyllä keskustellut asiasta ja yhteistoimin päätetty sammutella valoja sekä toimia muuten vähän ekologisemmin. Lajittelua ja kierrätystä kaivattaisiin, kun moni vastaaja lajittelee jätteet kotona ja jopa vie kierrätykseen työpaikan jätteitä. Moni kaipaisi myös ohjeistusta ja lisää astioita, jotta voisi lajitella. Tämän otsikon alle on voinut tulla vastauksia sellaisista yksiköistä, joissa lajittelu on ollut niin pitkään käytössä, ettei muuta toimintatapaa edes muisteta. Joissakin vastauksissa asiaan ei uskallettu ottaa kantaa, koska henkilö oli ollut vasta niin vähän aikaa yksikössä. Osa vastaajista oli pettynyt siihen, että lajittelu on tiedotettu viime vuonna, muttei sen jälkeen ole ohjeistettu, eikä sitä vielä ole aloitettu.

" Ei ole. Itse vien paristot sekä lasit "kotikeräykseen". "

"eipä juuri, asioihin kiinnitetään melko vähän huomiota.sanomalehdet, lasipurkit ja maitotölkit sujahtavat usein samaan astiaan"

"Meillä oli jätelajitteluinfo syksyllä 2011, mutta sen jälkeen ei ole tapahtunut mitään. Ei ole tullut menetelmiä eikä ohjeita lajittelun toteuttamiseksi. Tämä on kyllä aivan käsittämätöntä, että näin toimii tällainen valtion laitos, joka tuottaa hillittömän määrän jätettä joka päivä."

Lajittelu aloitettu

Lajittelu aloitettu otsikon alle luokiteltiin vastaukset, joissa kerrottiin, että viime vuosina tai jopa pidempään jätteet on lajiteltu. Vastauksia kertyi yli 280 kappaletta, eli liki 60 prosenttia vastaajista kertoi muutamalla sanalla, että yksikössä lajitellaan jätteet. Osa vastaajista suhtautui asiaan iloisena, osan mielestä se on normaalia toimintaa. Pieni osa vastaajista kokee sen olevan pois perustyöstä ja turhaa aikaa vievää hommaa ja hyödytöntä, varsinkin jos jätteet lopuksi menevät samaan paikkaan. Lisäohjeistusta ja valvontaa toivottiin osassa vastauksia, vaikka suurin osa vastauksista oli neutraaleja tai positiivisia. Säännöllinen ohjeistus koetaan tärkeäksi.

"Paljon myönteisiä muutoksia! Valitin monta vuotta siitä, että miksi täällä ei lajitella esim. biojätteitä, kun suurin osa meistä on jo pitkään tottunut lajittelemaan jätteet kotona. Viimeisetkin jäärät on kohta saatu ruotuun. Joskus huomaan valkoisen paperin seassa tulostuspaperin kuoria tai energiajätettä yleisjätteen seassa. Sitten minun pitää kunnon kierrättäjänä siirtää ne oikeaan paikkaan. Kertakäyttöastioista on luovuttu."

"Lajittelua on harrastettu jo muutaman vuoden. Sopeutuminen ja oppiminen lajitteluun vaati vangeilta pitkän tovin, eikä se toteudu vieläkaan tehokkaasti osastolla"

"Lajittelu on ollut käytössä noin neljä vuotta ja alun haparoinnin jälkeen se on päässyt hyvään vauhtiin ja on tuottanut tulosta, ihan rahallisestikin. Vangeille ja henkilökunnalle järjestetään kerran vuodessa jäteinfo, jossa käydään läpi talossa tulevat yleisimmät jätteet ja miten ne lajitellaan ja minkä takia. Satakierto Oy pitää infon."

Ekotehokas vankila

Ekotehokas vankila otsikon alle kertyi 15 vastausta. Ilmeisesti Vantaan vankilan osalta vastaukset on suurimmaksi osaksi lajittelu aloitettu kohdassa, koska suurimmassa osassa vastauksista kerrottiin, että vankila on ottamassa Ekotehokas vankila mallia sekä Riihimäen että Oulun vankilat mainittiin nimeltä.

"Ouv on myös siirtymässä ekotehokkaaksi vankilaksi Vantaan tapaan. Lähiaikoina on koulutusta aiheesta lisää. Vankiosastoille on jo laitettu lajitteluasiat."

Huonompi suunta

Tämän otsikon alle lajiteltiin 25 vastaajan vastaukset. Kaikki vastaajat kertoivat, että muutos on huonompaan suuntaan, nykyään lajitellaan vähemmän kuin ennen. Kiertokapulalan (Keski-Uudenmaan jätehuollosta vastaava taho) muutokset liittyivät biojätepuskien muuttumisesta biohajoavista kirkkaisiin muovipusseihin. Lisäksi myös osasta muista vastauksista muutos huonompaan ei johtunut omasta yksiköstä, vaan jätehuolto-yhtiö ei enää vastaanota kaikkia jätelajeja.

"Ohjeistukset tuntuu muuttuvan jatkuvasti esin biojätepuskin laadun suhteen. Juuri kun on opittu laittamaan biojäte tiettyntyyppiseen pussukkaan tule Kiertokapulalta ilmoitus, että ko pussit eivät enää kelpaa. Rise säästää, joten entisen lajitteluohjeen mukaisia puskeja ei tietenkään voi heittää pois. Tieto ei kulje ja jos asiaa ei pidetä kyllin tärkeänä se jumittuu"

tyystin. Mielestäni välinpitämättömyys on lisääntynyt ja etenkin ne henkilöt, jotka ovat tulleet kivilinnasta tänne avotaloon eivät piittaa hitusen vertaa...”

*”Lajittelu toimi hyvin ja oli hyvät ohjeet n. 10 vuotta sitten,,,,,,sitten loppui tarkempi lajittelu koska jätteitä eteenpäin viettäessä esim lajiteltu lasi sekoitettiin sekajätteisiin”
 ”Huonompaan suuntaan on menty, koska asiat ovat enemmän levällään kuin takavuosina ja toisaalta jätepiisteet ovat vastenmielisessä kunnossa eivätkä ole parhaita mahdollisia tarkoitukseensa. Esim. lehdet kerätään konttiin, josta ne seuraavalle valuvat syliin, joten niitä on pitkin pihoja välillä tuulen riepoteltavana. Parhaiten toimisi ns. upposäiliöt, viihtyvyys lisääntyisi ja toisaalta niiden syöttöaukosta ei mahtuisi niin isoja tavaroita kuin näihin nykyisiin. Lisäksi laitoksen roskikseen tuodaan myös muualta roskaa(ehkä jätemaksujen takia)”*

Kysymykseen, oletko kuullut Valtioneuvoston periaatepäätöksestä 8.4.2009 koskien kestäviä hankintoja, yli 60 prosenttia vastaajista ei ollut kuullut Valtioneuvoston periaatepäätöksestä koskien kestäviä hankintoja. Noin 30 prosenttia vastaajista oli kuullut kestävien hankintojen periaatepäätöksestä. Vajaa 10 prosenttia vastaajista ei tiennyt, onko kuullut kestävien hankintojen periaatepäätöksestä.

7.6 Hankinnat

Kysymykseen, teetkö hankintoja, 353 vastaajaa vastasi tekevänsä hankintoja. Naisten ja miesten määrä oli lähes sama. Suurin osa vastaajista eli yli 63 prosenttia ei tee hankintoja. Rikosseuraamusalueittain tarkasteltuna ESRA:n vastaajista vain 60 henkilöä tekee hankintoja. LSRA:n vastaajista hankintoja tekee 116 henkilöä ja IPRA:n vastaajista 111 vastaajaa tekee hankintoja. RTHY:n vastaajista 29, RSKK:n vastaajista seitsemän ja KEHA:n vastaajista 30 tekee hankintoja. ESRA:n vastaajista vajaa neljännes, LSRA:n vastaajista lähes 40 prosenttia ja IPRA:n vastaajista noin 38 prosenttia tekee hankintoja. RTHY:n vastaajista noin 60 prosenttia, RSKK:n vastaajista vajaa 30 prosenttia ja KEHA:n vastaajista noin puolet tekee hankintoja.

Kysymykseen, onko sinulla käytössäsi hankintoihin liittyvä kestävien hankintojen ohjeistus, hankintoja tekevistä vastaajista yli 60 prosentilla ei ollut käytössään kestävien hankintojen ohjeistusta. Kestävien hankintojen ohjeistus oli käytössä vajaalla kolmanneksella hankintoja tekevistä henkilöistä. Noin seitsemän prosenttia vastaajista ei tiennyt, oliko heillä käytössään kestävien hankintojen periaatepäätös.

Hankintojen ympäristöasennekysymykset

	5 Täysin samaa mieltä	4 Jokseenkin samaa mieltä	3 Ei samaa eikä eri mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	1 Täysin eri mieltä	Yhteensä	Keskiarvo
39. Hankit mieluiten tutun merkkituotteen, vaikka se olisi kalliimpi kuin toinen vastaava tuote.	8,7 %	21,9 %	30,5 %	20,7 %	18,3 %	334	2,82
40. Tuotteen edullinen hinta on tärkein tekijä hankintoja tehdessä	14,2 %	29,4 %	32,3 %	16,6 %	7,4 %	337	3,264
41. Tuotteen ympäristöystävällisyys on tärkeä tekijä hankinnoissa.	18,5 %	38,7 %	28,9 %	9,2 %	4,8 %	336	3,568
42. Tuotteiden tai pakkausten kierrätettävyydellä on paljon merkitystä hankintoja tehdessä	15,5 %	25,3 %	32,4 %	19,0 %	7,7 %	336	3,217
43. Hankkiessasi sähkölaitteita, otat huomioon laitteen sähkönkulutuksen.	24,8 %	32,0 %	26,0 %	11,2 %	6,0 %	331	3,583
44. Hankintoja tehdessä tuotteen tai tavaran alkuperä on tärkeä tieto.	24,0 %	33,3 %	24,9 %	12,3 %	5,4 %	333	3,583
45. Jos mahdollista ostat mieluummin kotimaisen tuotteen, kuin ulkomailla valmistetun tuotteen.	37,6 %	35,9 %	19,5 %	5,0 %	2,0 %	343	4,02
46. Et hanki tuotteita, joiden valmistukseen on käytetty lapsityövoimaa.	50,7 %	17,0 %	20,5 %	8,2 %	3,5 %	341	4,032
47. Jos yksikkösi hankkii/vuokraa leasingilla henkilöauton, päätöstä tehtäessä se ottaa huomioon auton hiilidioksidipäästöjen määrän.	21,1 %	24,0 %	41,2 %	8,1 %	5,5 %	308	3,471

Taulukko 1. Hankintojen ympäristöasenteet

Väittämä 39. Hankit mieluiten tutun merkkituotteen, vaikka se olisi kalliimpi kuin vastaava tuote. Vastauksen keskiarvo oli kysymysryhmän alhaisin, alle kolmen. Tästä voinee päätellä, että rikosseuraamusalalla ei tuotteiden merkillä ole merkitystä hankinnoissa. Verratessa nais- ja miesvastaajien keskiarvoja voidaan huomata, että miehille merkkituotteella on enemmän merkitystä kuin naisille, vastausten keskiarvolla oli eroa 0,53. Miesten keskiarvo oli yli kolme, naisten vastausten ollessa 2,58. Merkkituotetta arvostettiin eniten RSKK:ssa, siellä vastausten keskiarvo oli ainoana yli kolmen; ollen 3,286 ja RTHY:n keskiarvo oli alhaisin 2,423.

Väittämä 40. Tuotteen edullinen hinta on tärkein tekijä hankintoja tehdessä. Vastausten keskiarvot olivat lähinnä, ei samaa eikä eri mieltä, vastaajista noin kolmannes oli valinnut kyseisen vastausvaihtoehdon. Tuotteen edullisen hinnan vaikuttavuutta hankintaan korostetaan, mutta tämän väitteen mukaan se ei kuitenkaan ole hankinnan tärkein kriteeri. Vapaa teksti

kenttä kysymysten vastausten perusteella, olisi voinut ajatella, että hinnan merkitys olisi ollut suurempi. Koulutustaustaan verrattaessa edullinen hinta oli vähiten tärkeä ylemmän korkeakoulututkinnon omaaville, heidän vastausten keskiarvo jäi alle kaikkien vastausten keskiarvon. RSKK:n vastausten keskiarvo oli korkein 3,857 ja RTHY:n keskiarvo oli matalin 3,037

Vantaalaisille edullisuus on erittäin tärkeä yli 40 prosentille vastaajista ja suurin piirtein samalle määrälle vastaajista se oli melko tärkeä (Kristiansson 2011,33). Aiemmissa ympäristötutkimuksissa on useimmiten kysytty henkilökohtaisia valintoja, joten tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia, mutta samansuuntainen tulos on nähtävissä.

Väittämä 41. Tuotteen ympäristöystävällisyys on tärkeä tekijä hankinnoissa. Vastausten keskiarvo oli yli 3,5 ja eniten valittu vastausvaihtoehto oli jokseenkin samaa mieltä. Tuotteen ympäristöystävällisyyden osalta Tampereen kaupungin työntekijöiden vastauksissa noin 50 prosenttia kiinnitti asiaan huomiota ja usein noin 35 prosenttia (Koskela 2004,71). Ympäristöystävällisyyden suhteen rikosseuraamusalan henkilökunnan asenne on myönteisempi. Jokseenkin samaa mieltä vastauksen valinneita oli 38,7 prosenttia vastaajista, ja täysin samaa mieltä vastauksen valinneiden osuus oli 18,5 prosenttia, jos nämä luvut lasketaan yhteen 57,2 prosenttia. Naisvastaajille ympäristöystävällisyys oli miesvastaajia tärkeämpää, naisten vastausten keskiarvo oli 3,76, miesvastaajien keskiarvon ollessa 3,38. Kaikkia alueita verratessa KEHA:n keskiarvo oli korkein 3,767 ja ESRAN keskiarvo oli matalin 3,259.

Kaikkein suurimmat keskiarvot koulutuksen ja sukupuolen mukaan verratessa olivat peruskoulututkinnon suorittaneilla naisilla 4,17, ylioppilastutkinnon suorittaneilla miehillä 3,8 ja naisilla keskiarvo oli tasan 4. Seuraavaksi korkeammat keskiarvot löytyivät ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla naisille 3,857 ja opistotasaisen tutkinnon suorittaneilla 3,75 ja ammatillisen perustutkinnon omaavilla naisilla 3,74. Sukupuolella näyttäisi olevan koulutusta suurempi merkitys ympäristömyönteisyyteen tämän kysymyksen osalta. Eurooppalaisessa tutkimuksessa vain 17 prosenttia vastaajista oli hankkinut ympäristöystävällisen tuotteen (European Commission 2008,20).

Väittämä 42. Tuotteiden ja pakkausten kierrätettävyydellä on paljon merkitystä hankintoja tehdessä. Vastausten keskiarvot olivat lähinnä, ei samaa eikä eri mieltä vastaajista noin kolmannes oli valinnut kyseisen vastausvaihtoehdon. Kierrätettävyydellä olisi luultu olevan suurempi merkitys vapaa teksti kenttä vastausten perusteella. Rikosseuraamusalueiden vastaajien vastauksia tarkasteltaessa voidaan havaita, että IPRA:n vastaajille tuotteen ja pakkauksen kierrätettävyys on kaikkien vastaajien keskiarvoa suurempi. Kaikkia alueita verratessa huomataan, että KEHA:n keskiarvo oli korkein 3,552 ja RSKK:n keskiarvo oli matalin 2,833. Tässä lienee osasyynä myös se, että KEHA:ssa jätteet lajitellaan, kun taas RSKK:ssa lajittelu ei ole vielä alkanut.

Naisvastaajille kierrätettävyyden tärkeys oli miesvastaajia tärkeämpää, naisten keskiarvon ollessa 3,43 ja miesvastaajien keskiarvo oli 3,0. Kierrätettävyyden tärkeys oli koulutuksen ja sukupuolen vertailussa tärkeintä peruskoulun suorittaneille naisille 3,6 ja miehille 4,0 ja seuraavaksi tärkein ylemmän korkeakoulututkinnon omaaville naisille 3,524 ja lukiokoulutuksen saaneille naisille 3,5 ja miehille 3,5.

Tampereen kaupungin henkilökunnan kyselyssä pakkauksen määrään ja kierrätettävyyteen kiinnitti usein huomiota vähän yli 30 prosenttia vastaajista ja joskus yli 50 prosenttia vastaajista (Koskela 2004,71). Vähemmän pakattu oli erittäin tärkeä vain noin 25 prosentille vantaalaisista vastaajista, mutta melko tärkeä lähes 40 prosentille vastaajista (Kristiansson 2011,33).

Väittämä 43. Hankkiessasi sähkölaitteita, otat huomioon laitteen sähkönkulutuksen. Vastausten keskiarvo oli yli 3,5 ja eniten valittu vastausvaihtoehto oli jokseenkin samaa mieltä. Sähkölaitteiden sähkönkulutuksessa on pienin merkitys ESRA:n hankkijoille, se jäi muutaman kymmenyksen kaikkien vastaajien keskiarvoa alhaisemmaksi. Kaikkien alueiden vastauksia verratessa voidaan havaita, että korkein oli KEHA:n vastausten keskiarvo 3,933 ja alhaisin RSKK 3,167. Tosin viimeksi mainituissa yksiköissä tehdään paljon vähemmän hankintoja kuin rikosseuraamusalueilla.

Naisvastaajien keskiarvo oli 3,72 ja miesvastaajien 3,45. Sähkölaitteen energiankulutus on merkittävämpää naisvastaajille. Kaikkien suurin keskiarvo oli ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla naisilla tasan neljä ja seuraavaksi suurin ammatillisen perustutkinnon omaaville naisille, joiden vastausten keskiarvo oli 3,95.

Väittämä 44. Hankintoja tehdessä tuotteen tai tavaran alkuperätieto on tärkeä tieto. Vastausten keskiarvo oli yli 3,5 ja eniten valittu vastausvaihtoehto oli, jokseenkin samaa mieltä. Kaikkein tärkein tieto oli ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneille naisille, joiden vastausten keskiarvo oli 3,925 ja ammatillisen perustutkinnon omaaville naisille, joiden vastausten keskiarvo oli 3,789. Ylemmän korkeakoulututkinnon omaavien miesten vastausten keskiarvo oli 3,765. Tuotteen alkuperätiedolla oli vähiten merkitystä ESRA:n hankkijoille, vastaus oli kolme kymmenystä kaikkien vastaajien keskiarvoa alhaisempi. Kaikkia alueita tarkasteltaessa KEHA:n keskiarvo oli korkein 3,967 ja RSKK:n matalin 3,167. Edellä olleiden kysymysten osalta RSKK:n asenteet ympäristöä kohtaan ovat alhaisemmat kuin muualla rikosseuraamusalueilla.

Väittämä 45. Jos mahdollista, valitset mieluummin kotimainen tuotteen kuin ulkomailla valmistetun tuotteen. Suosituimmat vastausvaihtoehdot olivat täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä ja vastausten keskiarvo oli yli neljä. Miesvastaajille kotimaisuus oli hivenen tärkeämpää kuin naisille, mutta ero ei ollut suuri. Korkein keskiarvo löytyi peruskoulututkinnon

omaavilta miehiltä 4,667 ja seuraavaksi korkein ylioppilastutkinnon omaavilta miehiltä 4,571 Kolmanneksi korkein keskiarvo oli ammatillisen perustutkinnon omaavien miesten vastauksissa 4,305. Tässä kysymyksessä miehet, joilla on alemmat tutkinnot olivat kaikkein kiinnostuneimpia kotimaisista tuotteista. Kaikkia alueita tarkasteltaessa kotimaisuus oli tärkeintä RTHY:läisille keskiarvolla 4,111 ja alhaisin keskiarvo oli RSKK:ssa, tosin hyvin lähellä muita keskiarvoja 3,857. RSKK:n ja IPRA:n vastausten suurin esiintyvyys oli kohdassa neljä jokseenkin samaa mieltä, kun kaikilla muilla alueilla eniten vastauksia kertyi kohtaan viisi täysin samaa mieltä.

Kotimaisen tuotteen suosimisen osalta Tampereen kaupungin työntekijöistä yli 60 prosenttia valitsi vaihtoehdon usein (Koskela 2004, 71). Vantaalaisten ympäristöasennetutkimuksessa kotimaisuus on erittäin tärkeä lähes puolella ja melko tärkeä 35 prosentille vastaajista (Kris- tiansson 2011, 33).

Väittämä 46. Et hanki tuotteita, joiden valmistuksessa on käytetty lapsityövoimaa. Vastaajien vastausten keskiarvo oli yli neljän ja yli puolet valitsi täysin samaa mieltä vastausvaihtoehdon. ESRA:n hankkijoille lapsityövoiman käyttö oli kaikkien vastaajien keskiarvoa parikymmentä kymmenystä pienempi. Kaikkein korkein keskiarvo oli peruskoulututkinnon omaavilla miehillä tasan 5 ja ylioppilastutkinnon omaavilla miehillä 4,714. Naisten korkein keskiarvo oli 4,2, joka oli sekä peruskoulututkinnon, lukiotutkinnon sekä ammatillisen perustutkinnon omaavilla. Tämä tulos oli aika yllättävä, vaikkakin kaikkien vastaajien keskiarvo oli yli neljä, joten asia on tärkeä kaikille vastaajille. Kaikkia alueita tarkasteltaessa KEHA:n keskiarvo oli korkein 4,241 ja ESRA:n matalin 3,807, joka ei kuitenkaan ollut kaukana muiden vastaajien keskiarvoista.

Väittämä 47. Jos yksikkösi hankkii/ vuokraa uuden henkilöauton päätöstä tehdessä se ottaa huomioon auton hiilidioksidipäästöjen määrän, vastausten keskiarvo jäi hivenen alle 3,5. Suosituin valittu vastausvaihtoehto oli, ei samaa eikä eri mieltä. ESRA:n vastaajien keskiarvo oli hivenen kaikkien vastaajien suurempi. Kaikkia alueita tarkasteltaessa RSKK:n keskiarvo oli kaikkein alhaisin 2,714 ja KEHAN korkein 3,808, kuitenkin kaksi viimeksi mainittuja tekevät vähiten autohankintoja. Naisvastaajille henkilöauton hiilidioksidipäästöillä oli suurempi merkitys kuin miesvastaajille. Naisvastaajien keskiarvo oli 3,57 ja miesten 3,38. Korkein keskiarvo oli peruskoulututkinnon omaavilla miehillä tasan neljä ja seuraavaksi korkein ylemmän korkeakoulututkinnon omaavilla naisilla 3,868.

Helsinkiläisten ympäristöasennetutkimuksessa kestävien tuotteiden ostamista on tehnyt yli 80 prosenttia vastaajista ja lähes sama määrä vastaajia oli huomionnut tuotteiden energiankulutuksen ja hiilijalanjäljen (Hakkarainen, Koskinen 2011, 32). Helsinkiläisten ympäristömyönteisyys vastausten perusteella on uskomattoman hyvä. Ympäristömerkitty tuote oli erittäin tar-

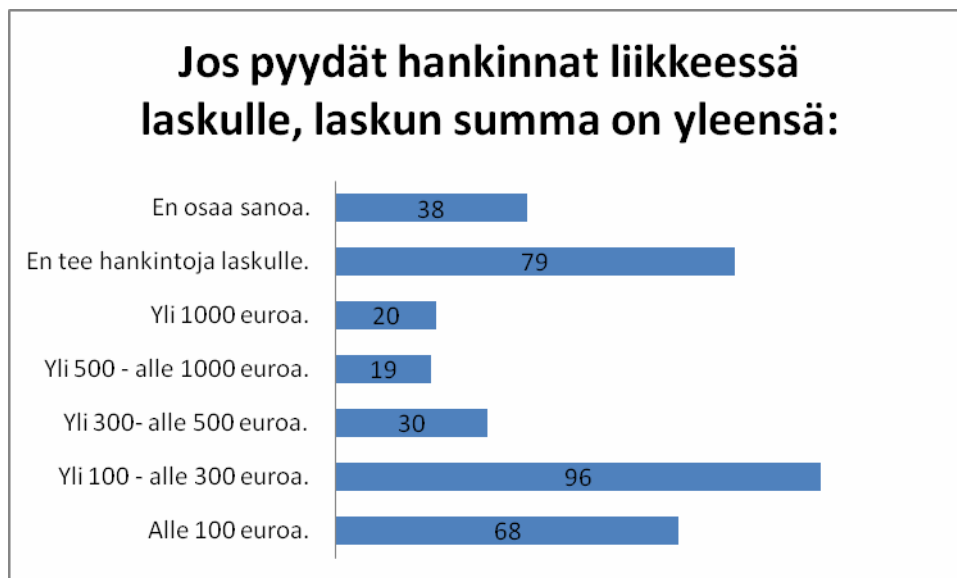
keä vajaalle 20 prosentille vantaalaisista vastaajista, mutta yli 40 prosentille melko tärkeä. Vähän ympäristöä kuormittava tuote oli erittäin tärkeä noin 25 prosentille vastaajista ja melko tärkeä noin 45 prosentille vantaalaista vastaajista. (Kristiansson 2011, 33.) Rikosseuraamusalan vastaajien mielipiteet ovat lähempänä vantaalaisten kuin helsinkiläisten vastauksia.

Kysymykseen, kun teet hankintoja, otat talon auton ja käyt ”kaupassa” tai lähetät jonkun muun ostoksille, lähes 38 prosenttia vastaajista vastasi kysymykseen harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Neljännes vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon, ei koskaan. Kerran kuukaudessa vaihtoehto keräsi noin 11 prosenttia vastaajista. Kerran viikossa vaihtoehdon valitsi noin kymmenen prosenttia vastaajista. Kerran kahdessa viikossa valitsi noin kahdeksan prosenttia vastaajista. Päivittäin ja joka toinen päivä kohtaan oli tullut onneksi hyvin vähän vastauksia, yhteensä noin kolme prosenttia vastauksista. Naisvastaajista 35 prosenttia ei käy koskaan kaupassa autolla ja 39 prosenttia harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Miesvastaajista 14 prosenttia ei käy koskaan kaupassa autolla ja 35 prosenttia käy harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Naisvastaajista kukaan ei valinnut päivittäin, joka toinen päivä tai kaksi kertaa viikossa vaihtoehtoja. Kaikkia alueita tarkasteltaessa voidaan havaita, että suosituin vaihtoehto rikosseuraamusalueilla harvemmin kuin kerran kuukaudessa ja muissa yksiköissä ei koskaan.

Tämä kysymys valittiin mukaan kyselyn laatijan oman työn näkökulmasta, jotta voitaisiin nähdä vaatiiko asia lisäohjeistusta. Lisäksi Valtioneuvoston periaatepäätöksen tavoitteissa on liikumisen vähentäminen. Hankintojen ohjauksen näkökulmasta pitäisi vielä saada selville, mitä näillä ostokerroilla hankitaan ja onko niin, ettei edes osaa tuotteista voitaisi hankkia tilaamalla. ESRA:n vastauksista suurin osa oli, kohdissa harvemmin kuin kerran kuukaudessa tai ei koskaan, muissa kohdissa vastaajia oli yhdestä kuuteen. LSRA:n ja IPRA:n osalta suurin kertymä oli kohdassa harvemmin kuin kerran kuukaudessa, mutta muut vastaukset jakautuivat aika tasaisesti välille kaksi kertaa viikossa ja kerran kuukaudessa. Vastaajia oli näillä vaihtoehdoille yhdeksästä viiteentoista ja suurimmaksi osaksi yli kymmenen vastaajaa vastausvaihtoehtoa kohti.

Kysymykseen, jos pyydät hankinnat liikkeessä laskulle, laskun summa on yleensä, vastaajista noin 27 prosenttia valitsi vastausvaihtoehdon yli 100 alle 300 euroa. Lähes 23 prosenttia vastaajista ei tee hankintoja laskulle. Lähes viidennes vastaajista valitsi vaihtoehdon alle sata euroa. Reilu kahdeksan prosenttia vastaajista valitsi vaihtoehdon yli 300 alle 500 euroa. Yli 500 alle 100 euroa ja yli tuhat euroa vaihtoehdot keräsivät noin viisi prosenttia vastaajista. Naisvastaajista liki 30 prosenttia ei tee koskaan hankintoja laskulle, kun miehistä vajaa 16 prosenttia ei tee hankintoja laskulle. Kaikkia alueita tarkasteltaessa voidaan havaita, että Rikosseuraamusalueilla yleisin vastausvaihtoehto oli yli 100 ja alle 300 euroa ja muissa yksiköissä en tee hankintoja laskulle.

Tämä kysymys liittyy pienlaskutuslisiin ja Eurocard-hankintakorttien käyttöön. Todennäköisesti ainakin alle sadan euron laskuihin lisätään pienlaskutuslisä, joka nostaa hankintahintaa prosentuaalisesti paljon. Suurempia ostoksia kannattaa pyytää laskulle, koska hankintakorttien kuukausilimiitti on yleisimmillään 1000 – 2000 euroa. Tässä kysymyksessä kysytään yksittäisen hankinnan arvoa. En tee hankintoja laskulle voisi viitata siihen, että nämä henkilöt käyttävät Eurocard korttia hankinnoissa, joita tekevät liikkeissä tai sitten eivät tee ostoksia liikkeissä lainkaan. Kysymyksen vastauksia voidaan käyttää hyväksi uusia pienhankintaohjeita laadittaessa.

Kuvio 14. Jos pyydät hankinnat liikkeessä laskulle, laskun summa on yleensä?

Kysymykseen, tarvitsetko lisäohjeistusta hankintoihin, yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, ettei tarvitse lisäohjeistusta hankintoihin. Kolmannes vastaajista kaipasi lisäohjeistusta hankintoihin. Kymmenesosa vastaajista ei tiedä tarvitseeko lisäohjeistusta hankintoihin. Tämän opinnäytetyön valmistumisen jälkeen on tarkoitus ohjeistaa hankintoja kestävän kehityksen näkökulmasta. Miehistä lisäohjeistusta ei koe tarvitsevana 64 prosenttia ja naisista 51 prosenttia valitsi tämän vaihtoehdon. Lisäohjeistusta hankintoihin kaipasi 111 vastaajaa.

Kysymykseen, tarvitsetko lisäkoulutusta hankintoihin, vastaajista lähes 55 prosenttia ei koe tarvitsevana lisäkoulutusta hankintoihin. Lisäkoulutuksesta hankintoihin tunsivat tarvitsevana kolmannes vastaajista. Noin 12 prosenttia vastaajista ei tiedä tarvitsevatko he lisäkoulutusta hankintoihin. Hankintakoulutusta tullaan järjestämään vuosittain ja tähän velvoittaa myös kestävien hankintojen periaatepäätöksen tavoitteet. Miehistä 60 prosenttia ei tarvitse lisäkoulutusta, kun taas naisista näin vastasi alle puolet. Lisäkoulutusta hankintoihin toivoi 118 vastaajaa.

Kysymykseen, mistä saat lisäohjeistusta liittyen kestäviin hankintoihin, oli mahdollista valita useampi vastausvaihtoehto, mutta vertailu on tehty hankintoja tekevien lukumäärän mukaan. (Kuvio 15.) Noin kolmannes vastaajista kertoi saavansa lisäohjeistusta omasta yksiköstä. Vajaa 29 prosenttia vastaajista valitsi lisäohjeistuksen saantipaikaksi oli Hanselin internet-sivut. On hyvä, että hankkijat käyvät Hanselin internet-sivuilla tarkistamassa löytyykö hankinnan kohteesta valmis kilpailutus. Kollegalta kertoi lisäohjeita saavansa noin 22 prosenttia vastaajista. Viidesosa vastaajista sai tietoa aluekeskuksesta.

Kuvio 15. Mistä saat lisäohjeistusta liittyen kestäviin hankintoihin?

Lähes 19 prosenttia vastaajista ei tiedä mistä saisi lisäohjeistusta hankintoihin. Internetistä tietoa etsii noin 18 prosenttia vastaajista. Noin 15 prosenttia vastaajista kertoi saavansa lisäohjeistusta tavarantoimittajalta. Ringistä tietoa etsi 11 prosenttia vastaajista. Keskushallintoyksiköstä tietoa haki noin kymmenen prosenttia vastaajista. Vajaa kuusi prosenttia vastaajista sai tietoa toisesta yksiköstä. Muualta tietoa haki noin seitsemän prosenttia vastaajia.

Rikosseuraamusalan yksiköistä vastauksia haki viisi vastaajaa. Koulutukset ja julkaisut mainitsi neljä vastaajaa. Kolme vastaajaa mainitse lait ja asetukset. Tiedotusvälineet mainitsi neljä vastaajaa, jotka kertoivat saavansa tietoa lehdistä, internetistä ja televisiosta. Kaksi vastaajaa etsii tietoa tavarantoimittajilta. Lähipiiristä tietoja saa kaksi vastaajaa. Loput vastaajat kertoivat, että he eivät joko tarvitse, tai heillä on kokemusta tai heitä ei kiinnosta.

Kohtaan muualta mistä, kysymykseen vastasi 25 henkilöä. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikoiden alle. rikosseuraamusalan yksiköt, koulutukset ja julkaisut, lähipiiri, tiedotus-

välineet, tavarantoimittajat, lait ja asetukset ja muut. Kysymykseen vastattiin korkeintaan muutamalla sanalla.

Kysymykseen, onko yksikössäsi järjestetty hankintakoulutusta, vastaajista 55 prosenttia kertoi, että hankintakoulutusta on järjestetty. Lähes kolmannekselle vastaajista valitsi vaihtoehdon, ettei koulutusta ole järjestetty. Vastaajista noin viisitoista prosenttia ei tiedä onko hankintakoulutusta järjestetty. Hankintakoulutusta pitää siis järjestää jatkossakin ja siihen velvoittaa myös kestävien hankintojen periaatepäätös.

Kysymykseen, oletko ottanut hankinnoissasi ympäristön huomioon, vastasi 132 vastaajaa ja vastauksia kertyi 3,5 sivua. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikoiden alle: Hanselin kilpailutukset, ympäristön huomiointi ja ympäristöä ei ole huomioitu.

Hanselin kilpailutukset

Hanselin kilpailutukset otsikon alle kertyi 15 vastausta.

Suurin osa vastaajista kertoi hankkivansa Hanselin kilpailuttamia tuotteita ja koki, ettei ole mahdollisuutta hankkia ympäristöystävällisiä tuotteita sitä kautta. Hansel on kuitenkin sitoutunut kilpailutusehdoissaan ottamaan ympäristötekijät huomioon. Autohankintojen osalta hankkijoilla oli päästörajoitukset tiedossa ja niitä noudatetaan.

" Käytännössä hankinnat niin pieniä päivittäistavaroita tai valmiiksi kilpailutettuja Hanselin tai aluekeskuksen tai OTTK:n kautta hankittavia / tulevia tavarota, ettei ympäristö ja kestävä kehitys ole kyllä mielessä varsinaista hankintaa tehtäessä."

" Tuoteet tilataan melkein aina Hansel kilpailutetuista valikoimista, jolloin ei tule juuri esiin ympäristöystävällisyys."

"Yksikön hankinnat ovat hinnaltaan alle 10.000 euroa vuosi. Hankinnat on toteutettava Hanselin kautta tai muuta säädettyä reittiä noudattaen. Yksikkö ei mene "torille ostamaan ekoperunoita". Kysymyssarjalla ei ole merkitystä. Mitään kilpailurajoja koskevia hankintoja ei ole. Ekolentolippujakaan ei saa ostaa: keskuvirasto käskää ostamaan juuri tietyllä lailla."

Ympäristön huomiointi

Ympäristön huomiointi ryhmän alle kertyi vähän noin 90 vastausta. Muutama vastaaja kertoi hoitavansa hankinnat työmatkallaan tai käyttävänsä hankintojen tekemiseen julkisia kulkuneuvoja tai polkupyörää. Monet vastaajat miettivät hankintoja tehdessään myös tavarankakkausta ja elinkaarta ja jos mahdollista hankkivat mahdollisimman vähän pakatun. Raaka-aineissakin monet miettivät pienempää ympäristövaikutusta ja elintarvikkeissa suositaan kotimaisuutta silloin kun se on mahdollista.

Satakunnan vankilassa yksi vastaaja kertoi, että Huittisissa harjoitetaan luomumaaatalous ja sen vuoksi kaikissa hankinnoissa otetaan ympäristönäkökulma huomioon. Osa yksiköistä tekee yhteistilauksia toisen yksikön kanssa ja säästää toimituskuluissa, vähentää kuljetuksia ja samalla myös minimi-tilausvaatimukset täyttyvät. Osa yksiköistä on kiinnittänyt asiaan viime

aikoina huomiota ja tehnyt hankintoja, joiden avulla jätteiden määrä saadaan laskemaan myös ohjeistuksen ja lajittelun myötä.

"Energiajätepuristin ja pahvipaalin ovat hankittuna. Ohjeistus, lajittelu ja käyttöönotto ovat tarkoitus saada kuntoon tänä vuonna. Sähkölaitteita hankkiessa energiankulutukseen kiinnitän huomiota. Ongelmajätteiden kierrätyksen toteutus asiaan perehtyneen yrittäjän kautta kerralla kuorma-autollinen."

"Käytämme luontoystävällisiä raaka-aineita. Myös elinkaaren lopussa tavara hyötykäyttöön. Mieluummin pahvi kuin muovipakkaus."

"Niin paljon kun se rahallisesti on mahdollista. Ainakin pyrin seuraamaan että pesuaineet olisivat ympäristö ystävällisiä. Käyn keskusteluja asiasta siivouspuolen kanssa."

Ympäristöä ei ole huomioitu

Ympäristö ei ole huomioitu otsikon alle vastauksia lajiteltiin 26 kappaletta. Osa vastaajista sanoi, ettei ole huomionut ympäristöystävällisyyttä. Osa vastaajista perusteli, ettei siihen ole ollut mahdollisuutta esimerkiksi tuoteryhmästä johtuen. Toiset vastaajat kertoivat, että tässä rahatilanteessa ei voi ajatella muita kriteereitä kuin hintaa ja pitivät sitä valitettavana. Osa vastaajista kritisoi ympäristösäännöksiä, koska ne kahlitsevat liikaa, eikä voi hankkia sitä mitä tarvitsee.

"Muut kriteerit menevät ylleä ympäristön edelle. Ainoastaan ajoneuvojen liisauksissa päästöt sanelevat hankintaa, vaikka niin ei saisi olla. Käyttötarkoituksenmukaisuus on oltava ensimmäinen kriteeri, sitten hinta ja vasta sitten päästöt. Tällä hetkellä päästörajat estävät käyttötarkoituksenmukaisen auton hankinnan."

"Hankintani koskevat erikoisvälineistöä jota tilataan lähinnä erikoisliikkeistä esim. Poliisin tekniikkakeskus. Luotan, että nämä tahot myyvät laadukkaita, kestäviä ja siinä määrin ekologisesti valmistettuja tuotteita kuin ko. tavaroita on mahdollista valmistaa."

Kysymykseen, missä hankinnoissa Rikosseuraamuslaitos / oma yksikkösi voisi ottaa ympäristön paremmin huomioon, tehdä "kestävämpiä hankintoja", vastasi 112 vastaajaa ja vastauksia kertyi 3,5 sivua. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikkojen alle: Kestävyys, keskittäminen ja asenteet ja kritiikki.

Kestävyys

Kestävyys otsikon alle kertyi noin 70 vastausta. Hankintojen tarpeellisuutta kyseenalaistettiin, tarvitseeko aina hankkia uutta, jos vanha toimii. Tietotekniikan osalta tähän vaihtoon on lienee syynä leasinglaitteet ja kolmen vuoden leasingsopimukset. Myös vähän pakattuja tuotteita kannustettiin hankkimaan ja yleistä keskustelua kestävästä valinnoista kaivattiin ja lisäksi toivottiin käytettävän harkintaa hankinnoissa. Vastaajat kannustivat myös kierrätyksen huomioimista hankinnoissa. He myös muistuttivat, että kaikkea ei tarvitse ostaa uutena ja mm. oppikirjoja voi hankkia käytettynä.

Ympäristöystävällisillä tuotteilla pelätään olevan lisähintaa ja toimistotarvikkeiden toimittajan saatavuus oli huono edullisimmilla tuotteilla. Vastaajat toivoivat, että

hankinnoissa panostettaisiin laatuun, koska monia halpoja koneita ja laitteita joudutaan korjaamaan usein. Hankintavaiheessa pitäisi miettiä tuotteiden käyttötarkoitusta ja kestävyyttä, takuuta ja huoltoa. Hinta ei saisi olla ainoa kriteeri. Toimitatapojakin pitää muuttaa, jotta työt sujuvat eikä ladattavat patterit jäisi käyttämättä.

"Yksikkö voisi ehkä vielä tarkemmin suunnitella hankintoja etukäteen ja arvioida tavaroiden ja tuotteiden riittävyyttä paremmin, jotta välttyään nopeilta hankinnoilta. Ongelma on se, että esim. toimistotarvikkeiden tilaamisessa on määritelty minimi-tilausmääriä, jotka voi olla turhan suuria pienelle yksikölle. Pulmaksi tulee myös säilyttäminen. Yhteistyöllä yritetty vaikuttaa tähän".

"Tuotteen elinkaariajattelua pitäisi ottaa enemmän huomioon. Nykyään hinta ratkaisee eikä niinkään tuotteen kestävyys."

"Ladattavat paristot ovat ympäristöystävällisiä ja käytössä halvempia. Kenenkään toimenkuvaan ei vaan kuulu huolehtia käytettyjen paristojen lataus."

Asenteet ja keskittäminen

Asenteet ja keskittäminen otsikon alle luokiteltiin reilu 20 vastautta. Vastaajat toivoivat uutta ajattelutapaa, yhteistyön lisäämistä ja kertakäyttöisyydestä luopumista. Hankintojen keskittämällä työmäärä vähenisi, kun tehtäisiin isompia hankintoja yhdessä. Keskittämisen kautta hankkijat tekisivät ehkä useammin hankintoja, mutta heillä olisi helpommin hallussa hankintojen ympäristönäkökulmien hallinta. Asennemuutosta tarvittaisiin myös siihen, että luovuttaisiin kertakäyttötuotteista. Vastaajat peräänkuuluttavat myös harkintaa ja tuotteiden tarveharkintaa ja elinkaaren miettimistä. Asennemuutoksen aikaansaamiseksi tiedotusta ja keskustelua pitäisi lisätä. Toisten virkamiesten toimintaa moitittiin osassa vastauksista. Paperin kulutus oli monen mielestä ongelmallista. Vastaajat ehdottivat myös sähköisiin asiakirjoihin siirtymistä, jolloin paperin tarve pienenesi.

"Keskittää hankintoja! Hankintojen alkuperän ja ekologisuuden selvittäminen kävisi helpommin keskitetysti, jotta kaikkien ei tarvitsisi tehdä samaa työtä (jos edes viitsitään) kyse ainakin pienhankinnoissa"

"kertakäyttötavaroista luopuminen"

"Ensinnäkin: jokaista pikkunippeliä ei tarvitse lähteä kahden henkilön voimin ostamaan kaupungilta valtion autolla. KESKITTÄMINEN!! Enemmän pitäisi miettiä hankintaa: tarvitaanko sitä ylipäänsä, jos tarvitaan, mikä olisi kestoikä ja käyttöprosentti. Tarviiko välttämättä joka huoneessa olla laite, vai riittäisikö yhteinen."

Kritiikki

Hanselin kohdistuvaa kritiikkiä löytyi yllättävän monen vastaajan vastauksesta. Moni kokee, että Hansel kilpailutuksen myötä pienet toimittajat jäävät ulkopuolelle ja suositaan suuria yksiköistä kaukana olevia toimittajia paikallisten sijaan. Moni vastaaja oli kuitenkin sitä mieltä, että ympäristön voisi ottaa huomioon lähes kaikissa hankinnoissa. Ruoka- ja kanttiinihankinnoissa kaivattiin lisää ympäristöasioiden huomioimista. Monet vastaajat eivät ilmeisesti ole

tietoisia, että Hanselin sivuilta löytyy tietoa, missä kilpailutuksissa ja miten ympäristöasiat on huomioitu.

"Hanselin pitää ottaa kilpailutuksessaan huomioon ympäristöasiat."

"Kaikessa suosimalla paikallisia ratkaisuja, käytännössä halvin voittaa on kaikkialla liikaa esillä. Tuotteen käyttöikä, missä valmistettu jne...vaikka tuote olisi ns halpa kannattaa miettiä miten on mahdollista, että se kannattaa lennättää Kiinasta Suomeen, se mitä hintalapussa lukee ei määrittele asian hiilijälkeä. Raha ohjaa käytännössä toimintaa. Asian ulkopuolelta esimerkkinä vaikka teiden kunto, eli se on pitkään johtuneen halvin voittaa kilpailutuksen tulos. Kaikissa hankinnoissa pitäisi voida asia ottaa huomioon!"

7.7 Ympäristöasenteet

	5 Täysin samaa mieltä	4 Jokseenkin samaa mieltä	3 Ei samaa eikä eri mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	1 Täysin eri mieltä	Yhteensä	Keskiarvo
56. Jokaisella Rikosseuraamuslaitoksen työntekijällä on vastuu kestävästä kehityksestä (ympäristön moniarvoisuuden säilyttämisestä).	47,1 %	33,5 %	15,0 %	2,6 %	1,8 %	955	4,216
57. Rikosseuraamuslaitokselle kestävä kehitys ja sen tukeminen on tärkeitä.	38,3 %	34,7 %	19,6 %	5,0 %	2,4 %	955	4,015
58. Rikosseuraamuslaitoksen kestävä näkökulma näkyy päätöksenteossa.	5,3 %	14,2 %	45,5 %	22,5 %	12,4 %	955	2,777
59. Rikosseuraamuslaitoksen kestävä näkökulma näkyy arvoissa.	5,5 %	14,3 %	45,2 %	25,0 %	9,8 %	955	2,807
60. Rikosseuraamuslaitoksen kestävä näkökulma näkyy tulosohejauksessa.	3,1 %	11,6 %	41,6 %	29,7 %	13,9 %	955	2,603
61. Rikosseuraamuslaitos huomioi kestävä näkökulman nykyään paremmin kuin aiemmin.	4,7 %	24,2 %	45,9 %	18,7 %	6,5 %	955	3,019
62. Rikosseuraamuslaitoksen pitäisi kiinnittää enemmän huomiota ympäristöasioihin.	34,2 %	35,9 %	22,1 %	5,2 %	2,5 %	955	3,941
63. Rikosseuraamuslaitoksella pitäisi olla käytössään ympäristöohjelma.	31,9 %	33,5 %	26,2 %	5,4 %	2,9 %	955	3,861
64. Vankiloissa pitäisi tarjota useammin luonnonmukaista, kasvispohjaista tai sesonginmukaista ruokaa.	23,0 %	22,8 %	33,0 %	11,3 %	9,8 %	955	3,379
65. Rikosseuraamuslaitoksessa pitäisi vähentää liikkumista ja pitää yhä enemmän palavereja videoneuvotteluina, aina kun se on mahdollista.	39,4 %	27,3 %	19,0 %	8,4 %	6,0 %	955	3,858
66. Rikosseuraamusalalla pitäisi lisätä etätöiden mahdollisuuksia niiden henkilöiden osalta, joilla se olisi mahdollista. (Etätö vähentää liikkumista).	37,6 %	32,1 %	20,2 %	6,8 %	3,2 %	949	3,942
67. Jos Rikosseuraamuslaitos rakennuttaa tai vuokraa kiinteistöjä niiden energiatehokkuusluokka pitää olla A ja peruskorjauksessa vähintään energialuokka C.	32,9 %	32,6 %	30,3 %	3,1 %	1,2 %	955	3,929

Taulukko 2. Ympäristöasennekysymysten vastaukset

Väittämä 56. Jokaisella rikosseuraamuslaitoksen työntekijällä on vastuu kestävästä kehityksestä (ympäristön moniarvoisuuden säilyttämisestä). Väittämässä suurin osa vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon täysin samaa mieltä ja seuraavaksi eniten valittiin jokseenkin samaa mieltä. Väittämässä keskiarvo oli yli neljä. Rikosseuraamusalueiden vastauksia tarkasteltaessa voidaan, että ESRA:n vastausten keskiarvo on kaikkien vastausten keskiarvoa alhaisempi ja IPRA:n ja LSRA:n kaikkien vastausten keskiarvoa hivenen korkeampi. Suurin osa vastaajista oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä tämän väittämän kanssa. Johdon vastausten keskiarvot olivat suuremmat kuin kaikkien vastaajien keskiarvot, 40 -49 -vuotiailla ja yli 60 -vuotiailla johtajilla keskiarvo oli noin 4,7. Kaikkein korkein keskiarvo löytyi ylemmän korkeakoulututkinnon omaavilta naisilta 4,616 ja seuraavaksi korkein peruskoulututkinnon omaavilta naisilta 4,5. Kaikkien alueita tarkasteltaessa havaitaan, että KEHA:n vastausten keskiarvo oli korkein 4,356.

Aiemmissa ympäristötutkimuksissakin on todettu, että vanhemmat ikäluokat ovat ympäristölle myönteisempiä (Koskela 2008, 11; Kristiansson 2011, 13; Lankinen 2005, 53 -54). Naisvastaajien keskiarvo oli 4,39 ja miesvastaajien 4,03. Eurobarometri tutkimuksessa 43 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä väitteestä, että jokaisella henkilöllä on merkitystä ympäristön suojeluun ja 43 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä (European commission 2008, 16).

Väittämä 57. Rikosseuraamuslaitokselle kestävä kehitys ja sen tukeminen on tärkeää. Väittämässä suurin osa vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon täysin samaa mieltä ja seuraavaksi eniten valittiin jokseenkin samaa mieltä. Väittämässä keskiarvo oli yli neljä. Yli 60 -vuotiaiden johtajien vastaukset olivat keskimääräisiä vastauksia korkeammat, keskiarvon ollessa 4,7. Kaikkein korkeimman keskiarvo oli peruskoulututkinnon omaavilla naisille 4,333 ja seuraavaksi suurimmat löytyivät ylemmän korkeakoulututkinnon ja opistotasaisen tutkinnon omaavilta naisilla, joilla molemmilla oli keskiarvona 4,242. Alueittain tarkasteltuna voidaan havaita, että RSKK:ssa on suurin keskiarvo 4,318 ja vain ESRA ja LSRA jäävät alueittain tarkasteltuna alle neljän keskiarvon.

Väittämät 58. Rikosseuraamuslaitoksen kestävä näkökulma näkyy päätöksenteossa ja 59. Rikosseuraamuslaitoksen kestävä näkökulma näkyy arvoissa ja 60. Rikosseuraamuslaitoksen kestävä näkökulma näkyy tulosohejauksessa. Väittämissä eniten vastauksia kertyi kohtaan, ei samaa eikä eri mieltä ja vastausten keskiarvot olivat 2,6 ja 2,8 välillä. Vain harva vastaaja oli sitä mieltä, että kestävä näkökulma näkyisi päätöksenteossa, arvoissa tai tulosohejauksessa. Johdon vastauksia katsottaessa havaittiin, että johdon mielestä tilanne on parempi ja tulokset paranivat johtajien iän kasvaessa. Kuitenkin 30 -39 -vuotiaat johtajat olivat yhtä kriittisiä kuin muut vastaajat.

Väittämä 61. Rikosseuraamuslaitos huomioi kestävän näkökulman nykyään paremmin kuin aiemmin. Eniten vastauksia kertyi kohtaan, ei samaa eikä eri mieltä. Vastausten keskiarvo oli 3,0. Johdon vastaukset olivat näihin väittämiin hivenen korkeammat kuin keskimääräiset vastaukset. Tosin 30- 39 -vuotiaat johtajat ovat jopa keskimääräistä kriittisimpiä väitteille. KEHA:n vastausten keskiarvo oli suurin 3,593 ja tässä osasyynä lienee vuoden 2011 alusta aloitettu jätteiden lajittelu ja kierrätys.

Väittämä 62. Rikosseuraamuslaitoksen pitäisi kiinnittää enemmän huomiota ympäristöasioihin. Eniten vastauksia kertyi kohtaan jokseenkin samaa mieltä keskiarvon ollessa vain hivenen alle neljän. Kaikkein suurin keskiarvo löytyi ylioppilastutkinnon omaavilta naisilta 4,231 ja seuraavaksi ammatillisen perustutkinnon omaavilta naisilta 4,206. Alueittain tarkasteltuna huomataan, että KEHA:n ja IPRA:n keskiarvot olivat yli neljän. Johdon vastaukset olivat yli neljän, lukuunottamatta 30- 39 -vuotiaita johtajia, jossa heidän keskiarvonsa oli alle muiden vastaajien keskiarvon.

63. Rikosseuraamuslaitoksella pitäisi olla käytössään ympäristöohjelma. Eniten vastauksia kertyi kohtaan jokseenkin samaa mieltä keskiarvon ollessa vain hivenen alle neljän. Johdon vastauksen keskiarvo oli yli neljän. Alueittain tarkasteltuna suurin kannatus oli RSKK:ssa keskiarvolla 3,955 ja seuraavaksi eniten tätä kannattivat IPRA:n vastaajat 3,908 keskiarvolla.

64. Vankiloissa pitäisi tarjota useammin luonnonmukaista, kasvispohjaista tai sesonginmukaista ruokaa. Sai eniten vastauksia kohtaan, ei samaa eikä eri mieltä. Vastausten keskiarvo oli 3,4. Johdon vastaukset olivat näihin väittämiin hivenen korkeammat kuin keskimääräiset vastaukset. Tosin 30- 39 -vuotiaat johtajat olivat jopa keskimääräistä kriittisimpiä väitteelle. Naisvastaajat suhtautuivat miehiä huomattavasti kannustavammin kasvisruoan lisäämiseen keskiarvon ollessa 3,72 ja miesvastaajien keskiarvon ollessa 3,01. Koulutuksen ja sukupuolen vertailussa korkein keskiarvo on peruskoulututkinnon omaavilla naisilla 4,056 ja ylemmän korkeakoulututkinnon omaavilla naisilla keskiarvo oli 3,859. Alueittain tarkasteltuna positiivisimmin suhtautuivat KEHA:n 3,729 keskiarvolla ja seuraavaksi eniten RTHY:n vastaajat keskiarvolla 3,688.

Väittämä 65. Rikosseuraamuslaitoksessa pitäisi vähentää liikkumista ja pitää yhä enemmän palavereja videoneuvotteluna, aina kun se on mahdollista. Eniten vastauksia kertyi täysin samaa mieltä vastaukseen ja keskiarvon 3,858 perusteella rikosseuraamusalalla ollaan samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Rikosseuraamusalueista IPRA:n vastausten keskiarvo oli hivenen korkeampi kuin kaikkien vastausten keskiarvo. LSRA:n keskiarvo oli hyvin lähellä kaikkien vastausten keskiarvoa, vaikka olikin sitä hivenen alhaisempi. ESRA:n alhaisinta 3,704 keskiarvoa, selittänee ehkä osaltaan yksiköiden läheisyys muuhun maahan verrattuna. KEHA:n vastaajien keskiarvo oli yli neljä.

Johdon vastauksista 30- 39 -vuotiaiden ja yli 60 -vuotiaiden vastausten keskiarvot jäivät kaikkien vastausten keskiarvoa alhaisemmiksi, mutta 40 -59 -vuotiaat suhtautuivat kaikkien vastausten keskiarvoa positiivisemmin liikkumisen vähentämiseen ja videoneuvotteluihin. Kaiken kaikkiaan rikosseuraamusalalla suhtaudutaan videoneuvotteluihin ja liikkumisen vähentämiseen myönteisesti. Osaltaan tähän vaikuttaa, että videoneuvottelulaitteet ovat olleet käytössä joissakin yksiköissä jo yli 5 vuotta. Naisvastaajien keskiarvo oli 3,992 ja miesvastaajien 3,705. Naisvastaajat suhtautuvat miehiä positiivisemmin videoneuvottelujen lisäämiseen. Videoneuvotteluita kannattivat koulutuksen ja sukupuolen vertailutaulukon mukaan ammatillisen perustutkinnon omaavat naiset keskiarvon ollessa 4,145 ja seuraavaksi eniten ylemmän korkeakoulututkinnon omaavat naiset keskiarvolla 4,131. Seuraavaksi korkeimmat tulokset olivat peruskoulututkinnon omaavilta, naisilla keskiarvo oli 4,056 ja miehillä tasan 4.

Väittämä 66. Rikosseuraamusalalla pitäisi lisätä etätöiden mahdollisuuksia niiden henkilöiden osalta, joilla se olisi mahdollista (Etätö vähentää liikkumista). Eniten vastauksia kertyi täysin samaa mieltä vastaukseen ja keskiarvon 3,942 perusteella rikosseuraamusalueella ollaan samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Rikosseuraamusalueiden vastauksia tarkasteltaessa voidaan havaita, että kaikkien alueiden keskiarvot jäivät kaikkien vastausten keskiarvoa hivenen alhaisemmaksi. Tätä selittää se, että suurin vastaajakunta oli vankiloissa työskenteleviä, eikä ainakaan valvontahenkilökunta voi tehdä työtään etätöinä. Johdon vastausten keskiarvo oli 30 -39 -vuotiaissa ja yli 50 -vuotiailla 4, mutta 40 -49 -vuotiaiden keskiarvo oli 4,6. Tuloksista voinee päätellä, että henkilökunnan lisäksi myös johto kannattaa etätöiden lisäämistä ja ehkä etätö voisi lisääntyä Rikosseuraamusalalla joidenkin virkamiesten osalta Valtioneuvoston periaatepäätteen mukaisesti.

Naisvastaajien keskiarvo oli 4,044, kun taas miesvastaajien keskiarvo oli 3,832. Ylemmän korkeakoulututkinnon omaavat naisvastaajat kannattavat eniten etätöiden lisäämistä keskiarvon ollessa 4,354. Seuraavaksi eniten etätöiden lisäämistä kannattivat ylioppilastutkinnon omaavat naiset 4,077, ylemmän korkeakoulututkinnon omaavat miehet 4,075 ja opistotasaisen tutkinnon omaavat naiset 4,073, näiden kolmen ryhmän vastaukset olivat lähes yhtä suuret. Kaikkia alueita tarkasteltaessa huomataan, että RSKK:n vastaajien keskiarvo oli 4,591 ja KEHA:n vastaajien keskiarvo oli 4,305 ja näissä yksiköissä osa henkilökunnasta tekee jo nyt etätöitä.

Väittämä 67. Jos Rikosseuraamuslaitos rakennuttaa tai vuokraa kiinteistöjä niiden energiatehokkuusluokka pitää olla A ja peruskorjauksessa vähintään energialuokka C. Suurin vastauskertymä oli vastausvaihtoehdossa samaa mieltä, mutta lähes yhtä moni oli jokseenkin samaa mieltä, keskiarvon ollessa 3,929. Rikosseuraamusalueiden osalta IPRA:n vastausten keskiarvo 3,997 oli suurin. ESRA:n ja LSRA:n keskiarvot jäivät hivenen kaikkien vastausten keskiarvoa alhaisimmiksi. Vastauksista voi päätellä, että rikosseuraamusalalla haluttaisiin energiatehokkaita rakennuksia.

Johdon vastauksista 30- 39 -vuotiaiden ja yli 60 -vuotiaiden vastausten keskiarvot jäivät kaikkien vastausten keskiarvoa alhaisimmiksi. Johdon vastaajista 40- 49 -vuotiaiden vastausten keskiarvo oli 4,24 ja 50 -59 -vuotiaiden vastausten keskiarvo oli 4,361. Johdon 40 -59 -vuotiaat ovat jokseenkin samaa mieltä ja siitä vähän vielä täysin samaa mieltä suuntaan arvioidessaan millaisia rakennuksia Rikosseuraamuslaitos vuokraa tai rakennuttaa. Tähän on varmaan syynä myös se, että vanhojen rakennusten lämmityskulut ovat suuria. Lisäksi vanhoissa rakennuksissa on paljon peruskorjausvaateita, joka on kallista.

Kysymykseen, miten Rikosseuraamuslaitos/oma yksikkösi voisi ottaa kestävän kehityksen paremmin huomioon toiminnassaan, vastasi 272 vastaajaa ja vastauksia kertyi 9 sivua. Vastaukset luokiteltiin seuraavien otsikoiden alle: liikkuminen, kiinteistöt, lajittelu, kestävät hankinnat ja linjaukset. Ei osaa sanoa vastauksia kertyi 37 vastausta.

Liikkuminen

Otsikon alle luokiteltiin 47 vastausta. Moni vastaaja toivoi etätönn mahdollisuuksien lisäämistä ja laajentamista laajemmalle henkilökunnalle työnkuvan sen salliessa. Etätönn osalta muistutettiin myös, ettei se sovi kaikkiin tehtäviin. Vankikuljetuksissa nähtiin keskittämismahdollisuuksia monen vastaajan taholta ja kimpakyytien kannustusta toivottiin henkilökunnan autolla liikkumisen vähentämiseen, niin työmatkoille kuin työn ja kodin väliselle matkalle. Saman kaupungin sisäisiä matkoja toivottiin jatkossa tehtävän toimivan julkisen liikenteen avulla eikä autoilla. Työmatkapyöräilyn kannustavuutta pitäisi lisätä. Toimipaikkojen sijoitukselle löytyi vastakkaisia ehdotuksia, osa vastaajista ehdotti, että kasvukeskuksiin, että liikkuminen vähenisi. Toiset vastaajat olivat sitä mieltä, että haja-asutusalueille, jolloin ruoantuottajat olisivat lähellä. Monet vastaajat toivoivat videoneuvottelujen lisäämistä, toisaalta toiset kokivat, että koulutuksissa videoneuvottelun kautta osallistuminen heikensi oppimista. Matkustamista puolen päivän koulutuksiin tapauksissa, joissa matka kestää kauemmin kuin koulutus, pitäisi välttää ja antaa mahdollisuus osallistua tällaisiin koulutuksiin videoneuvottelulaitteiden avulla.

"Esim. ed. mainittu videoneuvottelukäytäntö on hyvä idea, eli matkustuksen vähentäminen. Ylipäätään ottaa näkökulma keskeiseksi päätöksenteossa ja tulospalkkauksen osa-alueeksi."

"Hankkia toiset kunnolliset videoneuvottelulaitteet, ohjeistaa henkilökuntaa ja vankeja jätteen lajittelussa, sähkön ja veden säästämässä."

"Toisaalta ruuvia väännetään ihan joka puolelta ja alkaa kyllästyttämään jatkuva venyminen esim. videon kautta toimiminen alati --> ei onnistu aina halutulla tavalla, ihmisiä ei tavata enää kasvotusten. Tässä on monta puolta, vaikka kestävän kehityksen kannalla kannattaa jatkossakin olla."

Kiinteistöt

Kiinteistöt otsikon alle luokiteltiin 37 vastausta. Vankilarakennuksen ikä ja huono kunto huolestutti monia vastaajaa. Senaatille kaivattiin lisää asiantuntemusta rakennus- ja

korjausprojekteihin, nyt joudutaan korjaamaan myös uusia yksiköitä rakennusvirheiden vuoksi. Kiinteistöpuolelle kaivattaisiin takaisin osaajia, joiden avulla myös energiatehokkuus ja lämmön ja veden säästöjä voitaisiin saada paremmin aikaiseksi. Moni vastaaja sanoi, että yksiköissä on paljon säästöpotentiaalia energiatehokkuudessa. Monet vastaajat tekivät myös radikaaleja ehdotuksia, kaikista yli satavuotiaista rakennuksista pitäisi luopua ja rakentaa tilalle tilatehokkaampia, toimivampia sekä käyttökustannuksiltaan edullisempia rakennuksia. Monet vastaajat ehdottivat myös, että niitä tiloja mitä ei käytetä ei enää lämmitettäisi.

"Vaatimalla senaatilta rakenteiden tarkempaa elinkaari selvitystä joka olisi myös realistinen huomioiden rakennuksen todellisen käytön."

"Uusien rakennusten suunnittelussa ja niiden käytössä tulisi ottaa ympäristönäkökohdat paremmin huomioon ja mahd. mukaan myös perusparannuksissa."

"Jätteiden lajittelussa eli kierrätysasiat kuntoon, lämmityksessä, sähkön kulutuksessa, veden kulutuksessa. Kertakäyttöastiat vankiloissa ja koko rikosseuraamuslaitoksessa tulisi kieltää. Vankilarakennusten kunto pitäisi olla energiatehokas. Ei turhia tiloja. Turha remontoida vanhoja käyttökeltottomia vankilarakennuksia. Niistä pitää kyetä luopumaan ja jos tarvetta on, rakentaa uusia asianmukaisia tiloja"

Lajittelu

Lajittelu otsikon alle luokiteltiin 30 vastausta. Lajitteluun ja kierrätykseen pitäisi kiinnittää enemmän huomioita, samoin kuin tarpeettomien käytöstä poistettujen ehjien tavaroiden jälleenmyyntiin. Metallinkierrätys ja myynti mainittiin yhtenä mahdollisuutena. Monessa yksikössä ei ole minkäänlaista lajittelua ja toivottiinkin, että lajittelusta tehtäisiin linjaus ja se olisi pakollista kaikissa yksiköissä. Henkilökunta ja vangit tarvitsevat lajittelusta ja kierrätyksestä myös koulutusta ja ohjeistusta. Vastaajat kaipaisivat asennemuutosta kierrätyksen hyväksi. Monessa yksikössä ei kierrätetä yhtään mitään, ei edes paperia ja se koettiin todelliseksi ongelmaksi. Moni vastaaja kertoi kärsivänsä tilanteesta ja toivoi pikaista parannusta asiaan. Jos ja kun laaditaan ohjeistukset lajittelusta, niitä pitää myös valvoa, ettei asia jää vain paperille.

"Metalliromut (kupari, ruostumaton teräs ja alumiini) pitäisi lajitella erillisinä ja myydä markkinahintaan. Samoin toimivat ja ehjät sairaalakalusteet tulisi kierrättää eikä romuttaa."

"Jätteen lajittelu pakolliseksi ohjelmaksi."

"Kiinnittämällä enemmän huomiota kierrättämiseen, kannustamalla henkilökuntaa lajittelemaan jätteet ja järjestämällä sopivat astiat ja suunnittelemalla niiden tyhjennykset."

Kestävät hankinnat

Kestävät hankinnat otsikon alle luokiteltiin 46 vastausta. Hanselin roolia pohti moni vastaaja, hintoja pidettiin kalliina ja monesti käytettäisiin mieluummin lähialueen tuottajia tai yrityksiä hankintoihin. Tätä on syytä pohtia tulevissa hankinnoissa, että millä perusteilla saataisiin myös pienempia tuottajia ja yrityksiä mukaan. Vastaajat muistuttivat myös, että hankinnoissa

hinta ei saisi olla ainoa vertailuperuste, koska vanha sanonta halvalla ei saa hyvää, pitää valitettavasti paikkansa. Hankinnoissa pitäisi vastaajien mukaan miettiä tuotteen kestävyyttä ja laatua, jolloin kestävä kehitys tulisi huomioitua. Pitkän tähtäimen suunnittelua peräänkuulutettiin myös monen vastaajan vastauksissa. Monen vastaajan mielestä pitäisi aidosti miettiä hankintojen elinkaarta ja jos jostain käytössä olleesta toimivasta laitteesta tai huonekalusta luovutaan, kannatetaan kierrätystä kaatopaikan sijaan. Tietotekniikan hankintoja pitäisi pohtia monesta näkökulmasta, myös etätyö huomioiden.

"Jokainen vanki ja henkilökuntaan kuuluva virkamies omalla toiminnallaan ottaa huomioon kestävä kehityksen. Omassa yksikössämme on tullut säästöjä jätteiden lajittelun myötä siten, että esim. vangeille on kustannettu uusia suihkukenkiä. Oma yksikkömme käyttää myös mahdollisuuksien mukaan oman tuotantomme perunoita. Toiminta työpaikalla saattaa listätä myös kotona innostusta mm. lajitteluun ja yleensäkin ajatteluun kestävästä kehityksestä."

"Ongelmana on määrärahojen niukkuus. Hankinnat on kilpailtu niin tiukkaan, että aina ei voi valita parasta vaihtoehtoa (=yleensä kalliimpi), vaan se juuri kriteerit täyttävä, joka ei ole välttämättä pitkäikäisin tai muuten toimivampi vaihtoehto. Hinta ratkaisee mielestäni aivan liikaa. Kun laadukkaita tuotteita on keskitetysti kilpailutettu, niin laitostasolla kysellään, miksi maksaa noin paljon, kun halvemmallaakin saa. Em. asioiden vuoksi sitten sorrutaan halvempiin ratkaisuihin....."

"Voitaisiin vaihtaa tietotekniikan laitteita niiden todellisen elinkaaren mukaan, eikä muodin mukaan. "Kyllä minä pienemmästäkin näytöstä olisin nähnyt, mutta näyttö vaihdettiin siitä huolimatta." Tietokoneilla tai ohjelmilla on muka joku elinkaari. Tämä ei pidä paikkaansa, se on vain myyjien lypsykeino."

Linjaukset

Linjaukset otsikon alle luokiteltiin 75 vastausta. Moni vastaaja otti esille, että kestävä kehitys voisi näkyä rikosseuraamusalan strategiassa. Esimiesten ja johdon roolia toimia kestävä kehityksen motivaattorina toivottiin. Linjauksia kaivattiin, vaikka suurin osa vastaajista olikin sitä mieltä, että jokaisella virkamiehellä on vastuu toimia kestävä kehitys huomioiden. Kaivattiin lisäohjeistusta, koulutusta ja myös kannustimia esimerkiksi palkkioita siitä, että yksikkö saa toimintatapojen muutoksilla säästöjä aikaan. Palkkioksi ehdotettiin myös lupausta yksikön säilymisestä. Lisäksi toivottiin, että henkilökunnan jaksamiseen kiinnitetäisiin huomioita. Kertakäyttöastioista luopumista ehdotti moni vastaaja siten, että se olisi rikosseuraamusalan yhteinen linjaus ja asiasta toivottiin päätöstä. Vastaajat antoivat myös konkreettisia neuvoja miten jätteiden kierrätyspisteitä ja energiatehokkuutta voitaisiin parantaa. Moni vastaaja toivoi, että selvitetäisiin, voidaanko jotenkin rajoittaa vankien tuhlaamista niin sähkön kuin veden osalta vai onko ainoa keino ohjeistus ja valvonta?

"Esimiesten korostus ekologisuuden tärkeydestä, yhteiset infot ja keskustelutilaisuudet aiheesta -> henkilökunnan motivointi ja yhteisen vastuun herääminen, käytännön ekologisia toimia edistävän "ekotukihenkilöiden" nimeäminen työyhteisössä, laitehankintojen energian-

kulutuksen arviointi uusia laitteita hankittaessa, etätyön käyttömahdollisuuden käyttöönotto, videoneuvottelujen enenevä käyttö, lämmönkulun, veden käytön ym. seuranta."

"Kyllä linjauksen lähtevät ylhäältä päin. Pienemmissä asioissa jokainen työntekijä voi tehdä omia valintoja, mutta suuremmat valinnat tulee olla yhtenäisiä ja koko organisaatiota hyödyttäviä. Silloin niistä on myös eniten hyötyä ja silloin niistä voisi tulla itsestään selvyys kaikille, kun niitä edellytettäisiin noudatettavan. Oman yksikköni on niin pieni, että meidän yläpuolella on monta tahoa, jotka sääntelevät näitä asioita."

"Kestävä kehitys olisi liitettävä strategiaan. Tuotava esille, että sillä asialla on todellakin merkitystä, jotta saataisiin työntekijät sitoutumaan tämän kaltaisiin ajatuksiin."

7.8 Palaute kyselystä

Kysymykseen, kommentteja kyselyyn liittyen, niitä antoi 176 vastaajaa ja niitä kertyi 7 sivua. Vastaukset luokiteltiin kannustava, kritiikki ja nykytila. Ei osaa sanoa kommentteja kertyi kahdeksan kappaletta.

Kannustava

Kannustavia kommentteja antoi 68 vastaajaa. Moni vastaaja kertoi, että kysely sai heidät pohtimaan näitä asioita. Valtaosa kommentteista oli kannustavia ja positiivisia kyselyn laatijan onneksi. Monen vastaajan mielestä asia on ajankohtainen ja toivotaan toimenpiteitä kestävä kehityksen huomioimiseen rikosseuraamusalalla. Monet toivoivat, että jätteen lajittelua lisättäisiin yksiköissä sekajätteen ja paperin lisäksi. Osa vastaajista kertoi vievänsä pattereita tai lasipurkkeja kierrätykseen, kun yksikössä ne menisivät sekajätteeseen. Kyselyn laatija toivoo monien vastaajien ohella, että lajittelu otettaisiin käyttöön kaikissa yksiköissä ja lajitteluun ja kierrätykseen laadittaisiin yksikkökohtaisia ohjeita ja opastusta.

"Hienoa, että tällaisista asioista puhutaan ja nostetaan vihdoin esille valtionhallinnossa (voisimme olla esimerkkeinä vieläkin.)asia koskettaa meitä kaikkia ja mitä suuremmassa määrin tulevia sukupolvia, siis lapsiamme."

"Hyvä, että joku kiinnittää huomiota asiaan. Olin ihan sokissa silloin kun tulin töihin tänne, koska täällä ei kierrätetä. Kerran näin, kun vartija pisti tavalliseen roskikseen vangin kahvinkeitin lasipannuineen(käsittääkseni se on ongelmajäte, joka pitää palauttaa ongelmajätetepisteeseen) ja kun huomautin asiasta, vastaus oli "vittuukse tää mulle kuuluu". Me siis teemme täällä suoranaisia ympäristörikoksia. Vein asian eteenpäin johtajistoon, mutta siihen se jäi. Toisen kerran näin, kun vartija pisti ison kasan paristoja tavalliseen roskikseen. Edelleen vastaus oli, että "ei nyt touhuta mitään ylimääräistä, päästään kaikki helpommalla" (tämä on muuten yleinen vastaus kaikkeen kehittämisyritykseen). Otin paristot roskiksesta ja vein ne paristojen keräyspisteeseen itse. Vien myös lasiroskat mennessäni ja kierrätän, koska itseni tekee niin pahaä tämä välinpitämättömyys."

"Tärkeä aihe - hyvä! Tällä alalla ja ylipäätään julkisella sektorilla ekologiset seikat jäävät usein taka-alalle, energiasäästö ei kiinnosta, koska lasku ei mene omasta pussista."

Mielenkiintoinen ja tarpeellinkin kysely. Vierailuni toisiin yksiköihin on saanut minut ihmet-

telemään miksei kaikissa rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä ole jätteiden lajittelua, mikä on yksi helpoimmista tavoista säästää. Etenkin yksi suhteellisen uusi yksikkö (lue: uudet tilat) ei lajittele mitään muita jätteitä kuin sekajätteen.”

Kritiikki

Kriittisiä kommentteja antoi 35 vastaajaa. Osa vastaajista pelkäsi, että heidät voidaan tunnistaa. Kuitenkaan kyselyn tekijällä ei ollut aikaa eikä kiinnostusta kaivaa esille mitä joku yksittäinen vastaaja oli vastannut. Kyselyn tarkoituksena oli saada selville Rikosseuraamusalan mielipiteitä ja vastauksia kyselyyn ja vertailla eri yksiköiden vastauksia kokonaisuuksina tai eri vastaajaryhmien vastauksia verraten ikää, työkokemusta alalla tai koulutusta ja katsoa löytyykö niistä eroavaisuuksia. Ja löytyihän niitä; kaikkien myönteisemmin kasvis- , luomu- tai sesongin mukaisen ruoan tarjoiluun suhtauduttiin KEHA:ssa. Tämä vain yhtenä esimerkkinä. Ja mielenkiintoista oli myös havaita, että ESRA:n alueella oltiin yleensä vähemmän positiivisia ympäristöasioissa kuin muilla alueilla. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että tutkimus on ihan turha, tällä hetkellä on tärkeämpiä asioita pohdittavana.

”Olipa harvinaisen asenteellisesti tehty kysely. Tulokset eivät tule olemaan millään tavalla relevantteja. Parempi olisi ollut ympäristön kannalta jättää tämäkin nollatutkimus tekemättä.”

Osa vastaajista koki, että olivat hankalia ja niitä oli liian paljon, vaikka toiset vastaajat sanoivat, että kysymyksiä oli sopivasti ja ne olivat helposti ymmärrettäviä. Tosin mukaan mahtui myös kommentteja turhasta kyselystä johon pitää käyttää työaika. Monet vastaajista olivat huolissaan siitä, että yksiköiltä vaaditaan vuodesta toiseen säästöjä ja silti se ei riitä, vaan on pelko yksikön ja työpaikan säilymisestä aina odottamassa oven takana.

”On kiva, että ympäristöasioista ollaan huolestuneita, mutta enemmän pitäisi -ja minulle on tärkeämpää- olla huolestunut yksittäisten ihmisten työssä jaksamisesta ja siihen ei hirveän paljon ekoasiat vaikuta. Jatkuva valtion suhteutusohjelma eli säästäminen horjuttavat ihmisten hyvinvointia ja pahimmassa tapauksessa menee työpaikka alta ja joudut muuttamaan toiselle puolelle Suomea. Riittää, että ongelmajätteet viedään Riihimäelle.”

Nykytila

Rikosseuraamuslaitoksen nykytila kommentoi 65 vastaajaa. Moni muistutti Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävästä, joka ei ole kestävä kehittäminen. Moni sanoi valtakunnallisten kilpailutusten olevan ongelma, kun aiemmin on voinut tehdä hankintoja lähitiloilta. Kyselyn tekijää muistutettiin, että vankituotteet ovat kestävä kehityksen tuotteita, ennen kuin asiaa oli edes keksitty.

"Vastuu ympäristöstä ja kestävästä kehityksestä koskee teoriassa koko ihmiskuntaa ja sitä kautta myös erilaisia tekemiämme organisaatioita. Käytännössä nämä asiat ja kysymykset taitavat kuitenkin useimmiten mennä luokkaan "ei kuulu perustehtäviimme..."

"Vankeinhoitolaitoksessa valmistetut tuotteet ovat kyllä aina tehty kestävä kehityksen periaatteella, jo ennen kuin asia "keksittiin".

- "vankila on laitos jossa säilytetään vaarallisia ,väkivaltaisia ja arvaamattomia rikoksesta epäiltyjä henkilöitä, valmiudet tulipalon, väkivaltilanteen sattuessa vankilan sisällä pitää aina olla, yöllä tai päivällä jolloin valoista tai laitteiden kiinnipitämisestä ei voida laistaa!"

8 Johtopäätökset

8.1 Seurataanko sähkönkulutusta Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä ja miten sähkön kulutuksessa voidaan säästää?

Kyselyyn vastanneista 33 prosenttia kertoi, että sähkön kulutusta seurataan ja 26 prosenttia vastaajista kertoi, ettei seurata. Vastaajista 41 prosenttia, ei tiennyt seurataanko. Yleisimmin sähkönkulutusta seurataan kerran kuukaudessa, mutta seurantaa on myös muulla taajuuudella. Vastaajat ehdottivat, että energiatehokkuus otettaisiin paremmin huomioon kilpailutettaessa koneita ja laitteita. Lisäksi muistutettiin jokaisen virkamiehen vastuusta sammuttaa ne laitteet ja valot, joita kukaan muu ei tarvitse. Valaistuksen säätöön toivottiin avuksi aikakytkimä ja rakennusautomaatiikkaa. Monessa yksikössä valojen sammutuksesta huolehditaan valvontakierrosten yhteydessä. Tähän asiaan on kiinnitetty tähän asti liian vähän huomiota ja ohjeistusta sekä terveen järjen käyttöä asennemuutoksen lisäksi tarvittaisiin.

Vankien hallussa olevaan laitemäärään toivottiin rajoituksia tai vaihtoehtoisesti toivottiin, että otettaisiin käyttöön aiemmin käytössä olleet sähkön käytön rajoitukset esimerkiksi yöaikaan. Vangit jättävät monesti selleistä poistuessaan valot ja laitteet päälle koko päiväksi. Osassa yksiköissä joku käy tarkastamassa ja sammuttamassa niitä, mutta kaikissa yksiköissä ei tähän ole riittävästi resursseja. Ohjeistuksia sähkönsäästöä niin vangeille kuin henkilökunnalle kaivattaisiin myös. Sähkön kulutuksen seuraamiseen ja säästöön velvoittaa myös kestävien hankintojen periaatepäätös

Huonokuntoiset rakennukset koettiin suuriksi sähköntuhlareiksi. Vanhoissa rakennuksissa ei ole automatiikkaa liike- tai kellonaikakytkimillä, jota toivottaisiin valaistuksen ja ilmastoinnin säätämiseksi. Myöskään huonekohtaisia termostaatteja ei vanhoista rakennuksista löydy. Myös seuranta on puutteellista vanhoissa rakennuksissa. Vanhoissa rakennuksissa on monesti myös niin vetoista, että henkilökunnalla on sähkökäyttöiset lisälämmittimet käytössä talviaikaan. Saunojen lämmityksen harventamisella voidaan säästää sähkössä.

8.2 Mikä lämmitysmuoto Rikosseuraamusalan yksiköissä on käytössä, seurataanko lämmön kulutusta ja miten lämmityksessä voidaan säästää?

Yleisin lämmitysmuoto oli kaukolämmitys, mutta kolmannes vastaajista ei tiennyt, mikä lämmitysmuoto yksiköissä on käytössä. Pellettilämmitys on käytössä yhdeksällä prosentilla vastaajista. Öljylämmitys ja hakelämmitys on käytössä kuudella prosentilla vastaajista. Sähkölämmitys on käytössä noin viidellä prosentilla vastaajista. Kaukolämpö on myös tulossa muutamaan yksikköön korvaamaan muun muassa öljylämmitystä.

Kolmannes vastaajista kertoi, että lämmönkulutusta seurataan. Lähes puolet vastaajista ei tiedä seurataanko lämmönkulutusta. Vajaa viidennes vastaajista tiesi, ettei lämmönkulutusta seurata. Tähän voi olla syynä se, että vanhoissa rakennuksissa ei ole vaadittavaa tekniikkaa lämmönkulutuksen seurantaan ja monen vastaajan mukaan myös kiinteistöhenkilökunnan puute estää lämmön, veden ja sähkön kulutuksen tarkkailun. Joku vastaaja toivoi, että heidän yksikköönsä saataisiin palkattua kiinteistöpuolelle henkilö, niin siellä voitaisiin ottaa hake- lämmitys käyttöön ja säästää lämmityskuluissa. Jos lämmönkulutusta seurataan, yleisin tapa on tehdä se kuukausittain.

Lämmönsäästöön yksiköissä on käytössä ohjeita, jotka kieltävät pitämästä ikkunoita lämmitysaikaan auki, korkeintaan lyhyt tuuletus sallitaan. Niissä yksiköissä, joissa on koneellinen ilmastointi, ei ikkunoita edes saisi avata. Vankien auki jättämät ikkunat tuhlaavat lämpöä ”harakoille”. Vanhoissa rakennuksissa ikkunoiden puitteita ja ovia pitäisi tiivistää, jotta lämpö pysyisi seinien sisäpuolella. Ohjeistusta kaivattiin, osaksi maalaisjärjen käyttöön, mutta myös ilmastoinnin ja lämmityksen säätöihin.

Lämmönsäästöön yleisimmät ohjeet liittyivät peruskorjaukseen ja ovien ja ikkunoiden tiivistämiseen. Vanhoissa yksiköissä muistutettiin myös tuplaikkunoiden muistamisesta syksyllä. Ilmastoinnin ja lämmityksen säätöön pitäisi kiinnittää huomiota, koska liian tehokas ilmastointi aiheuttaa vedon tunteen ja huoneiden lämpötilaa halutaan nostaa. Vastaajat ehdottivat myös kartoitusta, missä tiloissa lämmitystä voitaisiin laskea, jos tilat eivät ole käytössä. Työhuoneiden osalta muistutetaan koneiden tuomasta lämmöstä.

Moni vastaaja sanoi, että alkää nyt ihmeessä säästäkö lämmityksessä, kun nytkin palellaan. Kuitenkin osa vastaajista kertoi, että monessa tilassa huonelämpötilaa olisi hyvä laskea. Ohjeistusta kaivattiin ja osa toivoi Ekotehokas vankila ohjeistuksen ratkaisevan pulman. Osa vastaajista ehdotti myös uusiin lämmitysmuotoihin investointeja, monet investoinnit maksavat pitkällä aikavälillä takaisin, edullisempien käyttökustannusten myötä. Aurinkopaneeleita, ilmalämpöpumppuja, lämmön talteenottojärjestelmiä ja maalämpöä ehdotettiin.

8.3 Seurataanko Rikosseuraamusalan yksiköissä vedenkulutusta ja miten veden kulutuksessa voidaan säästää?

Lähes kolmasosa kyselyyn vastanneista tiesi, että vedenkulutusta seurataan. Vastaajista 45 prosenttia ei tiennyt, seurataanko vedenkulutusta. Reilu viidennes vastaajista tiesi, ettei vedenkulutusta seurata. Yleisin seuraamisväli oli kuukausittain. Vain kymmenen prosenttia vastaajista tiesi, että yksiköllä on ohjeita veden säästämiseksi. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että kun vesi kuuluu vuokraan, ei sitä kannata säästää. Tosiasia kuitenkin on, että mikään ei ole ilmaista, jos vettä tuhlaataan kovasti, on vaarana vuokran nousu. Moni toimistossa työsken-

televä sanoi, että ei heillä oikein ole mahdollista säästää mitenkään, kun vessassa pitää käydä ja juodakin halutaan.

Suurimmiksi vedentuhlaajiksi mainittiin vangit, jotka kesällä jäähdyttävät ja talvella lämmitävät sellejään suihkuja laskemalla. Peruskorjauksia toivottiin ja ilmastointia, että tiloja saataisiin viileäksi. Painonappisuihkuja ja aikarajoitettuja suihkuja toivottiin vankitiloihin estämään turha vedenjuoksumus. Toisaalta säännöllisen seurannan peräänkuulutettiin myös. Seurannan avulla löydetään vuotokohdat ja voidaan puuttua niihin ajoissa, samoin seurannan avulla havaitaan myös turha vedenlaskeminen. Joissakin yksiköissä vedenpainetta on laskettu tai vettä jopa säännöstelty kesäaikaan. Vedenpaineen laskulla on saatu säästöjä aikaiseksi ainakin Vantaan vankilassa.

Vuotavien hanojen ja vessanpönttöjen seurantaa pidettiin myös tärkeänä. Siivoojilta toivottiin tähän apua. Pyykin- ja astianpesukoneiden pesua täytenä muistutettiin myös. Ohjeistuksesta uskottiin myös olevan apua. Peruskorjausten yhteydessä toivottiin vesipihejä vessanpönttöjä, liiketunnistuksella toimivia käsienpesuhanoja ja painonappisuihkuja myös henkilökunnan käyttöön. Lisäksi muistutettiin, että kun vanhoista putkista ei saa nopeasti kylmää juomavettä, pitäisi vettä laittaa kannuun tai pulloon jääkaappiin valmiiksi etukäteen, jotta valuttamiselta vältytään.

8.4 Lajitellaanko Rikosseuraamusalan yksiköissä jätteitä ja onko lajittelusta ohjeita?

Kolme neljäs osaa vastaajista kertoi, että heillä on jätteiden lajitteluohjeet. Reilu 17 prosenttia vastaajista tiesi, että yksikössä ei ole lajitteluohjeita. Lähes puolet vastaajista tiesi, että lajitteluohjeen noudattamista seurataan. Parhaiten seuranta onnistui, kun se oli vastutettu jollekin henkilölle tai henkilöryhmälle. Monessa yksikössä oli jätehuoltoryhmä. Jos valvonta oli säännöllistä päivittäin, lajittelu onnistui. Jos tehtiin vain pistokokeita, niin ainoa tapa havaita lajittelun epäonnistuminen oli jätehuoltoyhtiön sanktiomaksu. Monessa yksikössä virkamiehet ohjeistavat toisiaan lajittelun onnistumiseksi. Monessa yksikössä lajittelun seuranta ja valvoja on siivoojan tai laitoshuoltajan vastuulla. Niissä vankiloissa, joissa putsarit keräävät ja lajittelevat jätteitä, lajittelua valvoo usein joku valvontahenkilökunnasta. Roskien vienti oli myös yksi yleisimmistä tavoista salakuljettaa huumeita vankilaan. Näin varsinkin jos jätteiden lajittelupaikkaan oli pääsy myös vankilan ulkopuolisilta.

Avoimissa vastauksissa moni koki ongelmaksi, ettei yksikössä lajitella lainkaan. Jotkut aktiiviset vastaajat vievät itse työpaikalta laseja ja pattereita kierrätykseen. Monen vastaajan toive oli, että lajittelu tulisi pakolliseksi kaikkiin yksiköihin. Kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi, että yksiköissä lajitellaan biojäte. Tosin osa pelkäsi, että se menee loppujen lopuksi sekajätteen sekaan. Kuitenkin jäteyhtiöillä on lajitteluautoja, joihin voidaan laittaa eri osastoihin

erilaisia jätteitä. Näin varsinkin kaupunkialueella, ettei tarvitse käydä erikseen monella autolla jätteitä noutamassa. Biojäte vietiin useimmiten lajittelun jälkeen lajitteluasemalle, mutta jossain yksiköissä biojäte kompostoidaan. Biojätteen osalta moni vastaaja oli huolissaan siitä, että vangit eivät lajittele biojätettä erikseen.

Keräyspaperi lajiteltiin erikseen 73 prosentin vastaajan yksikössä ja pahvi lajiteltiin lähes yhtä usein. Paristot, ongelmajäte ja metalli otettiin talteen reilusti yli puolessa vastaajien yksiköistä. Kartonki ja toimistopaperi lajiteltiin noin 40 prosentin vastaajan yksiköissä. Pakkauksia hyötykäyttöön toimitettiin alle kolmasosan vastaajan mukaan. Jätteiden osalta osa vastaajista muistutti eri metallien arvosta ja niiden jälleenmyynnistä lajittelun jälkeen. Monen vastaajan paikkakunnalla on mahdollista kierrättää monia muita jätelajeja, joita yksiköissä ei lajitella. Joissakin yksiköissä jätteiden lajittelulla on saatu isoja säästöjä aikaan. Lajittelun onnistumiseksi muistutettiin ohjeistuksen ja seurannan sekä valvonnan tärkeydestä. Joissakin yksiköissä vuosittain järjestetään pakollinen jäteinfo, jossa kerrotaan lajittelun onnistumisesta ja säästöistä. Jätteiden määrää seurataan vain 27 prosenttia vastaajien yksiköistä. Osassa yksiköistä lajittelua on ollut aiemmin enemmän.

8.5 Miten Rikosseuraamusalan hankinnoissa on huomioitu kestävä kehitys ja miten ympäristö voitaisiin huomioida paremmin?

Kyselyyn vastanneista 353 henkilöä tekee hankintoja. Vain vajaalla kolmanneksella heistä on käytössä kestävien hankintojen ohjeistus. Rikosseuraamusalan hankkijoille tuotteen merkki ei ole syynä hankkia kalliimpaa tuotetta. Vastausten keskiarvo oli alle kolme. Naisvastaajille merkkituotteella oli pienempi merkitys kuin miehille, naisvastaajien vastausten keskiarvon ollessa 2,548. Miesvastaajilla vastausten keskiarvo oli 3,083, joten miehet ovat hivenen halukkaampia maksamaan enemmän merkkituotteesta. Tuotteen edullisuus oli tärkeämpi valintakriteeri kuin merkkituote, mutta tässäkin väittämässä, yleisin valinta oli, ei samaa eikä erimieltä. Tuotteen edullisuus oli vähiten tärkeää ylemmän korkeakoulututkinnon omaaville naisille, joiden vastausten keskiarvo jäi alle kaikkien vastausten keskiarvon.

Tuotteen ympäristöystävällisyys oli naisvastaajille miehiä tärkeämpää, naisvastaajien keskiarvo oli 3,759 ja miesvastaajien keskiarvo oli 3,377. Kun vertailuun otettiin mukaan sukupuolen lisäksi myös koulutus, havaittiin, että ympäristöystävällisyys oli tärkeintä peruskoulututkinnon omaaville naisille, joiden vastausten keskiarvo oli 4,167. Seuraavaksi tärkein se oli ylioppilastutkinnon omaaville naisille vastausten keskiarvolla tasan 4 ja miehille 3,8. Tämä vastaus tukee aiempia tutkimuksia siinä mielessä, että naiset ovat yleensä kiinnostuneempia ympäristöstä. Kuitenkin muissa tutkimuksissa on todettu korkean koulutuksen lisäävän ympäristömyönteisyyttä.

Tuotteen ja pakkauksen kierrätettävyydellä ei ollut niin suurta merkitystä kaikkia vastauksia tarkasteltaessa ja yleisin valittu vastausvaihtoehto oli, ei samaa eikä eri mieltä. Tärkeintä kierrätettävyys oli peruskoulun suorittaneille, miehille keskiarvolla 4 ja naisille keskiarvolla 3,6. Myös IPRA:n vastaajille kierrätettävyys oli myös muita tärkeämpää.

Sähkölaitteiden energiankulutus huomioitiin hankinnassa ja yleisin valittu vastausvaihtoehto oli jokseenkin samaa mieltä. ESRA:n vastaajille sähkönkulutuksella oli pienin merkitys. Vastauksen kaikkien suurin keskiarvo oli, ylemmän korkeakoulututkinnon omaavilla naisilla keskiarvo tasan neljä ja ammatillisen perustutkinnon omaavilla naisilla keskiarvo oli 3,95. Sukupuoli on merkittävämpi tekijä kuin koulutus.

Tuotteen alkuperätiedon osalta kaikkien vastausten keskiarvo oli lähellä 3,6 ja kaikkein tärkein se on ylemmän korkeakoulututkinnon omaaville naisille keskiarvolla 3,925 ja seuraavaksi tärkein ammatillisen peruskoulututkinnon omaaville naisille 3,789 ja seuraavaksi tärkein saman tutkinnon omaaville miehille 3,75.

Kotimaisuus ja se, ettei tuotteen valmistukseen ollut käytetty lapsityövoimaa oli rikosseuraamusalan hankkijoille tärkeää, vastausten keskiarvo oli molemmissa väitteissä yli neljän. Nämä asiat olivat kaikkein tärkeimpiä peruskoulututkinnon omaaville miehille keskiarvoilla 4,667 ja 5. Seuraavaksi tärkein ylioppilastutkinnon omaaville miehille keskiarvoilla 4,571 ja 4,714. Tulos on yllättävä, liittyy ehkä isänmaallisuushenkisyyteen, joka on kasvussa.

Henkilöautojen hiilidioksidipäästöt olivat vastaajille suurin piirtein yhtä tärkeitä, vastausten keskiarvo oli noin 3,5. Rikosseuraamusalueittain tarkasteltuna autojen hiilidioksidipäästöjen suhteen, se oli tärkeintä ESRA:lle. ESRA:n vastaajien keskiarvon ollessa kaikkien vastaajien keskiarvoa suurempi. Korkein keskiarvoperuskoulututkinnon omaavilla miehillä 4,0 ja ylemmän korkeakoulututkinnon omaavilla naisilla 3,868. Tämäkin tulos oli yllättävä. Kaikkia alueita verratessa huomattiin, että korkein keskiarvo oli KEHA:n vastauksissa ja alhaisin RSKK:n vastauksissa. Näin oli myös muutaman muun kysymyksen osalta. Toisaalta RSKK:ssa ja KEHA:ssa tehdään alueita vähemmän hankintoja, eikä RSKK:ssa kierrätetä jätteitä. Hankintoja tekeviltä kysyttiin, että ottavatko he auton ja käyvät kaupassa ostoksilla. Lähes 38 prosenttia vastaajista kertoi, että käy harvemmin kuin kerran kuukaudessa ja neljännes vastaajista ei käy koskaan. Kerran kuukaudessa vastausvaihdon valitsi 11 prosenttia vastaajista. Tämä kysymys oli otettu mukaan kyselyn laatijan työnkuvan vuoksi, jotta asia voitaisiin huomioida ohjeistuksessa. Eri sukupuolten vastauksia verrattaessa voitiin huomata, että miehet ovat innokkaampia ottamaan auton ja käymään kaupassa. Naisvastaajista yhteensä 74 prosenttia vastasi, ettei käy joko koskaan autolla kaupassa tai harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Miesvastaajista yhteensä 49 % vastasi, ettei käy koskaan tai harvemmin kuin kerran kuukaudessa autolla kaupassa.

Myös kysymys liittyen laskulle ostamiseen on kyselyn laatijan oman työn näkökulmasta mukaan otettu. Jos hankinnan arvo on alle 100 euroa, hankinta kannattaisi tehdä Eurocard-kortilla, niin välttyttäisiin pienlaskutuslisiltä. Tämän kysymyksen vastaukset otetaan esille rikosseuraamusalueiden kanssa hankintaohjeista keskusteltaessa. Naisvastaajista lähes 30 prosenttia ei koskaan tee hankintoja liikkeessä laskulle, kun taas miesvastaajista vain 16 prosenttia valitsi tämän vaihtoehdon.

Lisäkoulutusta halusi kolmannes vastaajista ja lisäohjeistusta kaipaasi myös kolmannes vastaajista. Tällä hetkellä ohjeistusta etsitään monesta paikasta, mutta suurimmalle osalle vastaajista nykyinen tilanne on hyvä. Yksiköissä on järjestetty hankintakoulutusta vastaajista 55 prosentin mukaan. Miesvastaajista 64 prosenttia ei tarvitse lisäohjeistusta ja 60 prosenttia ei tarvitse lisäkoulutusta hankintoihin. Naisvastaajista noin puolet ei tarvitse lisäkoulutusta eikä ohjeistusta hankintoihin.

Lähes neljäkymmentä prosenttia vastaajista kertoi ottaneensa ympäristön huomioon hankinnoissaan. Monet vastaajat sanoivat hankkivansa Hanselin kilpailuttamia tuotteita ja osa epäili, ettei niissä ole huomioitu ympäristönäkökulmaa. Hansel on sanonut, että yli 60 prosenttia heidän kilpailutuksistaan on tehty ympäristöasiat huomioiden. Moni vastaaja miettii tavaroiden ympäristövaikutuksia ja elinkaarta hankintoja tehdessään. Osa vastaajista kertoo, että kyseisessä tuoteryhmässä ei ole mahdollisuutta valita ympäristöystävällistä tuotetta.

Rikosseuraamuslaitoksen kestäviin hankintoihin ehdotettiin pitkän tähtäimen suunnitelmallisuutta ja elinkaaren huomiointia. Halvalla ei saa hyvää sanonta on hyvä pitää vastaajien mukaan mielessä hankintoja tehdessä. Enemmin kannattaa panostaa laatuun ja mahdollisesti myös ympäristötekijöihin kuin pelkkään hintaan kilpailutuissa. Asennekasvatusta toivottiin henkilökunnalle ja lisäksi ehdotettiin linjausta kertakäyttöisyydestä luopumista. Keskittämällä uskotaan myös saatavan säästöjä aikaan ja sillä tavoin taattaisiin ympäristöpykälien ja sekä hankintalain kiemuroiden hallinta paremmin. Moni toivoi, että Hanselin kilpailutuksissa huomioitaisiin jatkossa paremmin pienet tuottajat ja lähiruoka, lähellä tuotettavat palvelut.

8.6 Miten Rikosseuraamuslaitoksessa asennoidutaan kestävä kehityksen tavoitteisiin?

Rikosseuraamusalan vastaajista lähes puolet oli täysin samaa mieltä väittämän: Jokaisella Rikosseuraamuslaitoksen työntekijällä on vastuu kestävästä kehityksestä, keskiarvon ollessa yli neljä. Kolmannes oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Yli 60 -vuotiaat johtajien vastausten keskiarvo oli noin 4,7 ja ylemmän korkeakoulututkinnon omavilla naisilla keskiarvo oli 4,616. Tässä väittämässä korkeampi ikä ja koulutus lisäävät ympäristömyönteisyyttä, vaikkakin seuraavaksi korkein arvo oli peruskoulututkinnon omaavilla naisilla 4,5. Alueittain tar-

kasteltuna KEHA:n vastaajien keskiarvo oli suurin, mutta kaikkien alueiden keskiarvot olivat kuitenkin yli neljän.

Myös väittämä Rikosseuraamuslaitokselle kestävä kehitys ja sen tukeminen on tärkeää keräsi eniten vastaajia vaihtoehdolle täysin samaa mieltä 38,3 prosenttia ja yli kolmannes oli joksseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Kaikkein korkein keskiarvo oli yli 60 -vuotiailla johtajilla, keskiarvolla 4,7 ja seuraavaksi korkein oli peruskoulututkinnon omaavilla naisilla keskiarvon ollessa 4,333. Alueittain tarkasteltuna RSKK:n vastausten keskiarvo oli korkein, joka sinänsä on yllättävää, kun monessa muussa kysymyksessä RSKK:n vastaajille ympäristöystävällisyys ei ollut yhtä tärkeää kuin muille alueille.

Kuitenkin väittämät siitä, että kestävä näkökulma näkyy päätöksenteossa, tulohajauksessa tai arvoissa, vastauksista yli 40 prosenttia oli, ei samaa eikä eri mieltä kohdassa ja keskiarvo jäi alle kolmen. Vai RSKK:n keskiarvot olivat kaikissa kolmessa vaihtoehdossa yli kolmen.

Väittämässä Rikosseuraamusala huomioi kestävän näkökulman paremmin kuin ennen päästin vastausten keskiarvossa yli kolmen. KEHA:n vastausten keskiarvo oli korkein johtuen ilmeisesti vuoden 2011 alusta alkaneesta jätteen lajittelusta ja kierrätyksestä.

Väittämässä Rikosseuraamuslaitoksen pitäisi kiinnittää enemmän huomiota ympäristöasioihin vastaukset keskittyivät jokseenkin samaa mieltä vaihtoehtoon ja keskiarvo oli lähes neljä. Kaikkien suurin keskiarvo löytyi ylioppilastutkinnon omaavilta naisilta 4,231 ja seuraavaksi ammatillisen perustutkinnon omaavilta naisilta 4,206. Sukupuolella näyttäisi olevan suurempi vaikutus kuin koulutuksella. . IPRA:n ja KEHA:n vastausten keskiarvo oli yli neljä ja alhaisimmat keskiarvot löytyivät RTHY:n ja RSKK:n vastaajilta.

Väittämässä rikosseuraamusalalla pitäisi olla käytössään ympäristöohjelma, vastaukset keskittyivät jokseenkin samaa mieltä vaihtoehtoon ja keskiarvo oli lähes neljä. RSKK:n ja IPRA:n vastausten keskiarvot olivat korkeimmat. Tässäkin kysymyksessä RSKK:n korkea vastausten keskiarvo hämmästyttää, vai ajatellaanko siellä, että heidän toimintansa muuttuu, jos ohjeistus muuttuu?

Väittämässä vankiloissa pitäisi tarjota useammin luonnonmukaisia, kasvispohjaisia tai sesongin mukaista ruokaa, vastaajat valitsivat enimmäkseen vaihtoehdon kolme ja keskiarvo vastauksissa oli 3,3. Naisten ja miesten vastauksia verrattaessa voitiin havaita suuri ero naisvastaajien keskiarvon 3,72 sekä miesvastaajien keskiarvon 3,01 välillä. Verrattaessa koulutusta ja sukupuolta löytyy vielä suurempia eroja, korkeimman keskiarvon ollessa peruskoulututkinnon omaavilla naisilla 4,056 ja ylemmän korkeakoulututkinnon omaavilla naisilla 3,859. Tämä varmaan liittyy osaltaan siihen, että yleensä naiset ovat miehiä kiinnostuneempia kasvisruoas-

ta. Alueittain tarkasteltuna KEHA:ssa kannatettiin tätä eniten vastausten keskiarvon perusteella.

Rikosseuraamuslaitoksen pitäisi vähentää liikkumista ja järjestää yhä enemmän videoneuvotteluina, aina kun se on mahdollista. Vastaajien vastaukset keskittyivät enimmäkseen vastausvaihtoehtoihin jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä ja vastausten keskiarvot olivat hyvin lähellä neljää. Naisvastaajat keskiarvolla 3,99 olivat miehiä keskiarvo 3,71 kiinnostuneempia videoneuvottelujen lisäämisestä. Koulutuksen ja sukupuolen vertailussa ammatillisen perustutkinnon omaavien naisten keskiarvo oli kaikkein korkein 4,145 ja seuraavaksi korkein oli ylemmän korkeakoulututkinnon omaavilla naisilla 4,131. Kuitenkin peruskoulututkinnon omaavat miehet ja naiset olivat seuraavaksi eniten kiinnostuneita naisten keskiarvon ollessa 4,056 ja miesten tasan 4. KEHA:ssa kannatettiin myös eniten videoneuvotteluiden lisäämistä, keskiarvon ollessa yli neljä.

Rikosseuraamusalalla pitäisi lisätä etätönn mahdollisuuksia niiden henkilöiden osalta, joilla se on mahdollista. Vastaajien vastaukset keskittyivät enimmäkseen vastausvaihtoehtoihin jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä ja vastausten keskiarvot olivat hyvin lähellä neljää. Naisvastaajien keskiarvo oli 4,04, kun taas miesvastaajien keskiarvo oli 3,83. Ylemmän korkeakoulututkinnon omaavat naisvastaajat kannattavat eniten etätönn lisäämistä keskiarvon ollessa 4,354. Seuraavaksi eniten etätönn lisäämistä kannattivat ylioppilastutkinnon omaavat naiset, ylemmän korkeakoulututkinnon omaavat miehet ja opistotasaisen tutkinnon omaavat naiset, näiden kolmen ryhmän keskiarvot olivat noin 4,07. Kaikkien suurin kannatus etätönn oli KEHA:n ja RSKK:n vastaajien kesken, keskiarvon ollessa yli neljä. Näissä yksiköissä osa henkilökunnasta tekee jo tällä hetkellä etätöitä, mikä selittää kannatusta.

Jos Rikosseuraamuslaitos rakennuttaa tai vuokraa kiinteistöjä niiden energiatehokkuusluokkaa pitää olla A ja peruskorjauksessa vähintään energialuokkaa C. Vastaajien vastaukset keskittyivät enimmäkseen vastausvaihtoehtoihin jokseenkin samaa mieltä ja täysin samaa mieltä tai vastausten keskiarvot olivat hyvin lähellä neljää.

Näiden asennekysymysten mukaan Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunta suhtautuu positiivisesti kestävänn kehityksen ja kestävänn kehityksen tavoitteisiin. Rikosseuraamuslaitoksen pitäisi jatkossa huomioida kestävä kehitys myös strategiassa päätöksenteossa, arvoissa ja tulohjauksessa. Myös ympäristöohjelman käyttöönottoa, videoneuvottelujen lisäämistä ja etätönn mahdollisuuksia lisäämistä kannatettiin. Rikosseuraamusalalla työskentelevät naiset ovat miehiä ympäristömyönteisempiä. Kuitenkin joidenkin kysymysten osalta peruskoulututkinnon ja ylioppilastutkinnon omaavat miehet olivat kaikkein myönteisimpiä ja joissain kysymyksissä ylemmän korkeakoulututkinnon omaavat miehet olivat lähes yhtä positiivisesti suhtautuvia.

Kestävän kehityksen huomioimisesta paremmin jatkossa, vastaajat ohjeistivat muun muassa, että pitäisi tehdä pitkän tähtäimen suunnitelmia. Senaatin rooli ja vastuu huonokuntoisista rakennuksista herätti paljon ehdotuksia. Myös Senaatin pitäisi huomioida tuotteiden elinkaari ja ympäristönäkökulma uusissa rakennuksissa ja peruskorjauksissa. Rikosseuraamuslaitoksen pitäisi linjata lajittelu pakolliseksi sekä kertakäyttöastioista pitäisi luopua. Tilatehokkuutta pitäisi kasvattaa. Jätteiden lajitteluun ja kierrätykseen pitäisi panostaa ja se vaatisi kunnolliset jätteiden lajittelutilat.

Peruskorjauksen lisäksi vastaajat ehdottivat vanhojen rakennusten käytön lopettamista ja uusien rakentamista. Osa vastaajista toivoi niitä kasvukeskuksiin, jolloin vankien liikuttelu olisi helpompaa ja toiset toivoivat niitä lähelle viljelijöitä. Rikosseuraamuslaitoksen toivottiin kiinnittävän huomiota henkilökunnan jaksamiseen.

Esimiehen ja johdon roolia ja esimerkkiä kannustamassa kierrätykseen, henkilökunnan motivointiin ja yhteistä vastuuta ympäristön hyväksi tehtäviä valintoja kohtaan. Muistutettiin myös johdon roolista linjauksissa. Toivottiin myös, että videoneuvotteluja lisättäisiin ja matkustamista vähennettäisiin. Etätyön mahdollisuutta pitäisi lisätä, silloin kun se on mahdollista.

9 Kehittämis ehdotukset

Rikosseuraamusalalle pitäisi laatia kestävien hankintojen ohjeistus ja lisäksi ohjeet miten ja mistä tietoja voi hakea lisää. Hankintalainsäädäntöön viime vuosina tullut paljon muutoksia ja jotta hankintoja tekevät tietäisivät muutoksista, heitä pitäisi kouluttaa. Hankintoja pitäisi keskittää, jolloin koulutus ja ohjeistus olisi helpompi järjestää sekä hankintojen osaaminen vahvistuisi. Eri tuoteryhmien hankintoihin olisi hyvä laatia tuoteryhmäkohtaisia ohjeita. Lisäksi olisi hyvä pohtia hankintojen elinkaarta ja kierrättää tehokkaammin.

Rikosseuraamusalalla pitäisi ottaa lajittelu ja kierrätys käyttöön kaikissa yksiköissä. Kierrätyksestä ja lajittelusta pitäisi laatia ohjeet, joissa huomioitaisiin myös jätteiden synnyn ehkäisy. Materiaalin hyötykäyttöä pitäisi myös lisätä. Rikosseuraamusalalle olisi hyvä perustaa kestävä kehityksen tiimi, joka auttaisi hankinnoissa, sekä laatisi ohjeet ja kouluttaisi rikosseuraamusalan hankkijoita.

Sähkön, lämmön ja veden kulutuksen seurantaan pitäisi lisätä rikosseuraamusalalla. Lisäksi pitäisi pohtia lisää, miten sähkön, veden ja lämmön kulutuksessa voitaisiin saavuttaa säästöjä. Tässä olisi hyvä käyttää hyödyksi Vantaan vankilan Ekotehokas vankila projektin kokemuksia. Tästä on sovittu myös Rikosseuraamuslaitoksen ja Senaatin yhdessä laatimassa Toimitilaohjelmassa.

Ekotehokas vankila mallin käyttöä pitäisi laajentaa. Ekotehokas vankila projektin Vantaan vankilan raportteja pitäisi laittaa rikosseuraamusalalla laajempaan jakeluun. Myös benchmarkingia olisi hyvä käyttää Ekotehokas vankila periaatteiden levittämiseksi. Green Office periaatteisiin pitäisi tutustua tarkemmin ja ottaa niitä käyttöön mahdollisuuksien mukaan toimintoympäristössä.

Rikosseuraamuslaitoksen tulisi harkita ympäristöohjelman käyttöönottoa. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi harkita myös kestävä kehityksen huomioimista strategiassa, arvoissa, päätöksenteossa ja tulosohejauksessa. Rikosseuraamusalan tulisi ottaa kestävä kehityksen periaatteet huomioon kaikissa, niiltä osin, kun se on mahdollista, huomioiden niin ympäristön, sosiaalisen ja taloudellisen näkökulman. Kyselyn vastaajat toivoivat, että Rikosseuraamuslaitoksen johto tekisi linjauksia lajittelusta ja kertakäyttöastoiden käytöstä.

Rikosseuraamusalan kilpailutuksiin olisi hyvä ottaa mukaan myös muut kestävä kehityksen tekijät kuin ympäristönäkökulma. Taloudellinen näkökulma joudutaan huomioimaan käytännön pakosta, koska määrärahatilanne tulee olemaan entistä huonompi tulevina vuosina. Huolimatta tiukentuneesta taloudellisesta tilanteesta, sosiaalinen näkökulma huomioiden tavaroiden tuotannon työntekijöiden työolot, palkkaus ja lapsityönäkökulma pitää ottaa huomioon.

Tässä rikosseuraamusala voisi tehdä yhteistyötä muiden valtion virastojen ja myös Hanselin kanssa, että voisimme kehittää kilpailutuksiin sellaisen ehdon, jossa nämä asiat olisi huomioitu. Puolustusvoimat on jo pitkään käyttänyt kilpailutuksissaan ehtoina ILO:n sopimuksien noudattamista. Kyselyn kysymyksissä tähän ei viitattu muuten kuin lapsityövoiman osalta, mutta asia pitää ottaa huomioon myös muiden vaatimusten osalta.

10 Pohdintaa

Kestävän kehityksen näkökulma tuntui olevan monelle kyselyyn vastanneelle lähellä omaa ajatusmaailmaa. Kuitenkin osa vastaajista koki, että viimeaikaiset yksiköiden lopettamispäätökset ja säästötoimet ovat vieneet henkilökunnan jaksamisen niin äärirajoille, ettei minkään uuden asian miettimiseen haluttaisi käyttää aikaa. Toisaalta lajittelu on monelle arkipäivää kotona, joten suurelle osalle henkilökunnasta jätteiden lajittelu ei vaadi suurta asennemuutosta. Asennemuutosta kuitenkin tarvitaan niin henkilökunnan kuin asiakkaiden osalta, että kestävän kehityksen mukainen energian ja veden säästäminen ja jätteiden lajittelu ja kierrätys tulee käyttöön rikosseuraamusalalla.

Tuottavuusohjelman avulla vuodesta 2005 vuoteen 2011 henkilötyövuosia rikosseuraamusalalla on vähennetty 309 henkilötyövuotta. Nykyisessä tuottavuusohjelmassa ei tavoitteita ole asetettu henkilötyövuosille, vaan siinä on euromääräiset tavoitteet, mutta henkilötyövuodet eivät saa lisääntyä. Alun perin tuottavuusohjelmalla tavoitteena oli, että väestön ikääntyessä valtio ei saisi viedä liian suurta osaa käytössä olevasta työvoimasta, vaan yksityiselle sektorille piti taata mahdollisuus palkata osaavaa henkilökuntaa. Taantumien ja teollisuuden siirtymien halvempien palkkojen maihin on tehnyt tuon tavoitteen vanhanaikaiseksi. Lisäksi talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusten kautta valtion virastojen talous- sekä henkilöstöhallinnon osaajien määrä on vähentynyt. Viime aikoina Palkeet on lisännyt itsepalvelua ja osa palvelukeskusten hoitamista töistä on tullut takaisin virastoihin.

Moni vastaaja kertoi, että kiinteistöpuolen henkilökunnan vähennykset ovat johtaneet siihen, ettei veden, sähkön ja lämmön kulutusta pystytäkään seuraamaan riittävän hyvin. Pitkään valtiolla ja rikosseuraamusalalla on ollut trendinä, ettei eläkkeelle jäävien tilalle palkata uusia henkilöitä. Tilinpäätöksessäkään viitattiin henkilökunnan keski-ikänsä kasvuun. Mielenkiintoista oli myös havaita, että Senaatti ottaa esteettömyyden huomioon myös henkilökunnan osalta. Onkohan tässä ajateltu, että tulevaisuudessa korettelemme rollaattoreilla töissä? Tosin Senaatti myönsi, että osa henkilökunnasta voi joutua vaihtamaan tehtäviä hallintoon tai valvomoon raskeammista tehtävistä. Suurimmaksi osaksi esteettömyyden huomioimisessa ajatellaan asiakkaita ja esimerkiksi perhetapaamistilojen esteettömyyttä eikä henkilökunnan tilojen esteettömyys ole kuitenkaan suuressa roolissa.

Vaikka osa henkilökunnasta vastustaa lajittelua, kierrätystä, kestävän näkökulman huomioimista hankinnoissa, veden, sähkön ja lämmön kulutuksessa, niin silti muutosta kestävämpään suuntaan tarvitaan. Jos aiemmin on printattu yhdelle puolelle paperia ja siirrytään tulostamaan molemmille, niin paperia voi säästyä lähes puolet aiempaan verrattuna. Vankilaympäristö asettaa omia haasteitaan ympäristömyönteiselle käytölle, valoja ei voi aina sammuttaa tai laitteita sulkea, kun itse poistuu tilasta työpäivän jälkeen. Kuitenkin jopa vankilassa on

tiloja, jossa näin voi toimia ja näissä tiloissa kannattaa valoja sammutella myös kesken päivän, jos niitä ei tarvita. Sammutitpa valot tai et, toimit ilmastomuutoksen hillinnän puolesta tai sitä vastaan. Arjen pienillä teoilla matka kohti kestävämpää kehitystä tulee vähitellen.

Hankintojen kilpailuttaminen EU-direktiivien mukaisesti asettaa omat ongelmansa. Tuotteiden vapaan liikkuvuuden vuoksi etäisyys ei saa olla hankinnan valintaperuste. Lähiruokaa ei voi siis suosia kuljetuksia vähentämällä. Viime aikoina on ollut puhetta, ulkomaisen jauhelihan käytöstä kouluruoissa. Kotimaista jauhelihaa ei voi suosia vain kotimaisuuden vuoksi, mutta jos kilpailutusehdoissa sanotaan, että tuote ei saa olla pakastettu, ulkomainen jauheliha on pois suljettu. Eli joissain tapauksissa Rikosseuraamusalallakin pitäisi keksiä tapoja millä voimme noudattaa hankintalakeja ja asetuksia ja silti hankkia tavaroita ja palveluja lähiseudulta. Kuitenkin hankinnoissa pitää huomioida olennaisin hankinnan kohteen määrittely, mutta hinnalla on myös vaikutusta. Tosin hinnan merkitystä on viime aikoina korostettu liikaa ja siitä syystä halvalla on hankittu myös huonoa. Laatuperusteiden määrittely on siis tärkeää jokaisen hankinnan osalta, niin saadaan mitä halutaan eikä sitä mitä toimittajat tarjoavat.

Myös EU asettaa tavoitteita, jotka eivät kaikilta osin sovellu Suomen olosuhteisiin. Kirjoittaja osallistui 24.4. Hanselin ja Senaatin toimitilapäivään. Hannu Koivurinta Valtiovarainministeriöstä kertoi, että on olemassa EU direktiivi mahdollisimman vähäkitkaisista renkaista ja tällä tähdätään polttoainekulutuksen laskuun. Kuitenkin Suomen talviolosuhteissa vähäkitkaisuus olisi suuri ongelma. Onneksi Suomessa ei ole otettu tätä direktiiviä tosissaan. Vaikka moni ihmettelee sitä, ettei leipomotuotteita saa enää kuljettaa lämpiminä eikä kalakukkoja saa myydä lämpiminä. Polttoaineen kulutus ja hiilidioksidipäästöt ovat pienempiä uudemmissa autoissa, joka sinällään kannustaa autokannan uudistukseen. Moni vastaaja kyseenalaisti Naarajärveltä tehdyt ajoneuvohankinnat tästäkin syystä. Naarajärven vankila kunnostaa muun muassa poliisien vanhoja autoja ja myy niitä eteenpäin.

Hanselin puitesopimukset eivät aina ota meidän tarpeitamme huomioon, kun kilpailutukset suunnataan koko valtionhallintoa palvelemaan. Tukipartioautoille kertyy vuodessa yli 50.000 kilometriä ja auto olisi halvempi ostaa itse kuin vuokrata leasingauto. Rikosseuraamusalan pitäisi miettiä omia tarpeitaan ja yrittää saada Hanselin puitesopimukseen ehtoja, jotka palvelisivat tiettyjä tarpeitamme. Hansel kuuntelee asiakkaitaan, mutta monesti sopimuksen toimimattomuus huomataan vasta käytännössä. Rikosseuraamusalan onkin herättävä ajoissa pohtimaan, että Hanselin kilpailutuksissa otetaan tarvitsemamme näkökulmat huomioon jo etukäteen. Rikosseuraamusalalla on siis itse aktivoiduttava ja oltava mukana pohtimassa kilpailutuksen kriteerejä.

Työtoiminnan raaka-aineiden hankinta on hankala asia hankintalain näkökulmasta. Hankintalaki määrittelee, että jos kilpailuttava arvo on yli 30.000 euroa hankinta pitää kilpailuttaa.

Alkuvuodesta ei vielä välttämättä tiedetä kuinka paljon puu- tai metalliraaka-ainetta tarvitaan, kun tarve riippuu myös asiakkaiden tilauksista. Loppuvuodesta voidaan havaita, että raja onkin ylitetty ja olisi pitänyt kilpailuttaa. Raaka-aineiden osalta kilpailutus on hankalaa, jos yhtäaikaaisesti ei hankita koko kilpailutettua määrää. Toimittajat eivät halua sitoutua hintoihin pitkäksi ajaksi ainakaan metallin osalta johtuen maailmanmarkkinahinnan muutoksista.

Hankintojen kehittämisen näkemyksestä koko ajan on uutta opittavaa ja kehitettävää, pitää huomioida uusia lakeja, asetuksia, ohjeistuksia, EU direktiivejä, kilpailutuksia ja niitä selvittelemällä oppii itsekkin lisää. Tilaustenhallinnan järjestelmä TILHA ja Tilojenhallinnan järjestelmä Optimaze on molemmat otettu käyttöön rikosseuraamusalalla tänä vuonna ja ehkä pian niistä saadaan jotain konkreettista apua toiminnan kehittämiseen.

Ympäristöasennetutkimuksissa on usein havaittu, että nuoret ovat ympäristömyönteisiä ajatusmaailmaltaan, mutta asenteet eivät heijastu tekoihin. Selityksinä tässä on pidetty tuotteiden hintaa, hankalampaa saavutettavuutta ja lisää vaivannäköä. Iän on todettu lisäävän ympäristömyönteisyyttä, joka näkyy myös teoissa ja naisten on todettu olevan miehiä ympäristömyönteisempiä. Tarkastellessa rikosseuraamusalan vastauksia voidaan havaita samansuuntaisia tuloksia. Toisaalta kuitenkin myönteisten ympäristöasenteiden sanotaan lisääntyvän korkeamman koulutuksen myötä. Vastauksia tarkasteltaessa rikosseuraamusalan henkilökunnan osalta, tämä ei pidä paikkaansa. Vaikkakin yleisesti ottaen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet naiset ovat myönteisiä, niin usein samankaltainen tulos saatiin myös ammatillisen perustutkinnon omaavilta naisilta. Aiemmat tutkimukset ovat suurimmaksi osaksi karottaneet henkilökohtaista ostokäyttäytymistä, joka tässä tutkimuksessa rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle. Kuitenkin samantyyllisistä kysymyksistä johtuen tutkimuksessa tehtiin vertailuja aiempiin tutkimuksiin. Rikosseuraamusalan henkilökunnan osalta varsinkin naisten ympäristöasenteet olivat myönteisempiä kuin miesten, joka on myös todettu aiemmissa tutkimuksissa.

Tietyissä kysymyksissä alimman koulutustason omaavat henkilöt olivatkin eniten myönteisiä ja näissä tapauksissa myös miesten osalta. Kotimaisuuden arvostaminen oli kaikkien suosituinta peruskoulututkinnon ja lukiotutkinnon omaavilla miehillä ja tutkija mietti, että onko tässä jotain yhteistä perussuomalaisten suosion kanssa. Toisaalta kotimaisuutta arvosti suurin osa vastanneista ja tällaisella valinnalla halutaan säilyttää työpaikkoja ja toisaalta ympäristöystävällisestä näkökulmasta katsottuna myös vähentää kuljetuksia. Sosiaaliseen kestävyysliityvä kysymys, en hanki tuotteita, joiden valmistukseen on käytetty lapsityövoimaa, sai myös suurimman kannatuksen alimpien koulutusluokkien miehistä. Kuitenkin täysin samaa mieltä väitteen kanssa oli yli puolet vastaajista, joten rikosseuraamusalan henkilökunta osoittaa valvovaisuutta tähän asiaan. Tämän tutkimuksen perusteella näyttäisi myös, että rikosseu-

raamusalalla työskentelevät ovat jo ottaneet ympäristön huomioon hankinnoissa ja ympäristöystävällisyyttä pitävät tärkeänä myös henkilöt, joilla ei ole korkeakoulutustaustaa.

Väittämään, jokaisella Rikosseuraamuslaitoksen työntekijällä on vastuu kestävästä kehityksestä, noin 47 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä ja yli kolmannes vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä. Tämä tulos on samansuuntainen eurooppalaisille tehdyn tutkimuksen kanssa, jossa väitteen, jokaisella on rooli luonnonsuojelusta, vastaajista täysin samaa mieltä oli 43 prosenttia ja 43 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä. (European Commission 2008, 16).

Olisi mielenkiintoista, jos ympäristöasenteita tutkittaisiin Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan osalta myös myöhemmin, niin voitaisiin nähdä, että onko tapahtunut muutoksia ympäristöystävällisyyden suhteen ja jos on tapahtunut muutoksia, niin mihin suuntaan. Mediassa on viime päivinä kerrottu, että Suomessa ei enää olla niin huolestuneita ilmastomuutoksesta kuin aiemmin. Kuitenkin jokaisen ihmisen teoilla on vaikutusta siihen, miten ilmastomuutos etenee. Jos julkinen sektori vaatii ympäristöystävällisiä tuotteita ja palveluita, yritysten on niitä tarjottava. Kestävässä kehityksessä pitää huomioida ympäristön lisäksi myös sosiaalinen kestävyys ja tähän osuuteen pitää kiinnittää huomiota hankinnoissa. Rikosseuraamusalallakin voitaisiin ottaa hankintojen perusvaatimukseksi ILO:n konventiot, ettei tuotteita ole tuotettu lapsityövoimalla, pakkotyöllä ja lisäksi niin, että työntekijöillä on kohtuullinen palkka ja työajat. Tämähän ei ole itsestään selvää edes Suomessa, kuten Natalia Ollus kertoi kansainvälisen viikon luennoilla Laureassa talvella 2011.

Valtioneuvoston periaatepäätös kestävästä valinnoista tavoitteet kiristyvät vuoteen 2015 mennessä, ja ne pitää huomioida hankintojen suunnittelussa ja ohjeistuksessa. Toisaalta Rikosseuraamuslaitoksen pitää esittää rakennusten osalta vaatimuksia myös Senaatin suuntaan, jotta peruskorjauksissa ja remonteissa otettaisiin vaatimukset huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Tosin passiivitalo asettaa suurempia vaatimuksia ilmastoinnille ja ongelmana ei olekaan enää palelu kuten nykyisissä hatarissa rakennuksissa. Ongelma voikin olla liiallinen lämpö ja aikaisin keväällä lisääntyneen auringonpaisteen vuoksi. Lisäksi tekniikka, jota rikosseuraamusalalla vaaditaan jo turvallisuusnäkökulmasta, tulee lisäämään lämpöä.

Vankien tupakointi tapahtuu sisätiloissa ja sen vuoksi ilmastoinnin tehon pitää olla korkea. Tähän asiaan olisi myös hyvä saada joku ratkaisu. Asiahan on myös työsuojelullinen, rikosseuraamusalan henkilökunta altistuu vankien tupakoinnin aiheuttamille haitoille. Olisi hyvä, jos tupakointi olisi sallittua vain ulkona, mutta tämä ei olisi kaikilla suljetuilla osastoilla mahdollista edes päiväsaikaan. Oli yllättävää, ettei tämä asia tullut esille vastauksista. Onko henkilökunta on jo alistunut asian toivottomuuteen? Lämmön hukka, ilmastointi ja ikkunoiden auki pitäminen liittyvät kuitenkin suurelta osin juuri tupakointiin. Ehkä pelätään liikaa Eduskunnan oikeusasiamiehen puuttumista asiaan, jos tupakointi kiellettäisiin vangeilta sisätiloissa.

Lähteet

Anttila, K. 2010. Kaikki toimialat ovat vihreitä Pienennä päästöjä- Paranna tulosta. Helsinki: Talentum.

Attitudes of European citizens towards the environment. Special Eurobarometer 295. 2008. European Commission.

Ekologinen jalanjälki

<http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/eko-ostaja/kestava-kulutus/ekologinen-jalanjalki/>

Fishbein, M. & Ajzen, I. 2010. Predicting and changing behavior The Reasoned Action Approach. New York: Psychology Press.

Gore, A. 2006. an inconvenient truth The Planetary emergency of Global warming and what we can do about it. London: Bloomsbury.

Hakkarainen, T. & Koskinen, J. 2011. Helsinikiläisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen vuonna 2011. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Hanselin vuosikertomus 2010.

Henkilöt 2011- taulukko. Saatua Harry Anttilalta 14.3.2012

Ilmastomuutos. Päivitetty 26.3.2012

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=408491&lan=FI>

Jackson, T. 2011. Prosperity without Growth Economics for Finite Planet. London: Earthscan.

Kajaste, S. & Jokinen, E. 1995. Kestävä kehitys vankiloissa. Helsinki: Painatuskeskus.

Kansallinen kestävä kehityksen kokonaisarviointi 2009. 2009. Arviointiraportti Ympäristöministeriölle Ramboll Management Consultingin laatima. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Kohti kestäviä valintoja Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi. 2006. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2006. Helsinki: Edita.

Kohl, J. 2009. Avauksia ilmastomuutoksen sosiaalisista vaikutuksista. Teoksessa Taimio, H. (toim.) Kurssin muutos: Kestävä kasvun ja hyvinvointiin. Helsinki: Työväen sivistysliitto TSL ry, 116-132.

Koivurinta, H. 2012. Sähköpostiviestikeskustelu toimitilavuokrauksesta. 6.2 - 7.2.2.2012. Helsinki

Kollmuss, A. & Agyeman, J. 2006. Mind the Gap: Why people act environmentally and what are barriers to proenvironmental behavior? Article in Environmental Education Research 8:3, 239-260. London: Routledge.

Kestävä kehityksen huippukokous WSSD Johannesburgissa 26.8. - 4.9.2002.2003. Toimintasuunnitelma. Ulkoasiainministeriö.

Koskela, M. 2008. Ympäristöasenteet ja -toiminta kuntaorganisaatiossa Espoon kaupunki, Helsingin kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Tampereen kaupunki, Turun kaupunki ja Vantaan kaupunki. Tampere: Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Koskela, L. 2004: Yhteinen ympäristömme? -Tampereen kaupungin työntekijöiden ympäristöasenteet. Ympäristötieteen pro gradu- tutkielma. Helsingin yliopisto.

Kristiansson, T. 2011. Vantaalaisten ympäristöasenteet ja -käyttäytyminen. Vantaa: Vantaan kaupunki.

Lankinen, M. 2005. Helsinkiläisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen vuonna 2005. Helsinki:Helsingin kaupungin hankintakeskus.

Marttila, V., Granholm, H., Nikkola, E., Laanikari, J. & Vainio-Mattila, M. 2002. Maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarastrategia Uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö. Helsinki: Painopörssi.

Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J. & Behrens, W.W. 1972. Kasvun rajat. Helsinki: Tammi.

Meadows, D.H., Meadows, D.L. & Randers, J. 1993. Ylittyvätkö kasvun rajat Maailman yhteisön romahdus vai kestävä tulevaisuus? Helsinki: Tulevaisuuden tutkimuksen seura

Meadows, D., Randers, J. & Meadows, D. 2005. Kasvun rajat 30 vuotta myöhemmin. Helsinki: Gaudeamus Kirja.

Moisander, J. 1996. Attitudes and ecologically responsible consumption. Helsinki: Edita.

Mitä on kestävä kehitys? Päivitetty 1.2.2011

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=280280>

Portin, A., Hautala, H., Katajajuuri, J.-M., Koski, E., Kyllönen, S., Naukkarinen, O., Neuvonen, A., Pietikäinen, S., Tammilehto, O., Taskinen, J. & Vinnari, M. 2008. Kaikesta jää jälki puheenvuoroja ympäristöä säästävistä valinnoista. Keuruu: Avain.

Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 2/2012 15.3.2012 Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2011.

Rikosseuraamuslaitoksen tulokset 2011.

Rissanen, M. Sähköpostikeskustelu kiinteistöistä 30.4.-3.5.2012

Salonen, A. 2010. Kestävä kehitys globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Väitöskirja. Helsinki: Yliopistopaino.

Salonen, A. Kestävä kehitys globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Luento. 17.3.2011 Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu, Sofialehdonkadun toimipaikka.

Salovaara, R. 2012. Sähköpostikeskustelu luonnonmukaisesta, kasvisruoasta ja sesonginmukaisesta ruoasta vankiloissa. 26.4.2012-2.5.2012.

Tiirikka, M. 2009. Muurien sisällä vihertää. Kontrahti 2/2009, 12-14.

Toimitilat ja yhteistyösopimus Rikosseuraamuslaitoksen ja Senaatin välillä 9.11.2011

Valtioneuvoston periaatepäätös 8.4.2009 kestävien valintojen edistämiseksi julkisissa hankinnoissa. (Viitteissä Valtioneuvosto 2009a)

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ilmasto- ja energiapolitiikasta: kohti vähäpäästöistä Suomea. 28/2009 (Viitteissä Valtioneuvosto 2009b)

Valtion hankintakäsikirja 2007. Helsinki: Edita Publishing.

Vankeinhoitolaitoksen ja Valtionkiinteistölaitoksen puitesopimus 14.12.2000

Virat nimen mukaan 2011 -taulukko. Saatu Leo Immoselta 14.3.2012

Virtanen, A. & Rohweder, L. 2011. Ilmaston muutos käytännössä hillinnän ja sopeutumisen keinoja. Helsinki: Gaudeamus.

Valtioneuvoston päätös 677/1993 täysin halogenoitujen kloorifluorihilivety-yhdisteiden, 1,1,1-trikloorietaanin sekä tetrakloorimetaanin käytön ja maahantuonnin rajoittamisesta
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1993/19930677>

Kuviot

Kuvio 1. Kestävän kehityksen strategian tavoitteet osa-alueittain tiivistettynä (Ympäristöministeriö 2009, 15)

Kuvio 2. Perustellun toimintamallin kaaviokuva (Fishbein & Ajzen 2010, 22)

Kuvio 3. Ekologisen käyttäytymisen malli (Kollmus & Agyemanni, 2002, 246)

Kuvio 4. Koulutustausta ja sukupuoli

Kuvio 5. Alue ja sukupuoli

Kuvio 6. Vastaajien osuus henkilökunnasta

Kuvio 7. Työtehtävät verrattuna virkoihin

Kuvio 8. Työtehtävät

Kuvio 9. Jos yksikössäsi on sauna, kuinka usein saunaa lämmitetään?

Kuvio 10. Mikä lämmitys muoto yksilöllä on käytössä?

Kuvio 11. Jos lämmönkulutusta seurataan, niin kuinka usein?

Kuvio 12. Kuinka usein vedenkulutusta seurataan?

Kuvio 13. Mitkä seuraavista lajitellaan erikseen yksikössäsi?

Kuvio 14. Jos pyydät hankinnat liikkeessä laskulle, laskun summa on yleensä?

Kuvio 15. Mistä saat lisäohjeistusta liittyen kestäviin hankintoihin?

Taulukot

Taulukko 1. Hankintojen ympäristöasenteet

Taulukko 2. Ympäristöasennekysymysten vastaukset

Liitteet

Liite 1

Kyselyn saatesähköposti

-- alkuper. viesti --

Aihe: default-10

Lähtettäjä: "messages-noreply@webropolsurveys.com" <messages-noreply@webropolsurveys.com>

Päivämäärä: 10.01.2012 21:51

Opinnäytetyöhön liittyvä kysely

Hei,

opiskelen Laureassa ylempää korkeakoulututkintoa ja koulutusohjelmani on sosiaalialan ja rikosseuraamusalan johtaminen ja kehittäminen. Tämä kysely on osa opinnäytetyötäni, joka liittyy Rikosseuraamusalan hankintoihin. Kyselyllä kartoitetaan muun muassa rikosseuraamusalalla työskentelevien ja hankintoja tekevien henkilöiden asenteita sekä mahdollista tarvetta lisäkoulutukseen ja ohjeistukseen.

Kyselyn linkki on jokaiselle henkilökohtainen. Kysely on toteutettu anonymikyselynä, eikä vastauksista voida päätellä vastaajaa.

Toivon, että ehdit vastata kyselyyni tammikuun aikana.

Kiitoksia etukäteen ajastasi ja vaivannäöstäsi.

Ystävällisin terveisin

Eija-Riitta Nelin

Jos sinulla on jotain kysyttävää kyselyyn liittyen, voit ottaa yhteyttä sähköpostilla eija-riitta.nelin@om.fi <<mailto:eija-riitta.nelin@om.fi>> Kyselyyn <<http://www.webropolsurveys.com/R/71F0ACEA74C3E88A.par>>

Company information

<http://www.webropolsurveys.com/R/71F0ACEA74C3E88A.par>

Liite 2

Rikosseuraamusalan kestävä kehitys, hankinnat ja asenteet kysely rikosseuraamusalan henkilöstölle

Opinnäytetyöhön liittyvä kysely:

Taustatiedot

1. Sukupuoli

nainen

mies

2. Ikä

20 - 29

30 - 39

40 - 49

50 - 59

yli 60

3. Olen työskennellyt Rikosseuraamusalalla?

alle 1 vuotta

yli 1- alle 5 vuotta

yli 5 - alle 10 vuotta

yli 10 vuotta

4. Koulutustausta?

Peruskoulu (kansakoulu tai kansalaiskoulu)

Ylioppilas

Ammatillinen perustutkinto (esim. pt)

Opistoasteen ammatillinen tutkinto (esim. vht)

Ammattikorkeakoulu tai alempi korkeakoulututkinto, kandidaatin tutkinto

Ylempi korkeakoulututkinto

5. Millä alueella / yksikössä työskentelet

ESRA

LSRA

IPRA

RTHY

KEHA

RSKK

6. Työpaikkasi:

Vankila

Yhdyskuntaseuraamustoimisto

Aluekeskus

Arviointikeskus

Vapauttamisyksikkö

Terveystieteiden yksikkö

Koulutuskeskus

Keskushallintoyksikkö

7. Työtehtävät:

vartiointi ja valvonta

koulutus, kuntoutus, sosiaalityö (mm. opinto-ohjaaja, ohjaaja, erityisohjaaja, rikosseuraamustyöntekijä, sosiaalityöntekijä)

työnjohto (mm. ylityönjohtaja, työnjohtaja)

esimiehet (esim. rikosseuraamusesimies, osastonhoitaja)

taloushuolto (ruokahuolto, kanttiini)

kiinteistönhoito

avustajat tehtävät (laitoshuoltaja)

varsinainen hoitotyö (RTHY)

opetushenkilöstö (RSKK)

hallinto

asiantuntijat (kehittäminen, tutkimus yms.)

johto

Sähkön kulutus

8. Seurataanko yksikössäsi sähkönkulutusta?

Kyllä.

Ei.

En tiedä.

9. Jos yksikössä seurataan sähkönkulutusta, kuinka usein sitä seurataan?

Kerran kuukaudessa

Kahden kuukauden välein

Kolmen kuukauden välein

Puolivuosittain

Vuosittain

En tiedä

10. Onko yksikössäsi käytössä ohjeita sähkönsäästöön? Esimerkki ohjeista: Sammuta valot, jos poistut huoneesta. Sammuta tietokone ja näyttö /työkoneet lopetettua-
si niiden käyttö.

Kyllä.

Ei.

En tiedä.

11. Onko yksikössäsi sauna tai saunoja?

Kyllä.

Ei.

En tiedä.

12. Jos yksikössäsi on sauna/saunoja, kuinka usein niitä lämmitetään?

Monta kertaa päivässä

Joka päivä

Joka toinen päivä

Kolme kertaa viikossa

Kaksi kertaa viikossa

Kerran viikossa
 Harvemmin
 En tiedä

13. Onko saunan lämmityksessä kiinnitetty huomiota sähkön säästöön ohjeistamalla lämmityksestä tai harventamalla lämmityskertoja?

Kyllä. Miten? vapaa teksti
 Ei.
 En tiedä.

14. Miten Rikosseuraamuslaitos/ oma yksikkösi voisi säästää sähkön kulutuksessa? vapaa teksti

Lämmitys

15. Mikä lämmitysmuoto on yksikölläsi käytössä?

Öljylämmitys
 Kaukolämpö
 Maalämpö
 Sähkölämmitys
 Pellettilämmitys
 Hakelämmitys
 Muu lämmitysmuoto, mikä? vapaa teksti
 En tiedä.

16. Seurataanko yksikössäsi lämmön kulutusta?

Kyllä.
 Ei.
 En tiedä.

17. Jos yksikössä seurataan lämmönkulutusta, kuinka usein sitä seurataan?

Kuukausittain
 Kahden kuukauden välein
 Kolmen kuukauden välein
 Puolivuositain
 Vuositain
 En tiedä

18. Onko yksikössäsi käytössä lämmönsäästöön ohjeita? Esimerkki ohjeesta: Lämmitysaikaan ikkunoita ei saa jättää auki tilasta poistuttaessa.

Kyllä. Millaisia ohjeita? Vapaa teksti
 Ei.
 En tiedä.

19. Seurataanko ohjeistuksen noudattamista? Esimerkki ohjeesta: asuinosa-astolla käydään tarkistamassa, että vankien ollessa työtoiminnassa ja avonaiset ikkunat suljetaan talvisin.

Kyllä. Miten? Vapaa teksti
 Ei.
 En tiedä.

20. Miten Rikosseuraamuslaitos/ oma yksikkösi voisi säästää lämmityksessä?
vapaa teksti

Vesi

21. Seurataanko yksikössäsi vedenkulutusta?

Kyllä.

Ei.

En tiedä.

22. Jos yksikössä seurataan vedenkulutusta, kuinka usein sitä seurataan?

Kuukausittain

Kahden kuukauden välein

Kolmen kuukauden välein

Puolivuositain

Vuosittain

En tiedä

23. Onko yksikössäsi ohjeita veden säästämiseksi?

Kyllä. Millaisia? vapaa teksti

Ei.

En tiedä

24. Miten Rikosseuraamuslaitos/ oma yksikkösi voisi säästää vedenkulutuksessa?
vapaa teksti

Jätteet

25. Onko yksikössäsi ohjeita jätteiden lajittelusta?

Kyllä.

Ei.

En tiedä.

26. Seurataanko lajitteluohjeiden noudattamista?

Kyllä. Miten? vapaa teksti

Ei.

En tiedä.

27. Lajitellaanko yksikössäsi biojäte?

Kyllä.

Ei.

En tiedä.

28. Jos biojäte lajitellaan, niin mitä sille tapahtuu lajittelun jälkeen?

Kompostoidaan yksikössä.

Noudetaan ja viedään biojätteenkeräysasemalle.

En tiedä.

Jotain muuta. Mitä? vapaa teksti

29. Mitkä seuraavista jätelajeista lajitellaan erikseen yksikössäsi?

Metalli

Kartonki

Pahvi

Lasi

Pakkaukset hyötykäyttöön/Energiajäte

Toimistopaperi (vain valkoinen printtipaperi)

Keräyspaperi (muut paperit, lehdet, kirjekuoret ja postin kautta tulevat paperituotteet)

Paristot

Ongelmajäte

Muu mikä? vapaa teksti

En tiedä.

30. Onko yksikkösi paikkakunnalla järjestetty muiden kuin yksikössä lajiteltujen jätteiden vastaanottoa/kierrätystä?

Kyllä. Mitä muita? vapaa teksti

Ei.

En tiedä.

31. Seurataanko yksikössäsi jätteiden määrää?

Kyllä.

Ei.

En tiedä.

32. Onko yksikössäsi ohjeistettu tulostamisesta kaksipuolisesti?

Kyllä.

Ei.

En tiedä.

33. Oletko kuullut Vantaan Vankilan Ekotehokas vankila- projektista?

Kyllä.

Ei.

En tiedä.

34. Jos olet kuullut Ekotehokas vankila- projektista, oletko tutustunut projektin raporteihin?

Kyllä.

Ei.

En tiedä.

35. Onko yksikkösi jätteiden lajittelussa tai ohjeistuksessa tapahtunut muutoksia viime vuosina? Jos on tapahtunut muutoksia, niin millaisia?

vapaa teksti

Hankinnat

36. Oletko kuullut valtioneuvoston periaatepäätöksestä 8.4.2009 koskien kestäviä hankintoja?

Kyllä

Ei.

En tiedä.

37. Teetkö hankintoja?

Kyllä.

Ei . (jos ei tee hankintoja, siirtyi hankintakysymysten yli ympäristöasenteisiin kysymykseen 56)

38. Onko sinulla käytössäsi hankintoihin liittyvä kestävien hankintojen ohjeistus?

Kyllä.

Ei.

En tiedä.

39. Hankit mieluiten tutun merkkituotteen, vaikka se olisi kalliimpi kuin toinen vastaava tuote.

5 Täysin samaa mieltä

4 Jokseenkin samaa mieltä

3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä

2 Jokseenkin eri mieltä

1 Täysin eri mieltä

40. Tuotteen edullinen hinta on tärkein tekijä hankintoja tehdessä.

5 Täysin samaa mieltä

4 Jokseenkin samaa mieltä

3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä

2 Jokseenkin eri mieltä

1 Täysin eri mieltä

41. Tuotteen ympäristöystävällisyys on tärkeä tekijä hankinnoissa.

5 Täysin samaa mieltä

4 Jokseenkin samaa mieltä

3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä

2 Jokseenkin eri mieltä

1 Täysin eri mieltä

42. Tuotteiden tai pakkausten kierrätettävyydellä on merkitystä hankintoja tehdessä.

5 Täysin samaa mieltä

4 Jokseenkin samaa mieltä

3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä

2 Jokseenkin eri mieltä

1 Täysin eri mieltä

43. Hankkiessasi sähkölaitteita, otat huomioon sähkönkulutuksen.
- 5 Täysin samaa mieltä
 - 4 Jokseenkin samaa mieltä
 - 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
 - 2 Jokseenkin eri mieltä
 - 1 Täysin eri mieltä
44. Hankintoja tehdessä tuotteen tai tavara;, tuotteen alkuperä on tärkeä tieto.
- 5 Täysin samaa mieltä
 - 4 Jokseenkin samaa mieltä
 - 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
 - 2 Jokseenkin eri mieltä
 - 1 Täysin eri mieltä
45. Jos mahdollista ostan mieluummin kotimaisen tuotteen, kuin ulkomailla valmistetun tuotteen.
- 5 Täysin samaa mieltä
 - 4 Jokseenkin samaa mieltä
 - 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
 - 2 Jokseenkin eri mieltä
 - 1 Täysin eri mieltä
46. Et hanki tuotteita, joiden valmistukseen on käytetty lapsityövoimaa.
- 5 Täysin samaa mieltä
 - 4 Jokseenkin samaa mieltä
 - 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
 - 2 Jokseenkin eri mieltä
 - 1 Täysin eri mieltä
47. Jos yksikkösi hankkii/vuokraa leasingilla henkilöauton, päätöstä tehdessä se ottaa huomioon auton hiilidioksidipäästöjen määrän.
- 5 Täysin samaa mieltä
 - 4 Jokseenkin samaa mieltä
 - 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
 - 2 Jokseenkin eri mieltä
 - 1 Täysin eri mieltä
48. Kun teen hankintoja, otat talon auton ja käyt "kaupassa" tai lähetän jonkun muun ostoksille.
- Päivittäin.
- Joka toinen päivä
- Kaksi kertaa viikossa.
- Kerran viikossa.
- Kerran kahdessa viikossa.
- Kerran kuukaudessa.
- Harvemmin kuin kerran kuukaudessa.
- Ei koskaan.

49. Jos pyydät hankinnat liikkeessä laskulle, laskun summa on yleensä.

Alle 100 €.

Yli 100 € - alle 300 €.

Yli 300 € - alle 500 €.

Yli 500 € - alle 1000 €.

Yli 1000 €.

En tee hankintoja laskulle.

En osaa sanoa.

50. Tarvitsetko lisäohjeistusta hankintoihin?

Kyllä

Ei

En tiedä

51. Tarvitsetko lisäkoulutusta hankintoihin?

Kyllä

Ei

En tiedä

52. Mistä löydät lisäohjeistusta liittyen kestäviin hankintoihin?

Omasta yksiköstä.

Toisesta yksiköstä.

Aluekeskuksesta.

Kollegalta.

Keskushallintoyksiköstä.

Tavarantoimittajalta.

Ringistä.

Hanselin internetsivuilta.

Internetistä (ei Rinki eikä Hansel).

Muualta, mistä? vapaa teksti

En tiedä.

53. Onko yksikössäsi järjestetty koulutusta hankintoihin liittyen?

Kyllä

Ei

En tiedä

54. Oletko ottanut hankinnoissasi ympäristön huomioon?

Vapaa teksti

55. Missä hankinnoissa Rikosseuraamuslaitos/oma yksikkösi voisi ottaa ympäristön paremmin huomioon, tehdä "kestävämpiä hankintoja"?

vapaa teksti

Ympäristöasenteet

56. Jokaisella Rikosseuraamuslaitoksen työntekijällä on vastuu kestävästä kehityksestä (ympäristön moniarvoisuuden säilyttämisestä).

5 Täysin samaa mieltä

4 Jokseenkin samaa mieltä

- 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä

57. Rikosseuraamuslaitokselle kestävä kehitys ja sen tukeminen on tärkeätä.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä

58. Rikosseuraamuslaitoksen kestävä näkökulma näkyy päätöksenteossa.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä

59. Rikosseuraamuslaitoksen kestävä näkökulma näkyy arvoissa.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä

60. Rikosseuraamuslaitoksen kestävä näkökulma näkyy tulosohejauksessa.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä

61. Rikosseuraamuslaitoksessa kestävä näkökulma huomioidaan nykyään paremmin kuin aiemmin.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä

62. Rikosseuraamuslaitoksen pitäisi kiinnittää enemmän huomiota ympäristöasioihin.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä

63. Rikosseuraamuslaitoksella pitäisi olla käytössään ympäristöohjelma.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä

64. Vankiloissa pitäisi tarjota useammin luonnonmukaista, kasvispohjaista tai sesonginmukaista ruokaa.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä

65. Rikosseuraamuslaitoksessa pitäisi vähentää liikkumista ja pitää yhä enemmän palvelureja videoneuvotteluina, aina kun se on mahdollista.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä

66. Rikosseuraamusalalla pitäisi lisätä etätöiden mahdollisuuksia niiden henkilöiden osalta, joilla se olisi mahdollista. (Etätö vähentää liikkumista.)

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä

67. Jos Rikosseuraamuslaitos rakennuttaa tai vuokraa kiinteistöjä niiden energiatehokkuusluokka pitää olla A ja peruskorjauksessa vähintään energialuokka C.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei eri mieltä eikä samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä

68. Miten Rikosseuraamuslaitos/oma yksikkösi voisi ottaa kestävä kehityksen paremmin huomioon toiminnassaan?

vapaa teksti

69. Kommentteja kyselyyn liittyen:

vapaa teksti